

Stanisław Orzechowski (tłum. Jan Januszowski)
Oksza Stanisława Orzechowskiego na Turka

Biblioteka źródeł Słownika polszczyzny XVI wieku

Repozytorium cyfrowe tekstów szesnastowiecznych (w jednolitej transliteracji zgodnej z *Zasadami wydawania tekstów staropolskich (projekt)*, Wrocław 1955) – red. P. Potoniec, K. Opaliński

Pisma polityczne

oprac. Anna Nath-Dokurno, Piotr Małek

ISBN 978-83-65832-90-0 (całość)

ISBN 978-83-65832-08-5

strona: kt

- 1: OKSZA
- 2: STANSLAWA
- 3: ORZECHOWSKIEGO
- 4: ná Turka.
- 5: Przekładania
- 6: IANA IANVSZOWSKIEGO. [grafika](#)
- 7: w Krákwie/
- 8: W Drukárni Lázárowéy Roku Páńského/
- 9: 1590.

strona: 3

- 1: KROLOWI WIELKIE^{MV} Z KROLOW:
- 2: NAIASNIEYSZEMU
- 3: Zygmuntowi Trzecie^{mv},
- 4: Pánu, Pánu Milófciwému.
- 5: VRKYKI Stánsláwá Orze=
- 6: chowfkiégo/ człowieká przed láty
- 7: w Polfcze godnégo/ którem ná Pol=
- 8: fkie przełożył/ Naiáśnieyfzy Miło=
- 9: ściwy Królu/ do nóg Máieftatu
- 10: Wálzény Kró: M. póyłam: gdzie/
- 11: co czás y potrzebá z łobą niešie/
- 12: doftátecznie opifano o wojnie Tu=
- 13: reckiéy/ iesli z Turkiem wojnę ztoczyć/ á dla czego:
- 14: czego trzebá/ co zá wyprawá bydź ma/ czym/
- 15: przez co/ y iáko zwyciężyć fie może. Ieft y to/
- 16: zkąd ten naród pózedł/ iáko fie zaczął/ y iesli téz v=
- 17: pász może: łą wzyftkié zdrády/ chytrości/ y dró=
- 18: gi/ któremi krześciánftwo wzyftko pofiáda: rze=

- 19: czy godné wízu Wálzéy Kró: M. áby y Wálzá
20: Kró: M. íam tego Tyránná zrozumieć tym ía=
21: cniéy mógl/ y áby pod íkrzydły Máieístatu Wá=
22: ízéy Kró: M. tym wíetíza chęć y íerce we wízyłt=
23: kim Rycérítwie Políkim/ naprzód do zgody/
24: potym ná tego Tyránná pomnożyć íie zgodnie
25: mogłá: ízeby zátym/ pánowanié Wálzéy Kró:
26: M. dźiélność/ ílawá y íczęście/ z przodki Wá=

A íj

ízéy

strona: 4

4

Przedmowá.

- 1: ízéy Król: M. zrównáć/ y długié/ y ípokoyné
2: bydź mogło. Wálzá Kró: M. tedy/ íáko Pan
3: z Pánów/ mądry y ludzki/ przyiąć to będziefz ra=
4: czył odemnie naynízłzégo wiernégo poddánego
5: íwégo/ tą miłóściwą íáłką Królewíką/ íáko
6: Máieístat Królewíki/ y íerce powážné/ zwykło
7: przyimowáć od tych/ którzy dobro póípolité/ y
8: ílawę oyczyłtá/ wiecznie/ ile ich możności ítáie/
9: czym mogá podpiéráią. Z Krákówá 26. **Íulij.**
10: Roku 1590.
11: Wálzéy Kró: M.
12: Nanizłzy wierny
13: poddány
14: Ian Íanufzowíki.

OKSZA

strona: 5

5

1: O K S Z A

2: STANISŁAWA ORZECHOWSKIEGO,

3: Albo do Rycérftwá wŕzytkié^{g0}

4: **o wojnie Tureckiéy**

5: RZECZ PIERWSZA.

6: **I** Efliz kiedy czas był/ zacné Ry=

7: cérftwo Polłkié/ którégoby wam

8: trzebá było rádźić o máiętno=

9: ściach wálznych/ o łobie/ o żonach/

10: y o dźiatkach wálznych: teraz zá=

11: prawdę czas táki iest/ wŕzytkiégo ftáránia inłzé=

12: go poniechawłzy/ do tego lámégo fie rzucić/ iá=

13: kobyście y łami z máiętnościami/ z żonami/ y z

14: miłym potomftwem łwym nie zginęli. Wiédz=

15: cie W. M. o tym/ że Céłarz Turecki ziemię

16: Węgierłką pośiadłzy/ zwycięztwem niezwy=

17: kłym wniešiony/ bierze fie gwałtem wielkim do

18: was. Ták rozumiejąc/ że żadnym łpofobem/

19: póki wy całó łtoicie/ tego co mocą ośiadł/ dłu=

20: goby trzymać niemógł. Wié o tym/ że przod=

A iij

kowie

strona: 6

6

O wojnie Tureckiej

1: kowie wálzy/ dźiadá iego Amuratá/ częłto z

2: Węgierłkiéy ziemié płofzáli: pomni/ że zá Włá=

3: dyłławá częłté woyłká iego w Wołofzéch od

4: was porázone polégály: wié/ że mu żadnéy

5: rzeczy niewolno/ czego mu łzábłá wálzá niepo=

6: zwała. Otóz/ ponieważ bez woléy wálzéy nie

7: mógl fie z páńftwem łwym aż pod kray pułno=

8: cny rościągnąc/ przymiérzem y łpólną przyiá=

- 9: żnią was włowił y wwikłał: Y tak oblikiem
10: zdrádného przymiérza was podfzedłzy/ naprzód
11: Białą Graecią pośiadł/ potym Wárádzyn/ aż
12: y Ludwiká królá zabił/ wnetże Budzyn z grun
13: tu wywrócił: ztámtąd Rákułką ziemię/ Sty=
14: rią/ Carinthią pułtołzy: y wedle myśli łwéy
15: włzytko łpráwiłzy/ wrócił łie do Węgier.
16: A wáżąc łie tak wiele rzeczy/ iż náwátlil łobie
17: síły łwoiéy/ áby kiedyżkolwiek y łobie/ y łwoim
18: odpoczynąc mógl/ złécił królestwo łanowi kró=
19: łowi Węgierłkiému: po którého łmierci/ wiet=
20: łzym dáleko woylkiem/ niź kiedy przed tym pu=
21: łciwłzy łie niedawno do Węgier/ y poráziwłzy
22: ná głowę Ferdinándá/ królestwo ośiadł. Py=
23: tácie W. M. do czego to prowadzę: Do tego:
24: ábyłcie W. M. obaczyli/ czego łie zátym wa=

zył/

strona: 7

Do Rycerstwa

7

- 1: żył/ iáko mu łie od was żadnéy rzeczy báć łie
2: trzebá było: co czynił/ czego dołzedł/ tak iż ża=
3: den przed łim Céłarz Turecki więcéy: Widzi
4: żełcie łu W. M. łámi ná wielkiéy przekázie/
5: czym proporców páńłtwá łwégo/ tak iákoby
6: chciáł/ rozłciágnąc łie może: łie vfa zgołá przy=
7: miérzu łam łwému/ które złamał/ wziáwłzy
8: przez zdradę ziemię Wołófká: y rozumie ło bár=
9: zo czyłcie/ iż go także iáko inłzé włzytko krzełci=
10: áńłtwo łienawidziłcie: czuie/ żełcie z vpadku
11: ziemié Węgierłkiéy bárzo żáłolni: y báczy ło/

- 12: co więc y między podleyźého łtanu ludźmi przy
13: iaźń y miłość łamie/ że fie z nim áni w nabożeń=
14: łtwie/ áni w obyczáiach/ áni w wierze niezga=
15: dzamy. Niechętny tedy wam iełt ten zły nie=
16: przyiaćiel/ nietylko Rzeczypołpolitéy wáłzéy/
17: imionóm wáłzym/ y máiętności włyfłtkiéy/ ále
18: téż y świętym łámym/ Pátronom y obrońcom
19: króleftwá tego. Nuż wolności wáłze/ y to
20: nadobné włykowánié korony wáłzéy/ co rozu=
21: miécie/ iákim ten okrutnik łercem cíérpi/ który
22: ná żadnym nie wiédźda/ iedno ná człowieku
23: wolnym/ żadného nie broni/ iedno łwégo nie=
24: wolniká. Wiérźcie mi W. M. że włyfłtkié łprá

wy ie=

strona: 8

8

O woynie Tureckiey

- 1: wy tego/ co czyni/ co myśli do tego fie ściągá=
2: ią/ ábyście wy rátuiąc łamśiády łwoie/ z nimi
3: zárówno cáło nie zołtáli. To tedy potrzebá/
4: ábyście dobrze v łiebie vwázáli. Niech żaden
5: dla Bogá nie gárdźi rzeczą moią/ co fie o niebe=
6: łpieczeńłtwie włyfłtkich nas mówi: y owłzem
7: w ták wielkim rzeczy włyfłtkich zámiełźzaniu/
8: łczęłłciu to wáłzému niech przypíłze/ iefłiże mi
9: co tákiego ná pámiécie przypádnie/ coby połpo=
10: litému dobru łłuzyc mogłó. Ták tedy W. M.
11: łobie myłłcie. Céłarz Turecki chce Królem
12: bydź: włyfłtek kray pułnocny/ iuż chćiwołłcią
13: pánowánia połiadł: was fie tylko boi: częłto
14: ná was pogłáda: Przetóź wymatawłzy ná

- 15: was do czáfu przymiérze/ ták was tylko báwi.
16: Wołófką potym ziemię/ prowincią wálzę/ iá=
17: koby zamek iáki przeciw wam dobrze opátrzył:
18: áby częścią przymiérzem/ którego łamac fie nie
19: godzi/ częścią ftráchem Wołófkiey woyny/ wízy
20: łtkę moc wálze záhámowác mógl. Y przetóz
21: wnetze Węgieršką ziemię przymiérzem swoim
22: od was oderwáną/ ták okrutnie z gruntu wy=
23: wrócił/ iż też ná wielu mieyfcach/ nieznác gdzie
24: które miáło było/ y gdzie ludzie przedtym mie-

fzkáli.

strona: 9

do Rycerftwá.

9

- 1: fzkáli. Nuż dáley/ co rzekę o ziemi Rákufkiéy/
2: iáka teraz ieft? która ták częstými porázkami od
3: niego vtrapiona/ máło iuż o łobie nie zwát=
4: piłá? Co rzekę o infzych narodziech y króle=
5: łtwach/ ktore zá tym przymierzem wálzým przy=
6: łły pod moc iego? Y radbym tu pytał/ ktorzy
7: powiádaią/ że fie wam Turká bać nie trzebá/
8: poniewáz żaden naród/ żadné króleftwo/ nie
9: Graecia/ nie ziemiá Włofka/ nie żaden kray gru
10: bych narodów/ poiąc może chćiwość zbytnią
11: iego: y poniewáz wízytkié kraie przechodząc/
12: iákoby żimnicá iáka/ té miiáiąc/ owé nápadá=
13: iąc: iedné przymiérzem do czáfu/ drugié mie=
14: czem trzymáiąc/ wízytkié vćifnął/ któż mu zá=
15: broni/ áby téż y ná Polškę mieczá podnieść/ á ná
16: nas/ kiedy fie nalepiéy otuchą przymiérza vbe=
17: łpiczymy/ mocą więtfzą niż przed tym vderzyć

- 18: niemiał? Któż nas do tego namową fwoią
19: przywiedzie/ álbo który Bóg/ bo człowiek te=
20: mu nie zdoła/ záręczy zá wieczny z nim pokóy?
21: Ták iest: będzie chciał ábyfmy my w ták wiel=
22: kości páńftwá iego cáło zoftáli: puści nam zie=
23: mię Spilką/ náwet y ziemie Hálickiéy nam do=
24: życzy. Boię fie záprawdę pánowie/ byfmy go

B

nád

strona: 10

10

O woynie Tureckiey

- 1: nád mniemánie náfzé piérwéy w Polfcze niewi
2: dzieli/ nizeli Rákułką ziemię poiędzie: co ták v
3: siebie vważcie. Widzi ná oko/ że mu przez Pol
4: fkę fnádny przyftęp do wfzytkich páńftw krze=
5: ściiańskich: Wołofką ziemię y Tátárfką baczy
6: fobie niepożyteczné/ ázby fie pod iednym imię=
7: niem páńftwá iego z Polfką złączyły. Bo któ=
8: rymże fpołobem Wołochów vżywać będzie do
9: Niemiec/ álbo y Tátar fámych/ kiedy mu prze=
10: fzcía ziemią niepozwołimy? Otóz/ áby ten lud
11: tákowy mieć fobie mógl dla poifku fwégo/ te=
12: dy álbo im od was żedác przefzcía będzie/ cze=
13: go mu bez hániebnéy przygány/ y nie bez złégo
14: v Pánów Krześciiańskich rozumienia zdrády
15: iákiéy/ pozwolic nie możecie: álbo więc/ gdzie
16: mu tego nie pozwolicie/ ináčéy niebędzie mo=
17: gło bydz/ iedno zgoła muśi fobie Tátáry fwé=
18: mi drógę torowác. Więc iefcze náyduiá fie
19: drudzy ták vporni/ że w ták otworzyftéy y iá=
20: fnéy woynie przeię was do pokoiu z Turczy=

- 21: nem wiodą: iákoby to/ że fie Turek ná was
22: buntuie/ woyną od niego przypowiedziáną nie
23: było/ ále iákobyfmy ią my iemu przypowiedzieć
24: mieli. Bo nie ieno tenże łam woynę zemną

toczy

strona: 11

do Rycerstwá.

11

- 1: toczy/ który iuz przeciwko mnie w woýfche ná
2: plácu łtoi/ y którego dзиаła iuz tłuką mury mo=
3: ie/ ále y ten/ który rzeczy tákié obmyślawa/
4: którémiby mię poimawłzy więzać mógl. Py=
5: tam ia: zátym/ iáko to źemie Wołofkiéy do=
6: łtał: czym nas potyka? pokojem/ czy woyną?
7: ktemu: ponieważ nád Niełtrem kofze łypie/ y
8: zamek ná gránicach wálznych opátruie/ ázaż
9: wam iáwnie woynę nieprzypowiáda? Wiele
10: tu rzeczy chcąc miiam. Węgierłka źiemia/ ko=
11: mu niedawno wydárta? ázaż nie Wnukowi
12: Króla wálzého? którego krzywda/ łromotá
13: wálzá byđz ma. Té tedy rzeczy/ którem po=
14: wiedział/ do pokoiułz fie máia/ czy do woyny?
15: Wyiáwłszybyfmy w ten czás dopiéro zá woy=
16: nę to łobie rozumieli/ kiedy iuz włzytkié w ły=
17: kach mieć bęđzie/ y koźdého z nas zołobná nie=
18: wolniki poczyni. Dla Bogá/ któź ták głupim
19: ieft/ któryby nieprzyaciela łwého od towarzy=
20: łzá/ woynę od pokoiu/ nie łłowy ále rzeczą łamą
21: rozeznawác niemiał? Záprawdę Céłarż
22: Turecki/ opláci to pieniędzmi włzyłtkimi które
23: ma/ áby tego po nim znać nie było/ że przeciw

24: wam woynę podnośi/ chociaż wziął Woło=

B ij

chy/

strona: 12

12

O woynie Tureckiej

1: chy/ zamki na pograniczu pobudował/ y Wę=

2: gierfką ziemię gwałtem wydął. Y iefli ná to

3: czekamy/ áby nam iáwnie woynę przypowie=

4: dział/ tedyfmy záprawdę zewfzech nanieoftro=

5: znieyfzy. Wiérzcie mi W. M. zápewné/ by

6: téz dobrze iuż y ná Kráków fzturmował/ nie

7: rzecze áby ná nas mieczá dobywał. Co łączno

8: wybaczyc z tego co druim vczynił. Graeciá

9: pod fwą moc podbiiáiąc/ w ten czás/ gdy fpól=

10: ná niezgodą chorowála/ ázaż niepowiádał/ że

11: z pokojem do niéy iedzie/ chcąc niezgody domo=

12: wé vkoić/ y kóniec im vczynić? Illyriá/ część

13: Słowánfkiéy ziemie/ poślawfzy przeciw We=

14: netóm ludu fwégo ná pomoc/ ázaż nie wlfzyft=

15: kę pośiadł? Nuż Wołofką ziemię/ iáko trzyma?

16: Wfyd y powiádać: od którey/ gdy iuż záledwie

17: tyśiác kroków był/ poślóm wáfzym odpowie=

18: dział/ że ták z gotowym ludem przybył dla te=

19: go áby wyśtępnégo przeciwko wam Piotrá

20: fkał. Y záprawdę/ pięknie go fkał: bo po=

21: dobno dla wyśtępku iego pozbáwił was Wo=

22: łochów. A Węgierfką ziemię záśię/ królestwo

23: oplákáne y zálofné/ iákiémi fortélmi pośiadł?

24: trudno y mówić. Profzę/ iákimi fię zdrádami

niepod=

strona: 13

- 1: niepodrzywał/ áby tylko królestwá tego dořtác
- 2: mógł? W ten czas/ gdy Ianá ná Królestwo
- 3: prowadził: gdy sie opiekunem fynowi iego sám
- 4: dobrowolnie bydź obiecał: gdy teraz nie daw=
- 5: no Królową z nowonárodzonym fynem y ze
- 6: wřzyřtkim Senatem iey z oblężenia pod Bu=
- 7: dzyniem wyzwolił? Záprawdę we wřzyřtkié
- 8: mářzkáry sie przewłóczył/ řtáwiáiąc to tyráń=
- 9: řtwo woie w ták zacné y wolné królestwo.
- 10: Więć te królestwá/ té narody ták wielkié/ y ták
- 11: wiele ich/ wolał ráczey chytrořciá/ niź mie=
- 12: czem pořieć: wamby to sámym miał wojnę.
- 13: przypowiedzieć? zwłáczá iże was łácniey řztu=
- 14: ká iáką podiřć/ y zwyciężyć może/ niźeli mie=
- 15: czem? Tákiest: Vraczy was/ widzimi sie/
- 16: nayprzednieyřzym iákim řwym Senatorem: y
- 17: obeszle was pořty řwémi/ przypowiedáiąc
- 18: wam wojnę. Mylémy sie pánowie bárzo:
- 19: Rychléybym rzékł/ że ořzálał/ á że zá takim řczę=
- 20: řliwym rzeczy powodem řlepym iest/ gdyby/
- 21: (poniewaź áni przygodá Wołóřka/ áni Wę=
- 22: gierřkié nieřczęřcie/ áni niewola řářiedzka nas
- 23: nie ruřza) sám rękómá řwémi przeciwo łobie
- 24: ná was zbroię kłářć miał/ odéymowáć

- 1: náđzieię w przymiěřu wřzyřtkę/ którąřcie te=
- 2: raz/ iáko to dobrze rozumieć/ nářłábieni/ y prze=

- 3: ciw śile iego bårzo niegotowi. Nie ták pá=
4: nowie/ nie. Tą nádzieią będzie was bawił
5: Turczyn ták długo/ póki będzie mógl: áby/ gdy
6: ták po vkráinach wálznych bez wízelákiéy pom=
7: łty do woléy fie nábziia/ mógl potym náoftá=
8: tek między ofpálémi ná gárdle vsieść wálzým.
9: Czegóz tedy czekaćie? álbo iáką fie wždy ná=
10: dzieią cieŹyćie? gđziéŹ fie vćiećećie? którégó
11: potym z świétých Bożých/ álbo y z ludźi ná po=
12: moc wzowiećie? gdy teraz łami śiebie opuŹcza=
13: ćie/ y čás ten Źądny od Bogá z niebá do zácho=
14: wánia wolności wálznych zeŹłány/ mimo fię pu=
15: Źczáćie? Vpátruyćie Bożą pánowie łáŹkę nád
16: łobą/ którą ácz w inźyich częłto rzeczach wát=
17: pliwych y trudnych bårzo króleŹtwu temu oká=
18: zywác raczył/ teraz iednák tym więćey w tym
19: ták ciężkim krześciianŹtwá wŹyŹtkiégo Źpólnym
20: vtrapieniu/ iáŹnie okázywác niezániechywa/ ze
21: możnégo y bitnégo narodu Niemiećkiégó/ zá tą
22: świeźą kłęŹką/ przećiw temu Źrogiému nieprzy=
23: iacielowi náŹému pobudźic raczył. Czyli to
24: máła rzecz? Czyli to ofobnéy łáŹce Bożey nád

łobą

strona: 15

do RycérŹtwá.

15

- 1: łobą przyznáwác nie mamy? że to iuź w gar=
2: ści teraz iełt wálzýy/ kináwłzy ná łtroneę przy=
3: iáźnią obłudną Turećką/ wyzuć fie z tych śi=
4: deł przymiérza iego/ którými was vvikłáł/ á
5: iuź áby zraz poráďic zdrowiu Źwému?

- 6: Ale mię podobno kto łpyta: To ty ná woynę rá=
7: dźiŕ? Iać záprawdę/ gdybym baczył/ áby to
8: w mocy wálzény było/ wedle woléy łwéy/ y woy=
9: nę y pokóy łtánowić/ źlebył czynił/ kiedybym
10: was od pewnégo pokoiu/ do niepewnégo zwy=
11: ciężtwa odwodzić miał: ále gdy widzę/ że té
12: dwie rzeczy łámé przed was położono/ á nic
13: trzeciégo/ iż álbo z Niemcy złożywłzy łie wcale
14: zoftać/ álbo domá łiedząc czekać niełczéłnéy y
15: łrogiéy niewoléy: tedy ia tu was ná woynę
16: nie wyzywam/ ále tylko vpominam/ ábyłcie
17: przyłzłá niewolá od łiebie odráżili/ náđ którą/
18: ácz człówekowi nic ciężłzég^o byđz niemoże/ tym
19: wiécéy iednáł wam/ kórzylłie łie ná wolnołć
20: y ná pánowanie rodźili/ byłáby rzecz dáleko
21: ciężłza. Wyłłie łie bowiém ze włzyłtkich bez=
22: máłá narodów prawdziwie w Rzeczyłpoli=
23: téy wolnéy rodźili: wolnołć prawdziwie
24: tá rozumiana byđz ma/ w kóréy włzyłcy prá=

wu

strona: 16

16

O woynie Tureckiej

- 1: wu poddáni/ á práwu nikt nierołkázuié: czym
2: to iest/ iż iałko wolnołćią/ táł y zacnołćią włzy=
3: łcyłłie równi łobie. Wyrzucono z wálzény Rze
4: czypołpolitéy imioná oné górné y niezgodné:
5: Wóđz/ Grábiá/ Kłiążę: iednym włzyłcy imiém
6: iałkołłie łą/ názywaią was Rycérłtwem
7: Połłkim. Otóž nie dźiw/ że przodkowie náłzy
8: ná oczywłłé częłto łzli niebełpieczeńłwa dla

- 9: t́ey Rzeczypołolit́ey/ któŕey ẃszyłcy źarówno
10: źazýwác mieli. Bo któŕaż inf́za moc zwoio=
11: wálá ziemię Niemiecká źa Iágiełá? zkąd po=
12: f́zedł ón powál / któŕy ziemię Mołkiewf́ká/ Tá=
13: tárfká/ Wołofká/ ták wiele/ ták wielkié ná to
14: królestwo powítáiącé narody/ ták częłto gró=
15: mił? Co źa moc oná byłá? gdzie sie ẃzięłá/ że
16: Turczyná f́ámégo częłto do tego przywodziłá/
17: iz pokoju prośic muśiał? Było o mężnych lu=
18: d́ziach onych/ co ie f́rogiami ná nieprzyacielá y
19: niepohámownými czyniło. Co tákowégo?
20: Nicci t́aynégo/ y nic nád nádzieię wálzę: Cóz?
21: Miłóść wolności: Która iz ẃftáwicznie przed
22: oczymá byłá/ tedy t́ez źaden obcy naród/ źaden
23: domá okrutnik niemógł wytrwác ich f́tósów.
24: Cifz/ ief́liz co po śmierci czuią/ was prośzą y

poprzy=

strona: 17

do Rycerf́twá.

17

- 1: poprzyśięgáią przez kości przodków wálznych w
2: w Wołofzéch poráżonych/ przez dułze w Ruśi po=
3: ległé/ przez mogiły Mołkiewf́kié: niepodaway=
4: cie ẃzeteczný Tureckiý chciwości t́ę drogá
5: wolność/ t́ę Rzeczypołolit́á/ któŕą oni wam
6: krwiá f́woiá y gárdły dołtáli: Ták mniéma=
7: ycie/ że tu teraz f́toiá przed wámi/ á do was t́e
8: f́łowá mówiá. Dokąd chcecie Rycerf́two Pol
9: f́kié? któŕe przykłády was przywiodły/ że Tur=
10: czynowi ẃfácie? gdzie wiecie któŕy naród/
11: gdzie któŕe królestwo/ gdzie któŕe miáłto/ na=

- 12: wet gdzie którég^o człowieká publice y priuatim/
13: coby tego okrutniká bez fwégo ciężkiégó vpad=
14: ku vzywác kiedy miał? Czy mniémacie/ żefmy
15: byli rozumu pozbyli/ iżefmy fie záfwe przymié=
16: rza iego wyftrzegáli/ á przymierzá z nim nigdy
17: mieć niechćieli? Cóżeście w ták okrutnéy befti=
18: iéy vyźrzeli? Czy was obyczáie ich do niego
19: ciągná? czy iákie vczynności? czy fczérości?
20: Rzeczecie że nic z tych rzeczy. Cóż tedy áby=
21: ście tylko w pokoiu fiedźieli. A więcefmy my
22: ná woynie polegli dla tego/ áby cófmymy gár=
23: dłem doftáli/ mówiłem doftáli/ to wam okrutnik Turecki dla
24: wáfzégó próznowania z gárści wydrzéc ma?

C

To

strona: 18

18

O woynie Tureckiey

- 1: To/gdyby przodkowie wáfzy do was mówili/
2: wierzę żebyście zrązu ztąd/ iáko wftyd maćie/
3: porwawfzy fie do fzáble wáfzéy/ rzućili fie z o=
4: chotą ná nieprzyaciela tego: ániyście ná fobie
5: tákiéy przymówki y niefławy długo ciérpieli.
6: Ale iż tu bydź niemogą/ tedy oto vmárli bę=
7: dąc/ oyczyznę fwoię w którém fie rodźili przed
8: oczy wam kładą: wam ftoletnie ftárce przyia=
9: cioły fwoie/ wam świokry/ wam málutkie zá=
10: léciaią wnuki fwoie. Nie czynćie dla Bogá ko=
11: ścióm ich zmárłym téy żáłości/ ábyście tę rzecz=
12: pofpolitą/ dla którém oni gárdłá fwé dáli/ ták
13: frogiému nieprzyacielowi podác w ręce mieli.
14: Kładźcie fobie przed oczy/ co zá wzór rzeczy bę=

- 15: dzie co zá ftan wáfz/ gdy fie temu okrutniko=
16: wi doftaniecie. Vwazćie fobie pilno/ profzę/ nie=
17: fczęfné żony wáfzé/ vtrapioné dźiatki wáfzé/
18: ffromotę y háńbę wáfzę: náwet myślcie fobie/
19: co zá pány nád fobą mieć będziemy/ którzy wfy
20: ftkim ludzióm ná świećie fą tákiemi nieprzyia=
21: ćioły/ iż práwie iákoby ie dyabeł opętał/ kiedy
22: człowieká vyźrzą: Wfpomnicie fobie co zá
23: twarz ich/ co zá vbiór: iáko ieft frogi y gruby/
24: iáko groźny: głowá ogolona/ y chuftámi ob=

winio=

strona: 19

do Rycerftwá.

19

- 1: winiona: czoło záwfsze ponuré/ twarz zapál=
2: czywa/ oczy frogie/ wygolona fczeká: włos v
3: wáfá by fzczeć náwtykána: vftá nie człowie=
4: cze/ gniewliwé/ wfteteczné/ y bárzo głupie:
5: nád to/ vbiór zniewieściály/ długi aż po koft=
6: ki/ którym okrywa ćiało wfszyftko fwoie/ by fie
7: fnać która część ćiała nieukazála bydź człowie=
8: cza. V takich pánów rola nie twoiá/ żywność
9: nie twoiá/ żoná/ dźiatki nie twoie: v którego
10: w ręku żywot twóy y śmierć: nie práwem/ ále
11: kiiem/ więzieniem/ okowy y częftym wzbiérá=
12: niem/ náuczy ćię po fwéy woli pofkákováć.
13: Nuż/ co dáléy rzeczymy o tym/ co nád śmierć
14: ciężłzá czyni niewolą/ że kościoły Bogá żywé=
15: go/ wiará páná Iezufá Kryftufá poświeconé/
16: fprofnym Máhometckim pomáże obrzędem? że
17: ołtarze ná wieczną pámiątkę śmierci páná Ie=

- 18: zuła Kryšťuła oddané/ wżyftkim plugáftwem
19: łprofánuie? wam pod gárdłem nabożeńftwo
20: Máhometckie opifze: do ołtarzów Máhomet=
21: ckich y do kościołów iego powiedzie: dżiatki
22: wáfze z łoná wáfzého do niepobożności wiary
23: łwéy gwałtem wam wydźierác będzie? Was
24: náwet łámych wzgárdzonych/ zhánbionych/

C ij

nędznych

strona: 20

20

O woynieTureckiey

- 1: nędznych/ porzuconych/ y ná nowe bezbożeń=
2: łtwo przewiérzgnionych/ po vlicach wodzić
3: Syriyczykom/ Sárácenom/ náwet Zydóm ná
4: pośmiéch podawác káze? Co/ áby nas niepot=
5: káło/ lepiéy tyfiác kroć vmrzéc/ y żony wáfzé/
6: dżiatki wáfzé/ was łámych y rzeczy wáfzé w o=
7: gién wrzucić á łpalić/ nizeli tákiemu okrucień=
8: łtwo frogiégo tego nieprzyaciéla czego pozwa=
9: łác. Poyźrzyćie Pánowie poyźrzyćie/ profzę/ ná
10: ten niepotężny tłum ludzi łtarych/ niewiałt/ ká=
11: płanów/ y dżiatek niedoroślych/ którzy teraz z
12: płáczem/ y z krzykiem wielkim leżą v nóg wá=
13: łzych/ ręce łwé do was wznołzą/ was profzą y
14: poprzysięgáią/ ábyście ráczéy/ gdzie ich bronić
15: niechćećie/ ciáła ich niefczeńné popalić dáli/ áby=
16: ście wždy ták tym domowym płomiéniém/ od
17: rodziców/ od żón/ y od dżiatek wáfzych to włze
18: teczeńftwo/ té gwałcenia pogánłkié odrázić
19: mogli. Miły Boże/ którész wždy przyrodze=
20: nie kiedy podáło ná świat rzecz ták dżiwná/ y

- 21: cud taki? kray oštátni śwíátá tego/ niewierzę/
22: by co tákiego kiedy porodzić miał/ iáko iest tá
23: wftydliwości/ wiary/ y wzyftkiego cnotliwé=
24: go życia odchłani przepásć: która oślep bez

wftydu

strona: 21

do Rycerstwá.

21

- 1: wftydu iáko opętána niehámmownie ták bieży/
2: iż też przebieżawfzy tym niefłychánym y niewy=
3: fłownym zbytnim wżeteczeństwem fwoim/
4: wzyftkié wftydu y czyfłości infzych táiemnice/
5: lámá náofátek żadnéy części fprofného ściérwu
6: fwégo nieprzepuści. Cóż tedy iefflize w niewo=
7: li będziemy v ták frogiégo y fprofného páná?
8: czym fie w téy niewoléy náfzény ćiefzyć będzie=
9: my? Ia nie widzę. Nie nowinác wpraw=
10: dzie bydź niewolnikiem iedného: ále to nowa
11: niewola/ y przedtym niefłychána/ gdzie ftan
12: twóy gorfzy niż beftiiéy iákicy bydź muśi. Był
13: świat pod mocą Rzymfką/ był w niewoli v
14: Afiriów/ był poddány Perfóm: ále wždy zá=
15: łóść vtráconéy wolności: miałá przedsię nieiá=
16: ką vćiechę: W Perfiiéy bowiem dla kárności
17: nie dano krzywdy czynić: v Afiriyczyków po=
18: wagá bylá wielka: v Rzymian zásię wkładna
19: ludzkość: ále v tego okrutniká/ by świat do nie=
20: go vpaść miał/ co zá świetna vćiechá? co zá
21: wonia czego dobrého nas poćiefzy? Azaż ludz=
22: kości iákicy od tego/ który iest głównym wzyt=
23: kich ludzi nieprzyaciélem? zaż godności iákicy

24: álbo wrzędów od tego/ który wiełz to Bóg z ko=

C iij

go lie

strona: 22

22

O woynie Tureckiey

1: go lie rodził? zaż ćwiczenia iákiego od tego/

2: który affekty ma rozpułzcioné iáko beſtiia/ álbo

3: náuki iákiey od nieuká grubégo ſpodziéwác lie

4: będziemy? Ták wiédzcie/ że rzeczy Máho=

5: metckie fá té: obrzydły zbytek/ nie człowiecza

6: frogość/ zelżywa pychá/ y niewola nieznośna:

7: á tych vćiech oſtátki fá té/ wielki žal/ ciężki fmę=

8: tek/ y vftawiczny płacz. Proſzę pánowie/ nie

9: kładźcie ná wagę wielkość y frogość niewoléy

10: Tureckiey/ z tą krótką rzeczą moią: áni prze=

11: ſtawaycie ná tych ſłowiech moich/ którémim

12: moc wzyſtkę ſtrawił/ gdy ták długo mówię o

13: tych rzeczach/ które fá mnieyſze nad té/ o któ=

14: rych myſłę/ y których ile rozumiém wymówić

15: niemogę: té iednák wy fámi/ łácno obaczyć mo=

16: żećie/ iefli ſobie ziemię Węgierfką przed oczy po=

17: łożycie/ która ták ieft nędzna/ iż áni wymowy

18: moiéy/ która ieft bárzo licha/ áni żadného inſzé=

19: go do tego niepotrzebá/ áby was y ſercá wáſzé

20: pobudzić mógl ná tego nieprzyaciela wáſzego.

21: Ale widzę/ iż ieft iákieś mniémánié między

22: wámi/ które was iuz práwie ná nieprzyaciela i=

23: dác hámuie. To ieft/ ták rozumiécie/ iż to nie=

24: przyaciela moźny/ y niepodobna zwyciężyć go.

Czemu

strona: 23

- 1: Czemu pilnie zabiegáć trzebá: byfmy zásię
2: prózным zwątpieniem nieutrácili czáfu po=
3: godnego do posługi dobréy. Ia bowiém wi=
4: dząc/ że nam woyná przydzie nie z Bogiem
5: ále z człowiekiem/ zgoła nie tóz rozumiém/ co
6: wiele ich rozumié: y tak mniémam/ że Céfarzá
7: Tureckiého zwyciężyć może/ iefliż nie o czym in=
8: łzym/ tedy záprawdę tym/ co wam otuchę do=
9: brą vczynić może/ iż to iest włafny tok łczęścia:
10: Co łtánąc mogło/ choć przed tym tego nie było/
11: to także może zásię nie bydź/ choć teraz iest. Co
12: gdybym tak mówił/ przełtálibyście wedle ba=
13: czenia łwego ná tym/ áni byście czekáli dowo=
14: dów inłzych odemnie: ále widzę czegom łie pod
15: iáł. Niechcecie ábym ia témi iuż wziętými y zá=
16: łtárzáłými dowody zwoiował moc Turecká:
17: trzebá ábym go wam z iego włafnych przymio=
18: tów wyrażił/ co iest łam w łobie: y tak vczy=
19: nię: iedno próżę/ ábyście mię pilno cóście do=
20: tąd czynili/ łłucháli.
21: Aczkolwiek rzeczy wiele iest/ które iáfnie o=
22: kázuią/ iáko iest wátłé y łłábe okrucieńłtwo
23: Tureckie/ ia ich iednáł/ krótkości łolguiąc/ ná
24: ten czás mimo łię pułczę: á iżeby łie téż komu

nie

strona: 24

- 1: nie zdáło/ żebyfmy co zmyśláli/ niech cí/ którzy
2: przeciw temu mówią/ wytápia/ á nas náu=

- 3: czą/ czemu rozumieią/ áby lie tá moc Turecka
4: przełómić niemogłá? Iepli dla tego/ że pod=
5: czás widzą/ á ón nád drugiemi zwycięstwo
6: miewa/ tedy to czynią z niewiádomości rze=
7: czy gdy łamo tylko zwycięstwo/ á nie przyczy=
8: ny zwycięstwá vpátruią. Bo/ iepliż zwycięz=
9: two ferce zwyciężonému odéymuie/ tedy tákże
10: fercá nie miéymy ná Tátarzyná/ ná Wołochy/
11: ná Mołkwę/ którym podczas y wołká náłzé
12: vłtępowály. ále iepliż was Sokálłka/ Buko=
13: wińłka/ y Opocka ciężka klęłká nieułráfzylá/ á=
14: byście lie zá Hetmánłtwá człowieká wielkiego
15: y zacného/ Ianá Tarnowłkiego/ Stárodub
16: wzięwłzy/ nád Mołkwą znácznie pomścić by=
17: li nie mieli: tákże pod Obertynem pámiętné z=
18: wycięstwo z Wołochów odnieść: y z Tátar
19: niezliczone potym triumphy czynić: to mówię/
20: iepliż fie wam iuż zwyciężonym ná zwyciężce
21: wálzé godziło/ czemuż tákże pod zwycięstwem
22: Tureckim nie ma fie godzić łzukác zásię zwycię=
23: ztwá łwégo? Widziće W. M. pánowie/ iáko
24: mi fie plác do rzeczy otwiéra/ w którym iáko=

bym

strona: 25

do Rycerłtwá.

25

- 1: iákobym chciał/ tákbym fie rozwieść mogł/ y wie=
2: łą narodów przykłády to pokazác/ że częłto
3: zwyciężcé y zwyciężonych w łykách bywáli: ále
4: poniewáż rzecz łámá dołyc przez fie iáłna/ prze=
5: cię dla tego iuż vłtawác nie mamy/ że Turczyn

- 6: częsté zwycięztwá miéwał. Ale niech pułczą
7: zwycięztwá: rádnieý niech przyczyny zwycięz=
8: twá nam powiedzą: które iefli fą słuźné: iefli
9: z ftrzymáną wiarą: iefli nie zgwałconym przy=
10: miérzem: iefli sprüfung wojną Turek zwy
11: ciężtwá miéwa/ y ia rádzić będę/ áby sie go lę=
12: kano: y będę mu sie dziwował/ iáko y drudzy/
13: by bogu iákiému niezwyciężonému: ále iefli po=
14: każę/ że zdráda/ że krzywoprzyśięstwem/ że ro=
15: zboiem powítał/ niewiérzcież tym/ którzy inák=
16: szégo fą rozumienia: fwému téż zwycięztwu
17: nie czynicie złéy otuchy. Gdzie naprzód py=
18: tam o to/ zkąd pószedł ten Carz Turecki? álbo
19: co to wždy iefł zá imię Turczyn? zkąd sie wfczę=
20: ło? Możesz mi kto rodzice pokazać iego? Iam
21: wprawdzie siła czytał/ á iefzczem więcéy będąc
22: młódzienćem słychał/ przecięm sie áni od ludzi
23: tego dowiedzieć/ ánim w starych kronikách ná=
24: léść mógl/ áby gdzie zmiánká była záczęcia ie=

D

go.

strona: 26

26

O wojnie Tureckiej

- 1: go. Wfpomnicie mi W. M. ieflim gdzie co
2: takowégo przepomniał: zwártuyćie W. M.
3: Kroniki Graeckie y Láćinłkie/ gdzie wżyftkie
4: sprüfung narodów wżyftkich fą pilnie opifáné:
5: nie naydziećie nigdzieý/ áni narodu/ áni ludu/
6: żadnégo/ áni fámiliéy żadnéy/ náofáték áni
7: człowieká/ którégoby tym imięniem przezywa=
8: no. Ten tedy nayduk táki/ co sie niewięm z iá=

- 9: kich pułcz/ y z bálwochwálfkich lálów wyrwał/
10: niemiawfzy po łobie żadnéy zacności rodu/ ża=
11: dnéy przodków fwych powagi/ żadného oycá/
12: mógl że dobrą drógą y prawą woyną/ nie rze=
13: kę królestwá/ ále ráczéy lichého poymáncá iá=
14: kiégo dołtác? Ale wżdy przecię zwyciężył.
15: Ták iest: ále trzebá wiedzić iáko. Pozna=
16: wayciéłz W. M. towárzyfze fwoié/ á fluchay=
17: cie co zá pány mieć będziemy. Był oto ftek
18: zbiegów z Arábiiéy/ którzy obrawfzy łobie He=
19: tmánem Máhométá/ co był wiaré krześcián=
20: fką porzućil/ przeltáli ná w wżyftkim iego złym y
21: nieprzyłtoynym łtánowieniu/ y na niezbożnéy
22: wierze/ którém fummá byłá tá: áby nád rozła=
23: nie krwie Krześciánfkiey/ wdzięczniéyła/ y
24: milfzą ofiárę Bogu bydź nie rozumieli: do cze=

go ten

strona: 27

do Rycerftwá.

27

- 1: go ten zły człowiek/ miał vcznie bárzo pocho=
2: pné. A iż w Syriéy byłá głowá wiáry náłzém/
3: támże zrátu pod Syrią zbiiać poczęli. Połfu=
4: żyło ná ten czás tym złym záiułfzoným ludzióm/
5: łczęścié niewiém iákié: á fnać to/ o którym
6: Moyzełz w czwartych ksiégách fwych powiá=
7: dał/ gdzie grozi/ że Pan Bóg dla grzechów ná=
8: zych miał przepuścić ná nas kły bełtiy okru=
9: tnych: Iákóž prawdziwie ci pśi wśiekli/ pu=
10: łtołzyli owczárnią Páná Kryftułowá w ten
11: czás/ gdy Krześciánfcy królowie z Aziéy fámi

- 12: ná fię/ y ná fwé mieczá dobywáli. A ták ogo=
13: łocona z obrony krześcíańkiéy Syria z Zydo=
14: wlką ziemią/ y Ieruzálem/ od vczniów Máho=
15: metowych iest wciśniona: Y ztąd lie im wftę=
16: pek páństwą zączął/ iefliż lie páństwem názwác
17: może to/ co lie rozboiem nábędzie. Ztąd Aziią/
18: Pámphilią/ Cylicią/ Kápádocią ósiedli: á po=
19: tym zá niezgodą Rzymfką/ gdy ziemiá Włofka
20: woyną gorzáłá/ pośiadł Konftántinopole/ y
21: włyftkę Graecią: Ægypt zaśię w ten czás/ gdy
22: lie Fráncuzowie z Hiszpany o Sycilią y Neá=
23: polim śwárzili. A do infuły onéy kofztownéy
24: włyftkim dobrym opływaiącym Rhodis/ kto

D ij

Turká

strona: 28

28

O woynie Tureckiey

- 1: Turká przywiódł/ ieno ono krwawé między
2: Máximilianem á Wenety záfzcie frogié? Te=
3: raz zaśię Kroácią/ Dálmácią/ Węgierfką zie=
4: mię/ kto Turkóm przyfádził/ ieno Céfarzá Kárlá
5: Wielkiého/ z Fráncufkim Królem Fráncifzkim
6: mórd bráterki? ták lie bowiem mówić muśi:
7: Aż náoftátek niedawnych czáfów pánem wły=
8: ftkiéy ziemi Węgierfkiéy zoftá. Ale którym
9: fpořobem zoftá? bez ciężkiého płáczu powie=
10: dzieć lie niemoże. W ten czás/ gdy lie koruná
11: ná dwie części rozerwála/ gdy lie pánowie ro=
12: zdwoili/ gdy lie lud rozdzielił/ zá powodem/
13: nie rzekę chciwością pánowánia Iáná y Fer=
14: dinándá. Otóz ia przeię dotąd widzę/ że wá=

- 15: łzym niedbálftwem/ wálzą niezgodą/ á zdrádą
16: y rozboiem ich Tureckie páńftwo ftánęło.
17: O piękne páńftwo! O bogáty zbiór/ którégoby fie
18: lękác! o zbroie niezwyćiężoné/ od których żaden
19: zbroyny nie łzwánkował: żaden/ który ieno nie
20: chciał/ nie podał fie im wpotuł: żaden ołtro=
21: żny nie był ołzukány/ ále odbieżálé tylko infuły/
22: brzégi/ porty/ prouinciae/ chytróścią/ rozboiem/
23: zdrádą/ krzywoprzyśięftwem/ nie mieczem/
24: nie woyną/ áni bitwą/ doftály fie pod moc ie=

go.

strona: 29

do Rycerftwá.

29

- 1: go. Y będziefzże ty mnie zárzucal to zwyćięż=
2: two/ którem ia chcąc łam podał nieprzyaciel=
3: owi? tą łzablą łtrálżyć mie będziefz/ która mię nie
4: rániłá/ ieno kiedym y kordá niemial? Y będziefz
5: że ty rozumial/ że to iest moc nieprzełomna/
6: która niemniéy domá łwych fie boi/ którzy łą
7: boiáźnią y niewolą turecką zięci: iáko y z do=
8: mu wyiechawłzy/ nieprzyacielá do bronienia
9: wolności łwych ochotnégo? Widzę ia/ że ty
10: nieupátruiefz woiennych przygód połpólnych:
11: widzę/ że nie wwałal/ co zá łzkody przynolzą
12: niezgody domowé: áni rozumiefz/ iáko to wiel
13: ka pomoc nieprzyacielowi/ kiedy fie poddány
14: z pánem/ pan z poddánym domá niezgadza:
15: włálnie iákoby mocą włálną łwoią zwyćięż=
16: twá miéwał/ á odmiáná rzeczy żadna więcý
17: przypáścby nie mogłá/ tak nam brón náłżę z gár

- 18: ści prawie wydzierałz/ ábyłmy gardł swoich
19: nie bronili. Bo/ czymże inłzym rozumiész/ żeby
20: Turek indziéy zwycięztwo otrzymác miał? ál=
21: bo co mniémałz/ czym wždy ftánęło pánłstwo
22: iego ták bogáte? Czuie ten okrutnik/ że lud
23: krześciánłki który vćiłnął/ iełt bárzo żáłołny/
24: prze vtráconą wiárę swoię. Rozumié bárzo

D iij

dobrze/

strona: 30

30

O wojnie Tureckiej

- 1: dobrze/ że ciężko Graekóm włzyłtkim/ ludzióm
2: mądrym/ a co wietłza wolnym/ bywłzy przed=
3: tym podawcy zacnémi praw y obyczáiów na=
4: rodowi ludzkiému/ teraz poniewoli w ták cięż=
5: kiéy niewolniczéy ciemności/ życ łprofnie bez
6: prawá/ y bez obyczáiów włzelkich. A Máce=
7: donia co/ páni niekiedył włzyłtkiego łwiátá?
8: iákiégo łercá przeciów niemu iełt/ włpominá=
9: iác łobie oné wielkie Philippy y Alexándry?
10: Nuż zásię Croátia/ Dálmátia/ y inłzé narody
11: y królestwá/ co inłzego myłłá/ ieno gdyby ie
12: kiedy záleciáłá iáka nádziéiá pomocy wálzény/
13: áby dźwignác łie/ á w tákíéy niewoli myłłic o
14: łwym dobrym mogli? Tóz ci rozumieią co y
15: my/ że to pánłstwo Tureckie iełt bárzo wátłé/ y
16: długo trwác niemoże/ przeto że nie ma áni wiá
17: ry/ áni życzliwołci poddánych swoich. A pra=
18: wdziwie ták iełt: że rzeczy okrutników tákich/
19: czáłem tylko łtoią/ nie ludzką wiárą/ áni chę=
20: cią: gwałtem y mocą powłtawáia/ giną zásię

- 21: y vpadaią pogodnym czáfem: nie inaczej iáko
22: wżyftkie przypadki ciála náfzého/ táią fie pod
23: dobrym zdrowiem náfzym/ á fkoró trochę nie=
24: moc przyćiężłym przypadnie/ áliści fie wżyftki

namniey=

strona: 31

do Rycerftwá.

31

- 1: namnieyfe przypadki/ z wielkim bólem náfzym
2: w nas porufzáią: ták włafnie krzywdy tyrán=
3: fkie y obelżenia wżyftkie/ táią fie pod iákimfi
4: cieniém powodu fczęścia ich: ále iáko fkoró go
5: woyná iáka popádnie/ álbó moc wiefzfa/ álbó
6: więc niefczęście iákie: áliści fie wnetze wżyft=
7: kie iego niecnoty rázem ná świat wydádzą: y
8: ták wnetze złością ginie fwoią. A flufznie téz.
9: Bo poniewáz pańftwo życzliwością poddá=
10: nych ftoi/ tedy téz w ten czás nie ciężka ludzióm
11: praca/ nie ciężkie przygody: nie žal gárdlá dac
12: zá páná/ coście W. M. częftokróć czynili: ále
13: gdzie iuż poddáni fluzą poniewoli/ gdzie fie v=
14: ftáwnie boią/ gdzie pan zły/ tám iuż namniey=
15: fza przyczynká/ namnieyfza obrázá/ wnetze na=
16: wiefzfe pańftwo pfuie y wywraca. Nie ciérpi
17: tego przyrodzenie: nie ciérpi BOg fam/ áby
18: człowiek niefpráwiedliwy/ krzywoprzyfięzcá/
19: mátácz/ miał kiedy pańftwo mocné poftáwić:
20: potrzebuie tá moc fundámentu mocného/ pra=
21: wdziwego/ y wierného: iefli w budowaniu/
22: ták/ á tym więcej w pańftwie: iákiego iednák
23: niemáfz w tym okrucieńftwie tureckim: ále ieft

24: pánstwo iákies fklioné z motłochu ludzi mizer=

nych/

strona: 32

32

O woynie Tureckiey

1: nych/ którzy prze boiaźn/ prze vdręczenié/ prze

2: męgi/ nietylko zrozumienié wolności vtráćili/

3: ále y ięzyk/ którymby wolność tę wípomnieć

4: mogli. Niémálfz tedy pánowie/ niémálfz dla cze=

5: go fie bać ludzi tych/ którzy w niewoli fą v Tur=

6: ká: bráćia to wálfzy fą: tymże piątne Krzyżá

7: świętého co y my oznáczeni/ którzy ciężkim nie=

8: woléy ciężarem vciśnieni/ ná was poglądáią:

9: was dla Páná Iezufá Kryftufá/ dla świętéh

10: krwie iego/ zá was/ y zá nie wylanéh profzą/

11: poprzysięgáią/ ábyście ich krwią Páná Kry=

12: ftufową omytych/ nie dopuśczáli mázác tą nie=

13: zbożnością Máhometcką. Wípomnieć W.

14: M. łobie/ żeć téż tegóz ftanu/ y tegóz łczęścía

15: co y my/ fpólnie známi zázywáli: Niedopu=

16: łczaycie fie tego/ ábyście na tę nędzéh/ ná to v=

17: trapienie bráćieh wálfzéh/ iákoby ná iáką grádo=

18: bicz fásiedzką/ próznuiąc/ pátrzac mieli. Zá=

19: prawdéh trzebá fie wam obáwiác/ byście záś zá

20: tym zániedbánim wolności Krześcíanfkiey /y

21: fámi z nimi w niewoléh nie byli. Tákci Iá=

22: kób z fynmi fwémi był w niewoléh/ kiedy Ioze=

23: phá byli Ægyptczykóm záprzedáli: ták Saul

24: królestwo vtráćil/ gdy przepuścil Amálekowi

nieprzy=

strona: 33

- 1: nieprzyiaćielowi Ifráelkiému: ták Zydowfka
- 2: ziemiá wzgárdzona w niewoli iest/ y będzie zá=
- 3: wíze/ że włękfzy fie Rzymfkiégo królestwá/ nie=
- 4: chćiáá popiérác królestwá Páná Krystufowé=
- 5: go. Zwykł Pan Bóg mścić fie zániedbánéy
- 6: wiáry: á nie przetáie ná ládá kaźni/ ále zgoá
- 7: wymázuie z kśiąg żywotá: á korzeń tych/ co o
- 8: to niedbáli/ y rodzay wśyřtek ich kaźniá/ ka=
- 9: ránim/ y niewolá z źiemie głádzi. owé zásię/
- 10: którzy řpráwiedliwości/ y poboźność popiérá=
- 11: iá/ nigdy nieopufcza: záfwe przy nich řtoi/ zá=
- 12: wíze ie ręká řwá dźwiga/ by nieupádli. Garść
- 13: Zydów/ iáko wiele narodów Chánáneyřkich
- 14: wytráćilá? Máluczki Dawid/ iáko wielkiégo
- 15: Goliatá poráźil? Iudit náwet/ boiáźliwa nie=
- 16: wiářtá/ mieczem krwáwym vćięłá głowę Ho=
- 17: lofernowi. Przybędzie nam Pan Bóg/ páno=
- 18: wie: tym ieno řercem bierzćie zbroię ná się/
- 19: ábyście fie bráćiey wářzéy/ dla wolności krześcián=
- 20: řkiéy zemśćili: řtáwi fie Pan Bóg zá nas. Ci
- 21: téź řámi/ co řá w niewoli/ okrzykiem domo=
- 22: wym/ zřáźá z siebie to iářzmo niewoléy řkoro
- 23: wářzę broń obaczá: y ták to tyránřtwo/ to o=
- 24: krućienřtwo y wářzym/ y bráćiey wářzéy/ co w

E

niewoli

strona: 34

34

O woynie Tureckiey

- 1: niewoli iest/ ruřzeniem y okrzykiem/ zá pomocá
- 2: da Pan Bóg pańřká vpádnie.

- 3: Ale gdzieby sie ielcze kto Céfárzá Tureckié=
4: go y mocy iego bał/ ztąd/ iż woyłko iego po
5: więtlzéy części z Turków łámych zebráné ba=
6: czy: táki mądrze wprawdzie rzeczy vpátruie:
7: vpornie bowiém rzeczy żadnéy ważyć sie nie
8: trzeba: boiaźn iednák tá/ iefliby która byłá/ mo=
9: że sie znieść tą niewolą/ ták wiele krześciánłkich
10: ludzi/ których iż liczbá ieft bárzo wielka/ łáčno/
11: iáko skoro ieno otuchę iáką y nádzieię o rátun=
12: ku wálzým mieć będą/ łáčno łobie łámi przez łię
13: do wolności drógę znaydą. Moc bowiém tu=
14: recka/ łámá przez się ieft táka/ iż liczbą nie trzeba
15: iéy lekce łobie poważác/ ále z rodzáiu nietrzebá
16: sie iéy názbyt bać/ która złożona będąc z poi=
17: máńców/ tym łámym łtráźna świátu włzyłtkiému/
18: iáko łámi widźicie: ále łámá przezłię ieft
19: bárzo wátłá/ y pełna włzyłtkiého złégo. Bo
20: kiedy kto dobrze weyźrzy w naród Turecki w=
21: łzyłtek/ naydzie/ że sie tám nie włzyłcy zrodźili/
22: ále téż/ á pewnie po więtlzéy części/ Krześciá=
23: ny poturczoné: z których ci/ co łpániálłzéz łą
24: myśli/ vżywáią ciężkiého żalu/ y łumnienié ich

bárzo

strona: 35

do Rycerłtwá.

35

- 1: bárzo gryźie/ że pozbywłzy wolności/ wiáry sie
2: záprzeli. Wiérzcie mi W. M. żeć to nie łádá
3: łtrách: y nie trzeba go lekce ważyć: vłtáwicz=
4: nie ten tkwi we łbie v káždého co Bogá zdra=
5: dźi: závłze mu przed oczymá łtoi; nigdy tenże

- 6: Pan Bóg nieuftawa: zawnie téy myśli slubo=
7: lómnéy/ którą iuz nie władnie/ wyrzuca Pan
8: Bóg skrycie niecotę ná oko: y wlyztykiég zdray
9: cę tego rozpala furią/ y niemiernym gniewem/
10: trapiąc wednie y w nocy myśl niecotliwą ie=
11: go. Nuż drugié rzeczy/ że dziad/ prądziad/ oy=
12: ćiec/ inaczéy żyli/ y w krześcianfkiéy wierze v=
13: mární: ábo y to pomálu funnienié gryzie?
14: Wierźcie mi W. M. żadna rzecz ták bárdzo czło
15: wieká nie trapi/ iáko tá różność od żywotá oy=
16: cowskiego/ zwłóczá iefli iefcze od tákich fie od=
17: łtrzelifz/ których cnotá/ powagá/ pobożność/
18: przez wiele dzieśiát wieków była doświadczo=
19: na. Mógłbym tákich síłá wlpomnieć/ którem
20: łam oczymá łwémi w Weneciéy będąc widźiał/
21: co fie wiary krześcianfkiéy odprzyśięgli: iáko
22: nigdy twarzy wefołéy/ ále zawnie ponurzy/ y
23: bárzo łmętni: z których ieden z Mácedoniéy
24: człowiek łtáteczny/ y/ ile znác było godny:

E ij

gdym

strona: 36

36

O woynie Tureckiey

- 1: gdym go pytał/ dla czego fie wźdy záprzał wiá=
2: ry Krześcianfkiéy: powiedział/ ábym w tyrán=
3: łtwie/ tym łnádniéyřzú zálónę miał od krzyw=
4: dy. Cóz? Azaźbyř fie zász náwrócić niechćiał?
5: Rzekł: **wyraz grecki** Iuz niewczás: czym fie vłkar=
6: żał/ że iuz nádźieią wlyzłtká zginęłá. A tákich
7: iefł bárzo wiele/ o których/ przykłádem iedn
8: go/ dobrze W. M. rozumieć moźecie/ co wam

- 9: do téy nádzieie wálfzý/ ku poćiefze bydź ma.
10: Człowiek ón wielki/ pamięci świeżý/ y wfze=
11: laką czcią od Carzá Tureckiého ozdobiony/ I=
12: bráim Bálzá/ nigdy/ póki żyw był/ zapomnieć
13: tego niemógł/ że fie z oycá krześciániná rodził.
14: A był to człowiek we wżyftkim Pánftwie tu=
15: reckim drugim/ bezmála/ Solimanem: ten z
16: królmi pokóy ftánowił: zá iego wolą woyny
17: przypowiadano: y niebyła żadna rzecz v Célá=
18: rzá/ którójby mu fie Célarz nie zwierzał: á wždy
19: przecię taká/ y takich czci y chwały świętność/
20: niemogła w nim żalu y fmętku z odprzysięžo
21: néy wiary nigdy zatłumić: y owfzem záfzwe
22: tym sercem ná woynę z Turczynem wyiezdzał/
23: áby z fwym y tyránfkim vpadkiem/ mógl iáko
24: wolności krześciánfskiéy ná plácu podeprzec. Aż

náoftá=

strona: 37

do Rycerftwá

37

- 1: naoftátek/ gdy iuz ten vmyfl ftáteczny iego/
2: dłużey táic fie niemógł/ ofádzony o zdráde/ od
3: tyránná zginął. Y rozumiéciefz wy/ áby wtéy takiey
4: niewoli/ ieden sam táki był Ibráim?
5: sílá takich iest/ ácz wprawdzie ftanem podley=
6: fzy/ ále záprawde sercem równi: y nawet nie=
7: wiem/ by niebárziéy Turczynowi niezyczliwfy.
8: Iefliż bowiem Ibráimá zátzymác niemogly/
9: té málo niefpólné rzády pánftwá tureckiého/
10: cóz zátzymác ma té/ którzy indziéy nieprzyia=
11: cíelowi/ domá zásię fá łupem temu tyránno=

- 12: wi? Ibráim Bálzá/ będąc Hetmánem wojská
13: tureckiego/ myślił w polu o wpadku tureckim:
14: ten zaśię/ co w nim iáko byłem każdą bitwę/
15: każde oblężenie zaśtáwiáią/ czego by nieuczynił?
16: Owégo zwyczaj domowy/ á máło nie zbráce=
17: nie z Cefárzem sámym vblágác nie mogło: cóż
18: tego vblágác może/ którému niegodzi sie y poy=
19: źrzcé ná Cefárzá? Ibráim wżysftkich rzeczy do=
20: Itátek wielki/ rozumiał fobie zá hánbę: cóż ten
21: rozumiec będzie/ który/ áni tchu którymby włá=
22: dał/ y którymby żył/ niema włáfnégo? Y zá=
23: prawdę ták rozumiém/ że myśl fkryta krześci=
24: ánska/ zmyśláiąc do czáfu imię tureckie/ froszła

E iij

ieft

strona: 38

38

O wojnie tureckiej

- 1: ieft dáleko ná tego tyránná/ niżeliśmy sámi.
2: My bowiém pobudzamy sie cudzą przygodą/
3: ále ci swoią: my slyfzimy/ oni czuią: my sie boi=
4: my/ oni ciérpią. Przetóz téż frogością niewo=
5: léy pobudzeni/ bárziéy sie vtráconéy wiáry do=
6: magáią/ niżeli my ią chowamy. Táki bowiém
7: rzeczy tok bieży/ iż w ten czás dopiéro pozná
8: fczęście swoié/ kiedy ie vtráciłz: y bárdziéy prá=
9: gniesz rzeczy iuż vtráconych/ niżeliś sie w nich
10: kochał kiedyś ich vżywał. Y ieśli w tym rodzá=
11: iu tureckim którzy tácy są/ co ich vtrátá rzeczy
12: tákich nie obchodzi/ tákich bać sie nam nie trze=
13: bá. Niegodzi sie bowiém człowiekowi bać te=
14: go/ którego Bóg opuścił. Potym ci/ ile ia ro=

- 15: zumiém nie lépszéy kondiciiey byli/ będąc wol=
16: némi/ iáko teraz gdy fą w niewoli: ták iż tym
17: fámym słuźnie bydź w niewoli: częścią/ że fą
18: ludzie podli: częścią ták głupi/ że nawet/ áni
19: rozumieią/ co iest wolność/ rzecz która włafnie
20: człowiekowi służy: á to fą tacy/ ile wiádo=
21: mość mamy/ chłopci próci/ poimáni od roli/ z
22: motłochu ludzi grubych/ których Turek vżywa
23: do wálów/ do okopów/ á podczas téż do fypá=
24: nia kofzów: á ielli kiedy żołniérzowi folguie/ té=

mi

strona: 39

do Rycerftwá.

39

- 1: mi miaft dobywa/ áby nimi wżyftká oblézo=
2: nych moc zmordowána bylá. Od tych/ niémálfz
3: żadného niebeľpieczenftwá ludzióm wolnym:
4: niewytrzymáią oni bróniey wálzéy/ áni twa=
5: rzy: wyiáwłzyby fie kto miał y tego bać/ áby
6: nań ten nienátárl/ którégó Turczyn ná dobrze
7: opátrzoným mieyfcu w żelázných okowách cho
8: wa/ by mu nie vciékl. Niémálfz fie tedy dla
9: czego bać tych/ którzy y od Páná Kryftuľá/ y
10: od nas odpádl: częścią że ci/ co fą ludzie dob=
11: rzy/ y mężni/ nigdy przepomnieć niemogá/ iż
12: to iest ich oyczyzná/ w którey národzeni/ z grzé=
13: chów omyci/ y Pánu Kryftuľowi oddáni: czę=
14: ścią/ iż których té rzeczy nieobchodzą/ wedle
15: rozłádku ichże fámých y infzych/ fą ludzie wzgár
16: dzeni/ y porzuceni. Zoľtáie fám tylko dość nie
17: zacny motloch turecki/ y niepotéżna Azya: á

- 18: prawdziwie táka/ iáka ná on čás bylá/ gdy iá
19: był Pompeiufz podbił/ á przeciw C. Célárzo=
20: wi/ czáfu wnętrzný Rzymfkiéy woyny vzy=
21: wáiąc/ iednym ftárciem/ wśyftká rázem zgi=
22: nęłá: pewnie nie bez śmiechu Cáciulfá Célárzá/
23: że Pompeiufz śławy śwéy y zwycięztwá śwégo
24: śzukał z ludzi ták lekkich/ y ták nikczemnych.

Nigdy

strona: 40

O wojnie Tureckiej

40

- 1: Nigdy tá Azya śławą rycérfką nieśłynęłá: á ie=
2: śli kiedy gdzie zwycięstwo iákié odniośłá/ tedy
3: liczbą więcéy niżeli męztwem. Co łączno po=
4: kazác/ wam zwłáfczá/ którzy dziélnościá
5: śwoiá/ wśyftkié támtych co głównieyśzych w
6: Azyéy narodów/ ftófy y naiázdy ná śobie trzy=
7: mácie: Tátáry mówię y Mośkwę: bo/ by téz
8: dobrze kto ná wagę włożył śię żośniérfká/ á li=
9: czbę: nie łączno inśzégo kráiu we wśyftkiéy A=
10: zyéy naydzie/ coby z témi porownáły: y coby téy
11: śławy w ftárych/ w rzeczach rycérfkich były:
12: ták iż téz powiádáiá/ że śie Mars w nich rodził/
13: y ten im naypiérwéy śpośób woienny podác y
14: opifác miá: á wždy przecię/ iáko ludzie pamiętá=
15: iá/ nieślychano iefcze tego nigdy/ ábyście śie wy
16: kiedy równym Azyáckiemu woylkiem przeciw=
17: ko nim puśćić mieli: trzemá/ czterzemá/ álbo ná
18: nawiętśzá piáćią tyśięcy ludzi/ dośyc obrony to
19: królestwo miéwáło/ przeciw wśyftkiéy Azyác=
20: kiéy mocy. Wprawdzieć boię śie/ bym śie któ=

- 21: rému pánftwu niezdał co zmyślác: wam ie=
22: dnák/ którzyście dofyc niewielą ludzi dwádzie=
23: ściá tyśięcy Tátar v Wiśniowcá porážili/ pra=
24: wdźiwé rzeczy zdác fie máią. Nuż pod Stá=

rodu=

strona: 41

do Rycerftwá.

41

- 1: rodubem/ ázaż poimáných ták wiele nie było/
2: że liczbą swoią/ przechodźili wżyftko woýfko
3: wáfze? ták ich bowiém wielé z pobitych zoftáło/
4: że fie téż Hetman wielki Ian Tarnowfki bał/
5: by záś woýfko iego łacniéy zwyciężác nieprzy=
6: iacielá niemogło/ niżeli poimáných vtrzymác.
7: Y ták zátym człowiek ten/ choć między wżyft=
8: kiémi lutościwy/ musiał dla tego dác ich wielé
9: potrácić: ták fie łam dla siebie/ iáko y dla swo=
10: ich od więźniów bał/ gdy swoych nie ták wiele
11: było/ coby poimáné wieść mogli. Zkąd iáfna
12: rzecz/ że okrutnoścíą/ niewolą/ y liczbą/ zá=
13: wíze byłá Azya ławna: ále sercem/ rozumem/
14: cnotą/ podleýfa nád wżyftki w Europie pán=
15: ftwá/ w których záfwe w máléy cénie/ y w lek=
16: kim vważeniu bywáła. Bo któraż infza rzecz
17: onému kiedyś Céfárzowi Zygmuntowi prze=
18: ciw Turkowi pobudką byłá? która Ládyflá=
19: wowi królowi wáfzému? któraż Ludowiko=
20: wi? którzy fie niezliczonémi woýfki tureckiémi
21: nigdy odftráfzyć nie dáli? Y zgoła ia infzény przy
22: czyny nie przyznawam nád té/ którą wam po=
23: wiem. Nie widząc w nich nic szlácheckiego/

24: nic zacnego/ nic coby ludziom wolnym przy=

F

ftało/

strona: 42

42

O woynie Tureckiej

1: ftało/ ále niewolą iákás zdobyczną/ y ná ro=

2: zbóy zwyczajną/ ktemu niewolniczy tłum/ co

3: fie od przodków fwych wyrodzili: Im záfię fá=

4: mym/ z témi zbiegi/ czynić było o práwá wol=

5: ności/ o oyczyznę/ o zacność przodków swoich/

6: o fławę/ y o królestwo: tedy zátym dziesięć

7: támtych zá iednego sobie fzacowali: Ale rze=

8: czelz/ że téz to lekkie vważenie nie wyfzło im ná

9: dobre. Przyznawam. Ale ia téz tu nie mówię

10: o tym/ co fie z nimi działo/ tylko o wielkim fer=

11: cu: którego nigdyby byli nie mieli/ ieno z tego

12: lekkiego y lichego vważenia nieprzyaciela fwé=

13: go: czym fie potym dzieie/ iż Turcy/ choć małe=

14: go woyská nieprzyaciela fwego/ bez wielkiej y

15: znaczney fzkody swoich/ nigdy porázić nie mo=

16: gą: y z téy części/ której ielcze nie pobito/ fzacu=

17: ią sobie zwycięztwo swoie. A nie dziw téz/ że

18: téy części zwycięztwo przypifuią/ w której mę=

19: ztwo nieprzyaciela tureckiego odpoczynęło fo=

20: bie/ nie ták wiele krwiá fyté/ iáko mordem fprá=

21: cowané. Zygmuntowe tedy/ Ládifławowe y

22: Ludwikowe porażki/ więcéy wam fercá ná nie

23: przyaciela wálzého dodawác/ nizeli was ftrá=

24: fzyć máią: á téz o tym myślic nie trzebá/ czym

z wy=

strona: 43

- 1: zwyciężeni fą/ ále to vpátrować/ iákim fercem
2: fzli ná nieprzyaciela/ iáko mężnym/ iáko niezwy
3: ciężnym/ y iáko fpániáłym. Závŕzec śmierć zá
4: páfem/ byś téz dobrze nigdy ná woynie nie był/
5: tylko w lichéy gdzie háyduczce leżał. Ale czło=
6: wiekowi dobrému mężnému/ nádzieią czeǵ do=
7: brégo/ godzi fie mieczem fczęścia fzukác: á iáki
8: koniec Pan Bóg y fczęście zdárzy/ táki wdzię=
9: cźnie przyjmowác. Y tegoście W. M. fercá
10: závŕze bywáli co oni/ którem wfpomniał/ że=
11: ście nigdy trochę wálznych nieuŕtępowáli téy
12: wielości/ którąście W. M. y wolnością y za=
13: cnością závŕze przechodzili. A ŕlufnie téz.
14: Sobie bowiem fámi/ nie infzému/ nábywacie
15: mieczem wolności/ fobie zacności/ fobie y kró=
16: leŕtwá: co iuż ináčéy w okrucieńŕtwie turec=
17: kim: Gdzie cokolwiek fie woyną doŕtanie/ tur=
18: czynowi fie doŕtanie: zwycięzcy żadna nagro=
19: dá/ zwyciężonému zásię pewna nędzá. Iefli
20: fie podwyszy żołd żołnierzowi/ tám y zá kwa
21: rtnik czći nieprzybywa/ ále fie iuż dáléy záchodzi
22: w niewolą: Ieno kiną/ áliści fkoczyć muŕfz:
23: ŕtrzeż byś gdzie trofzkę nieuŕtąpił: żimno cięż=
24: kié/ gorąco zbytnie/ niepogodę/ wŕzyŕtko zno=

- 1: śic muŕfz: o biédny pieniądz/ iáko cię doznáią/
2: zátáić fie nie możefz: y dáć wprawdzie/ ále nie

- 3: dla tego/ áby cię tym datkiem wraczyć miał/ ále
4: áby okazał/ że iuż ná tobie iest háłło niewoléy.
5: ô godné wípominánia nagrody: ô piękna cześć:
6: y życzyćby łobie kondicieiéy tákiéy/ w której zwy
7: ciężcá tym łámy m rozny iest od zwyciężonégo/
8: mężny od łłábégo/ że świetnieyłzym niewolni=
9: kiem iest? Gdzie łá ci/ co łie to dźiwuią téy
10: czći tureckiéy: dałby to Bóg/ áby ich łámych
11: doználi/ co ie to chwałá. Niewiedzá podobno/
12: co to iest prawdźiwa cześć. Wierźcie mi W.
13: M. żeć cześć nie iest koń iáki/ nie łtárołtwo/
14: nie łzátá/ áni łzešťet drabów: poniewáż cześć
15: prawdźiwa iest to/ kiedy człowiekowi iákiému
16: dobrému zá cnotę iego/ zá zezwoleniem włzy=
17: łtkich pánów y ludzi wolnych/ dádzą nagrodę
18: iáką zacną y znáczną: ále rzeczy té/ które nie=
19: wolnikóm/ od páná ludzi niewolniczych bywá=
20: iá dawáné/ nieprzyimuiemy my zá cześć: niech
21: oni łobie máią łwoie zawodné konie/ niech má=
22: iá purpurę: złotá y łzat dołtátek: prouinciae y
23: królestwá niech trzymáią: włzyłtko to/ chociaź
24: łá rzeczy zacné y wielkié/ nie łá nagrody cnoty/

ále

strona: 45

do Rycerłtwá.

45

- 1: ále obowiáżki niewoléy. Przetóź nie widzę/
2: coby im w bitwie pobudką bydź miáło/ okró m
3: tego iż łie boią. Dwie bowiém łá rzeczy/ któ=
4: ré ochotnégo ná wojnie żołniérzá czynią: mi=
5: łość wolności/ á náđzieiá/ że mu żaden w do=

- 6: mu iego rofkázowác nie będzie. Bo czemuż=
7: byś fie wždy bić chciał/ iefliże żadnéy rzeczy nie
8: małz/ którzybyś bronić miał: áni téż zwyciężcą
9: będąc/ nie mógł kiedy od woyny wolnym fo=
10: bie odpocząć? Otóż/ iákóm poczał/ ponie=
11: waż turków Carz Turecki łam prawem iest/ łam
12: łprawiedliwością/ łam dobrém ich: y ponie=
13: waż zoná/ máiętność/ dźiatki/ łą w garłci v
14: niego: nie baczę záprawdę/ coby ie ná woynie
15: podżégác/ álbo im radzić miało/ áby ná tego
16: nieprzyacielá vderzyć kiedy mieli/ który fróg
17: iest fwą wolnością/ zacnością/ y przodków
18: przykłády. Y przetóz oblężeniu wielu mieyśc
19: doznano/ iáko gdy infulę Rhodis/ ábo Wiédniá
20: dobywał/ że ie kiymi pod mury przymuľzano/
21: gwałtem biiąc ie do łzańców gnano. Włáfnie
22: ták zwykliście W. M. miałł dobywác: ták=
23: ście Stárodubu dobywáli/ ták Opocká/ gdzie
24: wáľz Hetman łtárał fie pilnie o to/ nie iákoby

F iij

was

strona: 46

46

O woynie Tureckiey

- 1: was pobudzał/ ále iákoby was/ którzyście przyk=
2: rym przez niebezpieczeństwá pędem lecieli prá=
3: wie/ zátrzymác mógł. Czemu? że dobrowol=
4: nie z łyczliwości/ z cnoty żadna rzecz nie zda
5: fie wam bydź trudna y ciężka do zwyciężenia/
6: ták iż téż vnióśłzy fie chćiwością pędką/ nie
7: widźicie przed łobą żadného niebezpieczeństwá.
8: Turcy zásię gdy ná dobywánié miáľta/ álbo ná

- 9: woynę/ ciąłem rączéy łámym nie łercem idą: o=
10: łtrym bodźcem iáko bydło do muru ná czoło/
11: gdzie nieprzyaciela sercem wielkim/ y śmierć
12: łwoię prędką iuż przed oczymá widzą/ popy=
13: cháni bywáią. Wątpciéłz teraz W. M. iefli
14: możecie o dziélności łwoiéy: á naród łwóy ie=
15: łli chcecie/ lekce łobie poważaycie: niech was
16: nie rátuie wolność/ zacność/ y tryumphy da=
17: wné/ iefli łie takich nieprzyaciól boimy/ y iefli
18: łie owych łekamy/ którélmy y łercem/ y rádą/ y
19: dziélnością przelzli. Ale iefliż wam z oyców
20: przyrodna rzecz iefł Azią woiować/ y iefli Tá=
21: tárłki włyłstek naród y Turecki łzablą wálzą
22: człéto iefł vkrócony: rozumiećielz tak/ iż ci/ co
23: teraz łą/ łą niewolnicy wálzy/ które nietylko
24: przodkowie wálzy/ á wy napiérwéy/ ále y włyz=

łtkié

strona: 47

do Rycerłtwá

47

- 1: łtkié królestwá w Europie/ łłufznie záwłze nie
2: bez pewnégo zwycięztwá lekko łobie poważáli.
3: Iuż tedy łáčno przez coniecturi W. M. baczy=
4: cie/ iáko to páńłtwo tureckie niezwyćiężoné
5: bydź rozumiećie/ które brácia wálzy ná łobie
6: dźwigáią/ które ci bronią/ co łie wiary odprzy=
7: sięgli/ które forytuią zbiegowie/ á ludzie z przy=
8: rodzenia nędznicy y niewolnicy trzymáią.
9: Ale iż iuż dowodna rzecz iefł/ iż nam przyz=
10: dzie z Turkiem woynę łtoczyć/ páńłtwo téz tu=
11: reckié/ woyną náwątłoné y przelomioné bydź

- 12: może: podobno tego potrzebá/ ábyfmy fpołób
13: wypráwy woienney opifali: y dałby to był pan
14: Bóg pánowie/ by to obmyślávání o téy woy
15: nie náłzé/ nie ná ten teráznieyfzy czáz przypádło/
16: kiedy nie mniéy niebefpieczeńftwá mamy od
17: nieprzyacielá poftrońného/ iáko od téy domo=
18: wéy niełczęfnéy niezgody: którą/ by téż dobrze
19: nieprzyacielá żadného nie było/ zginąć może=
20: my: y iefli fie iéy trzymać wolą mamy/ prózné
21: to náłzé ftárání y obmyślávání będzie. Bo
22: czegóz wždy brónić będziemy? pokoiu/ którégó
23: nie mamy? czy wolności którąfmy vtráчили?
24: gdy priwatnych rzeczy ftaránim oderwáni/

bárzo=

strona: 48

48

O woynie Tureckiey

- 1: bárzołmy fie dáleko odftrelili od dobrá połpo=
2: litégó? gdy ná káżdych zieżdziéch/ ná kożdych
3: féymiéch/ tego tylko lámégo fzukamy/ iákoby=
4: fmy vbogáчили/ y ozdobili priwatną rzecz fwo=
5: ię? czym záprawdę połpolita rzecz dobrze ftać
6: nie może. Iáko bowiém włafny pożytek pri=
7: watny roście z połpolitégo złégó/ ták zásię do=
8: bro połpolité muśi pewnie róść z priwatnégo
9: złégó. Przymiérze ftánowić z nieprzyacié=
10: lem: woyny zániechywác: odłogiem prózno
11: domá leżec: włyftko to fą pożytki włafné: áli
12: ztąd wrzód połpolity roście/ zbytek/ niezgodá/
13: leniŃtwo/ vmnieyŃzénie páńftwá/ y vtrátá wol=
14: ności. A z drugiéy ftrony/ iefli chceŃz páńftwá

- 15: przyczynić/ iefli z łławą żyć/ iefli chceż áby fie
16: ńiebie nieprzyiaćiel bał/ tedy podłéc muśifz wfy
17: łtkim onym niewczálóm: iuż wierę zániechác
18: muśifz leniftwá y próznówánia: iuż zániechác
19: żony ná czás: iuż o dźiátkách nie myślic; mro=
20: zy/ znóy/ źimę znośic przydźie. Ták przed láty
21: żyli wfyłcy ńi/ którzy páńftwá pośiadáli: ták
22: żył y Carz Turecki/ którego/ iż w wftáwicznýy
23: iefł pracy/ á nigdy nie odpoczywa/ łufznie łę=
24: ká ią fie ńi/ którzy o żadnýy rzeczy infzýy nie my=

ślą/

strona: 49

do Rycerftwá.

49

- 1: ślą/ ieno o próznówánium: Tak téż żyli y przod=
2: kowie náłzy/ którzy kocháli fie w pokoiu dla
3: woyny: máiętności wfyłtki łwoie/ nie zbyt=
4: ków/ nie leniftwá/ ále woienным narzędem
5: bydź chćieli: Tych poštěpków ich mądrych ro=
6: ztropnych/ iefli ich náłzłádowác będźiemy/ łá=
7: cno/ co nam łłuży/ odpráwimy/ á w łpólnýy z=
8: godźie y miłości z łobą żyć będźiemy. Ták oni
9: bowiém wfyłtkę tę Rzeczpołpolitą/ pewnémi
10: łtany wfyłkowáli. Ponieważ w ten czás nie=
11: zgodá powftáie/ kiedy kto łwego odbięgáiąc/
12: w cudzy fie wząd wdáie: tedy Rzeczpołpolitą
13: ták poštánowili/ żeby fie káždy łwéy powinno=
14: ści trzymał/ á pilnując rzeczy iednýy y wżędu
15: łwego/ tą drógą łacniéy dobrá połpólného/ y
16: zgody mógl brónic łásiedzkiéy. Oracza na=
17: przód tak poštánowili/ áby przy nich łámych by=

- 18: ło wżyftko ftáráníé/ zftzony obmyślávánía
19: potrzebny żywności. Potym ieft ftan Ká=
20: płańłki/ podobny piérwżému/ á ten mieć chćie=
21: li/ áby nam wolą Bożą wykłádał. Trzeći ieft
22: Rycérftwo/ w którym ieftescie W. M. wży=
23: fcy/ ftróże Rzeczypołpólitéy/ y twierdza dru=
24: gich. W téy Rzeczypołpólitéy ták opifánéy/

G

gdy

strona: 50

50

O woynie Tureckiey

- 1: gdy żyli przodkowie náfzy/ wżyłcy pilnując v=
2: rzędu fwégo/ łácno bronili zgody: nieubiégał
3: żołniérz pługu kmiotkowi: nie wádził fie o fzá=
4: błę z żołniérzem Kápłan: ále orał kmiotek: żoł=
5: niérz fie bił/ á kápłan vczył: Ták kmiotek do=
6: dáwáním żywności/ ták żołniérz fzáblą/ ták ká=
7: płań náuką Rzeczypołpólitéy fłużyli. Tych ie=
8: dnák wżyftkich był Król fędzią/ y roziemcą: do
9: wiernych rąk iego była oddána wżyftká włá=
10: dza czći y káry: y ták rozumieli/ że to fámá ieft
11: rzecz włáłna y prawdźiwie królowi fłużąca/
12: áby cnoty á gnułności w rzeczypołpólitéy/ ten=
13: że fám był świádkiem y fędzią. W tym obmy=
14: słáwaniu ták rozumieli/ zátrzymać go wżyft=
15: kimi fkarby fwoimi: pilnie tego ftrzegąc/ by
16: zász zá iáką przygodą od tego pożytku połpoli=
17: tégo/ vdawłzy fie do priwatnégo y włáłnégo
18: pożytku fwégo/ nie tykał fie twégo/ á niemiiác
19: téż niechćiał mégo: y by zász do onégo Neron
20: áńłkiégo nieprzyfzło; Król nie podlégl práwu:

21: Co ſie królowi podoba/ to právem niech bę=

22: dzie: A to co pożytkiem królowi/ to niech bę=

23: dzie ſpráviedliwa. To tedy z Polſki wyrzuci=

24: wſzy/ ſámi bezmałá ze wſzyſtkich narodów nie

widzie=

strona: 51

do Rycerſtwá.

51

1: widzieliſmy tyránná nád ſobá żadného/ ták/ iż

2: téż pográniczné narody wzoru królów dobrych

3: od nas biorą/ áby zá ich zdániem pokóy ſtáno=

4: wili/ á woyny poprzeſtáli: iákóž iednák powa=

5: gą y máieſtatem Króla Ie^{go} M. Zygmuntá I.

6: páná mądrého y oycá oyczyſtého/ wieleſmy rze=

7: czy między królmi wielkimi záſzłych/ częſto v=

8: ciéráli y vmarzáli: y zá iego w Rzeczypoſpoli=

9: téy zaſługi/ ſyná zá żywotá ielcze iego/ poſádzi=

10: liſcie W. M. ná ſtolicy wyfokiéy/ oyczyſtéy

11: zacnoſci/ którému y długiého pánowánia/ y

12: ſczęſliwého ná wſzem powodzenia/ iáko z przy=

13: czyny Króla Ie^{go} M. natury dobréy/ ták y dla

14: dobrého wáſzego/ y Rzeczypoſpolitéy wſzyſt=

15: kiéy/ co iednák czynicie/ chćiec y życzyć W. M.

16: mácie. Ale baczyćieſz W. M. czemu między

17: nimi żadnéy nie było niezgody? czemu w wiel=

18: kiéy zgodzie y miłóſci v wſzyſtkich ſtanów żyli?

19: záprawdę nie prze co inſzego/ ieno że koždy/ iá=

20: kom rzékł/ pátrzał vrzędu ſwého/ á ná ſwym

21: ſtanie koždy przeſtawáiąc ták żył/ że ſtanu ſwé=

22: go niewczáły pożytkámi nágradzáiąc/ inſzego

23: łtanu nieprągnął. Wprawdzie praca iest ro=

24: lą orąc/ ále zaś dáleka od woyny: ciężkie żoł

G ij

niérftwo

strona: 52

52

O woynie Tureckiej

1: niérftwo/ ále zaś zacnością okazałé: nie zná=

2: czné kápłáńftwo/ ále pokojem obwárowáné.

3: Ták tedy tym łpołobem żywiąc/ prawdziwie

4: z tego łie chłubić mogli/ że w dobréy Rzeczypo=

5: łpolitéy żyli. My zaśię iako? włtyd y powiá=

6: dáć. Profzę/ niech mi wolno będzie mówić/ á

7: W. M. niech ciężko słuchác nie będzie. To co

8: Rzeczpołolitą ták ciężko vtrapiło: co to wždy

9: tákiego? To: między łtany niémáłz różności

10: żadnéy: y owłzem ze włzyłtkich łtanów ieden

11: łtan łtanął: Imión łzukamy: rolą orzemy: y

12: do tego włzyłtkié łie ściągáią Séymy: do tego

13: włzyłtkié vłtawy y práwá/ iákoby grunt twóy

14: był móy: iákoby przyczyniono gránic: y iákoby

15: miedzá moiá zálzłá ná twoię: y ták łtaráiac łie

16: o té rzeczy/ namniéy o woynie myślimy: y w=

17: łzyłtkié oné ćwiczenia vczćiwé/ którými to kró=

18: lełtwo łtanęło/ wygáłty wielkością Kommił=

19: łárzów/ łędziów/ y práktyków. Vłtąpił Dzie=

20: siátnik Sędziému: Zołniérz Kommiłsarzo=

21: wi: Hetman Práktykowi: włzyłscy którzy ieno

22: prowadzić y przyczyniac gruntów nieumieią/

23: łą ludźmi wzgárdzonémi/ lekkiémi/ y porzuconé

24: mi. o nędzna Rzeczpołolita! o królełtwo bli=

strona: 53

do Rycerstwá.

53

- 1: ſkie vpadku/ iefliże ſie bez mieſzkániá nie oba=
- 2: czyćie/ do powinności ſwych záś nie náwróci=
- 3: ćie: á praktyków nieponiechaćie/ którzy ſą przy=
- 4: ſługá do niezgód wáſzych/ któremi opływaią:
- 5: á mimo wſzytko kocháią ſie w tych/ którzy was
- 6: vćikáią/ którzy pułcze wáſzé pułtoſzá/ y którzy
- 7: wſzytko práwo wáſzé y dobro ſzpóćá. Nie to
- 8: pánowie/ nie to ſą ozdoby wáſzé/ nie to ieſt
- 9: plác dziéłności y ſławy wáſzég: ále Wołofka źie
- 10: miá/ Moſkiewſka/ Ruś/ y Węgrowie. Tych
- 11: zwycięztwem/ tych triumphem vſzláchćiona
- 12: ieſt cnotá wáſzá: y ná téy ſtolicy czći y zacności/
- 13: ſwiádectwem królów wáſzych vſiádlá: y ták
- 14: od nich przyſzláchćiona/ że ſie królmi nie oby=
- 15: wátelmi/ pány nie poddánemi téy Rzeczypoſpo=
- 16: litég bydź zdaćie. A więc ty przecię ták wie=
- 17: ſą przykładów oſzláchćiony/ ták wielá królów
- 18: ſwiádectwem ozdobiony/ vlężeſz gdzie w ká=
- 19: ćie ná próznování? táic ſie będźieſz między lá=
- 20: ſy? nieprzyaciéłá zániedbał? ſiedliſká ſwoie
- 21: puſcił? Hetmáná odbieżył? broń wſzytkę/ by
- 22: záś nie był znák iáki domá woieny/ ſkuieſz ná
- 23: lemieſze? z Sędziá mieſzkáć/ práwnikowi ſłu=
- 24: żyć/ zá Kommiſſárzem biećáć/ y z tą róćá ob=

G iij

myſła=

strona: 54

54

O woynie Tureckiej

- 1: myſławáć/ iákobyś podſzedł ſáſiádá ſwego o

- 2: rolę/ y by ná vkráinie máiętności iego/ bez ká=
3: ry w nią wiáchawfzy/ pułtofzyc będziefz?
4: A więc ty przecię praw póspolitych/ y póspolité=
5: go pokoiu/ ftróžu dobry/ zwác fie fzláchćicem bę=
6: dziefz? chociaż twój kón nigdy w bitwie za=
7: dnéy nie pótał/ nigdy namiotu/nigdy nieprzy=
8: iacielá żadného nie widział? áleś fie vftáwnie
9: náczynił defpektów/ y nárzékánia bráćiéy two=
10: iéy/ ážeś náoftátek y lam wolał grofzem kmiot=
11: ká fwégo/ odkupić powinność fławy żołniér=
12: ztwá twégo. Nie tak przodkowie náfzy/ nie
13: tak. Nigdy oni pieniężnym żołniérzem oyczy=
14: zny nie bronili: nigdy poborowym grofzem/ y
15: krótko mówiąc/ gárdlá fwégo rychléy ołtra=
16: dáć niż powinności odftępic woleli. Y przetóz
17: tym iednym báwiąc fie/ rzadkié były práwá:
18: rzadki fędzia: o Kommiśarzu/ o Práktyku/
19: bezmála nie fłycháli. Czemu? bo tak rozumie=
20: li że im nie fłuży ieno woyná: á wiołki/ y wízy=
21: ftkié máiętności fwoie/ iáko fobie ważyli?
22: świádczą grodzkié y ziemfkié księgi. Nawięt=
23: fze imienié w ten czás było zá fto grzywien/ á
24: teraz niewziąłby go zá trzy tyfiące. Y z téy

cény

strona: 55

do Rycerftwá.

55

- 1: ceny znác/ iáki ich ánimufz był. Teraz záfię cé=
2: ná imón áz názbýt wyfoko wefzłá. Czemu? że
3: téz więtfza chćiwość mienia/ która łupieztwem
4: póspolitáy rzeczy/ vbogáciłá rzecz priwatná:

- 5: czym sie dzieie/ że wiele takich/ którzy wzór te=
6: różniefzėj Rzeczypospolitėj/ którego teraz v=
7: żywamy przekłádaią onému/ iáki był dawno.
8: Y po Bożą wiarą tak iest: bo iefli weyźrzyfz
9: ná wiofki/ ná zony/ náwet ná sługi náfzéz/ któz
10: oné Kmity rozumieć nie będzie/ że nędznicy y
11: vbodzy byli? Któz oné Tarnowfkié/ Tęczyń=
12: fkié/ Odroważę/ y infze ofoby zacné rozumieć
13: nie będzie/ że głupi byli/ á że sie byli zápomnieli/
14: którzy suknią budowaním/ obcowáním różni
15: od podleyfzych nie byli? Widzieliście W. M.
16: zda mi sie ná Wiśniczu/ ná Tarnowie/ ná Tę=
17: czynie ná Zynkowie pozostálé tych rzeczy ftaré
18: pámiátki: Widzieliście W. M. ich ryfztunki/
19: których ná ten czás vzywáli/ które teraz ná po=
20: smiech podawáne bywaią. Cóz wždy to by=
21: ło? álbo w czymże tá dziełność ludzi onych ko=
22: chánié swoie miałá? álbo czym była y będzie zá=
23: wždy wpodziwieniu? tym: wolné głofy mieli:
24: praw przeftzégáli: gránice koronné rozwodzi=

li/ á

strona: 56

56

O wojnie Tureckiej

- 1: li/ á oyczyzny brónili: tym sie oni iákoby ná plácu
2: wiecznéy sławy y chwały między sobą vprzedzá
3: li/ nie ktoby z nich był bogátłym y rofkofzniej=
4: fzym/ ále kto był Senatorem lepším. O Proku=
5: ratorách nic niewiedzieli: práwá wfzyftkié fę=
6: dziemu zlécáli/ á fami Rzeczypospolitėj pilno=
7: wáli. Służnie tedy ná ón czás kwitnęło i=

- 8: mię Polkié: łufznie byli okolicznym kráióm
9: łtráfzni: łufznie infzym pokoiu wżyczáli/ nie ón
10: prošili: gdy koždy z niepożytkiem łwoim niółł
11: brzemię łwoie dla zdrowia połpolitégo/ przy
12: którym rozumiał/ że y łwoie wcale záchowác
13: miał. Zkąd potym łpráwiedliwie/ pobożnie/
14: y równo z drugimi żywiąc/ ták wielkié króle=
15: łtwo nam poštáwili: Teraz zásię wżyftko łie
16: opák przewiérzgnęło: Boimy łie nieprzyaciéłá:
17: pokoiu żebrzemy: królestwo gubimy/ łámę tyl=
18: ko wolność záledwie trzymamy. Czemu? bo
19: káždy pilnuie łwégo/ á połpolitégo żaden. Nie=
20: przyaciéł nád łzyią/ nie brónimy łie: korzyść
21: wielką wrwał/ nie ścigamy go: á gdy nas ná
22: nieprzyaciéłá wyzywáią/ piérwéy léymuiemy:
23: piérwéy práwá wykłádamy: prácticów łie rá=
24: dżimy/ iefliż łie godzi nieprzyaciéłowi odéprzeć.

Y łkaże

strona: 57

do Rycerftwá.

57

- 1: Y łkaże práctic/ że łie do zbroie mieć trzebá/ ief=
2: li nieprzyaciéł w ziemi: iefliż iuż z ziemie wy=
3: iáchał/ dáć pokóy. Ale iuż był/ iuż popalił/ pu=
4: łtofzył/ wżedł. A chociaż: mam łtátut po ło=
5: bie. Ale nieboże widżiż/ że nieprzyaciéł twoie
6: pošiádł. Niechże ma: ia ná tym przestáię co mi
7: zoštáwił. Otóz/ iefliż ty áni brónić będżiefz
8: łwégo/ co trzymáłz: áni dochodżić záś tego co
9: vtracałz: czegóz niedoštáie inłzégo/ ieno ábyś
10: y ty łam zginął?

- 11: Ale rzeczeſz/ że inſzé ſtrofować łącno: ále
12: rádzić/ ſam tylko mądry vmié. Przetóz coby
13: czynić/ powiedz. Wiém Pánowie/ co zá po=
14: wagi/ co zá wiadomości rzeczy bydź ten ma/
15: coby chciał drugim rádzić: á iż ia z tych rzeczy
16: nic w ſobie nie náyduię/ pod boiáźnią/ y ſobie
17: nie dufáiąc/ do téy oſtátniéy części przyſtępuię.
18: W. M. którzyście mię do tego przywiedli/ á=
19: bym co powiedzieć miał/ ták mię ſłuchać będzie=
20: cie/ iákościé W. M. zwykli/ té/ o których ro=
21: zumiécie/ że wam wſzytkiego dobrégo zyczą: á
22: tym/ co ſie zprzodku powiedziáło/ nie obrażay=
23: cie ſie W. M. áż piérwéy obaczyćie/ do czego
24: ſie rzeczy toczą. To tedy zá grunt niech bę=

H

strona: 58

58

O woynie Tureckiey

- 1: dzie: że ſolgiąc pokoiowi ſwému/ trudno ſie
2: nam czego ſpodziéwać dobrégo/ á mieczem gło=
3: wy brónić trzebá. To/ ták rozumiém nie táy=
4: no W. M. wſzytkim: Ieſliż torem przodków
5: náłzych ná woynę poiedziemy/ łącno woiovác
6: możemy: ále ieſliż praw o żołdziéich opiáných
7: trzymać ſie będziemy/ nie baczę záprawdę/ iá=
8: ko Turkowi odeprzemy. Prawo bowiém ieno
9: każe vżywać pieniężnégo żołnirzá dla lekkich
10: wyćieczek: drugié záś każe wſzytkim dármo
11: wſiádác/ ieſli nieprzyiaciel w ziemi: ieſliż zá grá
12: nice żołnierzá wywiéſć/ poſtąpić piéc grzywién
13: ná drzewo. Pieniędzy tedy potrzebá/ iáko ba

- 14: czyćie/ wielkich/ bez których/ trudno łie cze^o do=
15: bręgo łpodzięwać. Málým téż ludem trudno
16: turkowi odeprzeć: ále iegli łobie włzyfcy iednáko
17: pomożemy/ zwycięztwo pewné pánowie ma=
18: my/ nie woýfku ie^o odpiéráiąc/ ále zgołá/ wręcz
19: łie z nim potykáiąc. Tedyć włzytkim żołdu trze=
20: bá. Otóž/ tu trzebá myślić/ zkądby pieniędzy
21: doftáć. Ná was pieniądze wyćiągáć łie nie
22: mogá/ áni ná wálzých poddáných/ póki łami
23: woiiuećie. cłá téż królewłkie wyftátczá wpra=
24: wdzie máieftatowi królewłkiému/ ále nie wy=

łtátczá

strona: 59

do Rycerftwá.

59

- 1: łtátczá żołdowi włzyftkiému: y té cłá od przod=
2: ków náłzých ná to łámo połtánowioné łá/ áby
3: ná żadnéy rzeczy królowi nie łchodziłó/ bądź
4: czáfu woyny/ bądź czáfu pokoiu/ coby vrzędó=
5: wi królewłkiému łłużyłó. Iegliż łie wy tedy nie
6: złożyćie: królewłkie téż dochody nie wyftátczá/
7: czym woyná łtanie? álbo co trzećiego ielt/ co=
8: byście łobie zá żołd obiecowali? Ale mi tu
9: wnetże zábieżá/ á ktému owi co łá rzeczy łwiá=
10: domi: że to ielt łtátut dawny/ ielcze od Káži=
11: miérzá Wielkiego vczyniony/ którym wam ka=
12: że żółd płáćić/ łkoro was zá gránice wyzowá.
13: Iác przećiw temu nie mówię: ále též/ bym wie=
14: dżiał/ żeby łie to práwo ták rozumiałó/ áby gdy
15: żołdu nie łtanie/ cnotá wálzá miałá łie tym kré=
16: giem hánowáć/ á was od łławy woienney ná

- 17: próznowanie y ná leniŕtwo odwodzić/ łambym
18: powodem do tego był/ ábyście práwo tákie łzko
19: dliwé conapędzény znieśli: ánibym w téy mie=
20: rze ważył łtárożytności łobie/ ábyście W. M.
21: kiedy iuż koruná gore/ do łtátutu łie wćiekác/ y
22: w nim pokoiu y próznowania łobie łzukać mie=
23: li. Ale iż wiém/ że przodkowie náłzy łtáno=
24: wiąc Rzeczpołpolitą náłżę/ ná to naprzód oto

H ij

mieli/

strona: 60

O wojnie Tureckiej

59

- 1: mieli/ áby Królowie nád práwá/ y nád Ráde
2: nie wiécény w Królestwie mogli: dochody ták
3: wielkiémi Króle opátrzyli/ ileby dobrze dołyc
4: było/nie ná wychowánié wołká/ ále ná ochro=
5: nę máiełtátu iego: zkad znác/ kiedy práwá o zoł
6: dziech łtánowili/ że nie ná to mieli oko: áby z
7: królewłkich dochodów zołdownikóm płácić
8: mieli: bo tym łpofobem/ nicby Królowi niezo=
9: łtáło: zołdemby téż máło co dáli: Ale ták rozu=
10: miém/ tym prawem/ ánimułze królów łwoich
11: łurowé/ iáko pewnym praw iárzmem/ hámo=
12: wác chćieli. Widźieli bowiém wiele Rzeczy=
13: połpolitych/ że vporem królewłkim zginęły/ gdy
14: álbo możnieyłzé ná woynę wyzywáią: ábo gdy
15: ludzie królestwu godné oddaláią/ ábo zgołá gdj
16: woynę niepotrzebną podnołzą. Otóz boiác łie
17: tákowych w królestwie przypadków/ vpodo=
18: báło łie im to/ áby Król dołóżywłzy łie was/
19: woynę podnołł: á gdzieby niechćiał/ áby łie

- 20: hámował niedoštátkiem żołdu. Tym tedy
21: ſpoſobem oni króle ſwoie vczyli/ áby zá rádá
22: wſzytkich/ nie z vporu włafnégo/ woyny pod=
23: noſili. Y przetóz tym právem iáko baczyćie/
24: nie to myſlili/ áby królowie wáfzy poſługę wá=

ſzę v

strona: 61

do Rycerftwá.

61

- 1: ſzę v was kupowác mieli: ále woyny ſłufznie y
2: porządnie podnoſili/ áby wáfzému w tym zá=
3: wołaniu/ y pożytkowi dogadzáli: które práwo/
4: iż ſie ták rozumiało/ y przodków wáfzych tá
5: myſl y wola byłą/ chcećieli W. M. poſpolité=
6: mi wypráwy ná woynę pokażę. Król Lády=
7: ſław/ wywiódł był przeciw Amuratowi przod=
8: ki wáfzé/ żołdu żadnégo im niedawſzy: brát iego
9: tákże Kázimiérz/ z Máthiafzem woynę poſpoli=
10: tą do Śląfká wywiódł/ także bez nakládu ſwé=
11: go: Tymże téż ſpoſobem byłą woyná od Ianá
12: Olbráchtá z Stephanem Woiewodą/ bez kró=
13: lewfkich żołdów. Nuż Król Ie^{go} M. Zygmunt
14: Pan mądry y dziélny/ ázaż nie z dobréy woléy
15: wáfzéry/ miał wypráwę woienną przeciw nie=
16: przyaciélowi poſtronnému? Ponieważ tedy
17: W. M. fámi y przodkowie wáfzy dokázowáli
18: ták wiele/ y ták wielkich rzeczy niémáło/ nie zá
19: grofz królów wáfzych/ ále że ználi łáfkę y miłość
20: królewká ku ſobie/ tedyſćie W. M. wſzyfcy
21: Polacy doſyć pokazáli/ iákoſćie ten ſtátut ro=
22: zumieli/ y coſćie W. M. fámi ná ſie włożyli:

23: To iest: że was łámá dobroć królów wáfzych

24: przeciw nieprzyiaćielowi pobudzić ma/ nie pie=

H iij

niądze

strona: 62

62

O woynie Tureckiej

1: niądze żadné. Czego iáko przedtym záfzézé/ te=

2: raz łie W. M. trzymáć maćie/ áby żaden z nas

3: oblikiem łtátutu tego nie łzukał łobie dżiury/

4: którąby włéc miał od woyny: áni czáfu tego ták

5: niebełpiecznégo o tym myłłi/ iákoby prózno=

6: wał/ ále zgołá iákoby wcale zołtał: iżebyłmy

7: ták odłóżywłzy ná łtronę włzyłtko wahánie/

8: mogli łie nietrudni okazać Królwi Ie^{go} M.

9: Pánu ták mądrému/ y wielą zwycięztw łław=

10: nemu/ którégó powagá prze mądrość wielką y

11: ważną/ prze dżielność y łczęście/ táká iest v w=

12: łzyłtkich narodów/ że téż nieprzyiaćiel boi łie

13: nie mniéy łámégó imięniá/ iáko y bróniéy iego:

14: Przyiaćiel záłię z przyiáźni iego y z powinowá=

15: ctwá niepomáłu łie ćiefzy: którých iednák przy=

16: iaciól liczbá niemála przybyłá z tego záfzjęté=

17: go o iego ołobnéy/ zacnéy/ y práwie łwiętáy

18: dżielności: á z dobrégó y łczęłliwégó powodu

19: rzeczy/ który wielą zwycięztw/ wielkich y zná=

20: cznych/ iest ták ołzłáchćiony/ że przez trzydżięłci

21: pięc łat/ którých królówáć raczy/ máło zwy=

22: ćięztw nie porownáł z liczbą łat łwoich: zá=

23: czym przyczyniwłzy ták wiele páńłtw do koro=

24: ny/ które mieczem podbił/ nietylko koronę do

strona: 63

do Rycerstwá.

63

- 1: brze opátrzył/ ále téz możnych królów/ książąt
2: y narodów przyiáźnią/ y zpowinowáceniem
3: ták zmocnił/ że téz Niemiecká ziemię/ Wło=
4: ską/ y Węgierfką pewnym bliskości przymié=
5: rzem mamy z królestwem Ípoioné. Bo puści=
6: włyzy infzé pány/ Książętá/ Elektory/ y Króle/ z
7: którými małżeństwá y zpowinowácenia miał:
8: Wielki Kárzeł Piąty/ Céfarz/ co był ták wiele
9: narodów Królem/ śmierć y ítrách Turec=
10: ki y Sárácenow/ dawłzy Wnuczkę brátá
11: íwégo zá fyná Ie^{go} Król: M. Zygmuntá Au=
12: guftá/ Hiszpániá/ ziemię Włoską y Niemiec=
13: ką/ íednym przyiáźni związkim zpiął z Koroną
14: Polfką. Nuż Arcyksiążę Ie^{go} M. Ferdinánd/
15: tąłz corką swoią/ zaž królestwu nieprzyłaczył
16: Czełką ziemię/ Królestwo mężné? Moráwę y
17: Słádko? które królestwá włyłtkié y prowincie
18: íą tákíe/ że y dowćipem/ y rzeczy Rycérłkich za=
19: cnościá/ łáčno infzé królestwá przechodzą. Bo
20: mówiąc o narodzie Niemieckim/ którym íá=
21: mym tę sławę przypifuią/ że íest dziéłny w rze=
22: czach woiennych/ y dowćipny: złtrony dowći=
23: pu íest tákí/ że włyłtkié rzemiełlá/ włyłtkié ná=
24: uki/ którými ludźmi zołtawamy/ oni íámi ná

świát

strona: 64

64

O woynie Tureckiey

- 1: świat podáli/ y znowu iákoby światu przy=
- 2: wrócili. Sławá zásię dzielności woiennych
- 3: która bydz więtfza/ ábo co zá znák mieć zacniey=
- 4: lzy moglá/ nád ten/ że zá zezwoleniém naro=
- 5: dów wżyfłkich/ imię páńftwá Rzymfkiégo od
- 6: Włochów/ od Graeków do Niemiec przenie=
- 7: sioné/ y po ták wielkim niebefpieczenftwie któ=
- 8: rémi było to tám to fám powłoczoné y vtra=
- 9: pioné/ w Niemcéch/ iákoby w iákim befpiecz=
- 10: nym porcie ftánęło: gdzie záś onégo dawnégo
- 11: fwégo máieftatu/ onéy powagi ftáréy znowu
- 12: doftąpiło? Tá tedy ziemiá Niemiecka/ ponie=
- 13: waż známi ieft w towarzyftwie fáfiedzkim:
- 14: teraz iáko to po dwákroć Turek Wiédniá o=
- 15: blégł: iáko to vtráciłá nie dawno woýfko fwo=
- 16: ie/ Styriá téż y Kárinthiá popuftofozoná má=
- 17: iąc/ boi fie o wżyfłtko páńftwo fwoie: y tegóz
- 18: niebefpieczenftwá niewoléy/ co y my/ lęka fie
- 19: bárzo: Woynę pod Hetmánftwem Kárlá Cé
- 20: fárzá y Ferdinándá/ po ták wiele niefczefnych
- 21: przygodách poópolitá gotuiá: Niemce á Hiszpany
- 22: ieden: Czechy á Moráwce drugi/ prze=
- 23: ciw fwému y wáfzému nieprzyacielowi wio=
- 24: dą: was dla fpólnégo niebefpieczenftwá w to=

wárzy=

strona: 65

do Rycerftwá.

65

- 1: wárzyftwo ná woynę wzywaiá/ y profzá/ áby=
- 2: ścié tym przymiérzem tureckim y przyiáźniá ie=
- 3: go krześciánftwo wżyfłtko/ síebie nákoniec fá=

- 4: mych/ do mizernéy y nieśczeńéy niewoli nie
5: wdawali. Bo czegóż wam teraz do dobrého
6: wálzého niedoftáie? czy woýłká/ których przez
7: łto tyśięcy z ludu wálzého zebráné bydź mogą:
8: czy Królá/ którego mądrością więcý niź zbro=
9: ią łtało aż dotąd to królestwo? czy Hetmá=
10: nów/ których doftátek macie? Y cóź iefcze o
11: tych wętpić będziecie/ ponieważ Ianá Tarnow=
12: łkiého z ołobnéy łáłki Božéy królestwu temu
13: národzoného/ zdrowié y żywot włyłtkiégo
14: páńłtwá wálzého/ aż do czáfu dobrze zdro=
15: wégo iefcze Hetmánem mamy? którego wiel=
16: ką dzielność rozmáitémi y różnemi łpołoby wo=
17: ien iefł dobrze wýcwiczona y doświádczona?
18: ták/ iż pochwały y łławy włyłtkich wielkich
19: Hetmánów onych przed nim dawnych łáčno
20: bárzo dołzedł: który iż łie národził dla dobrého
21: królestwá wálzého/ y dla tego obrány iefł Het=
22: mánem/ áby zdrowia Rzeczypołpolitéy bronil:
23: tedy téź Rzeczypołpolita poko łie godzi/ ma zá=
24: żywác zdrowia y dzielności iego: y w tym łá=

I

mym

strona: 66

66

O woynie Tureckiey

- 1: mym náđzięć łczęłnégo powodu rzeczy połó=
2: żyć/ który inłzych ciężłłzych y trudniéyłłzych kró=
3: łeftwá tego czáłów/ nád mniémánié y nád ná=
4: dzieię wálzē/ częłto wiele dokázował. Macie
5: téź W. M. drugiého zacnégo/ y wielkiéy rády
6: człowieká/ Piotrá Kmitę/ który bezmáła iefcze

7: páchołęciem będąc vdał sie był ná ćwiczenie żoł
8: niérłkié: y ná wielkich woynách z okrutnémi
9: nieprzyaścioły był żołnierzem Máximilianá Ce
10: fárzá Hetmáná wielkiégo: w którégó woýłku/
11: gdy tákże wiele zacnych y dziélnych rzeczy do=
12: kázował/ z taką od niego pochwałą do Polłki
13: sie wrócił/ że téż od wielkiégo Królá Zygmun=
14: tá wielkiémi y zacnémi vrzędý był opátrzony. á
15: v W. M. infzych ielt/ y był záfwsze ták wzięty/
16: że żaden áni powagą/ áni chęcią v was wiet=
17: szym nie był. Tegóz W. M. bárzo dobrze do
18: wšzyłtkich przygód wálznych vzywác możećie/
19: wšzákeście W. M. wiáry iego/ rády/ y chę=
20: ći ofobnéy częłto doznawáli. Infzych niewšpo=
21: minam/ bo by szło w długą/ o których iednáł
22: wielka rzecz ták rozumieć/ że fą tácy/ którzy y
23: parádą was rządzić/ y dzielnością brónić/ y
24: łtátecznością záchowác wcale mogą. Czegóz

tedy

strona: 67

do Rycerłtwá.

67

1: tedy trzeba więcéy? ieno ábyście W. M. ten
2: pogodny czás teráznieyłzy oddáli dobrému wá=
3: szému: á teğ sie niedopułzczáli/ ponieważ wšzjtkié
4: z łálki páńłkiéy rzeczy gotowé/ áby o was rozu=
5: mieć miano/ żeście łobie łámi winni. Bo ázaż
6: to rzecz máła Pánowie/ álbo iákóz teğ łálce bo=
7: zéy nie przjpiłowác/ że Niemcy/ Czechowie/ Mo
8: ráwcy/ Hifzpani/ możné narody/ woynę wiodą z
9: tym nieprzyaścielem/ który o żadnym bárziéy nie

- 10: myśli áby go podéydź/ iáko o was: téy pogody y
11: okkázyiéy iefli záżywiemy/ będziem da pan Bóg
12: ná wieki wolni: ábo gdzie taką pogodę vtráci=
13: my/ iáka przedtym nigdy nie byłá/ tedy nierozu=
14: miémy/ cófmy zá takié dobrodzieyństwo Pánu
15: Bogu powinni: y trzebá fie tego spodziéwáć/ że
16: nas tóz podka/ co więc głupié ludzie potyka/
17: którzy kiedy ie co fczęśliwého potka/ á tego źle
18: zázywáią/ żadnéy wdzięczności fczęściu zá to
19: nie pokázuią: ludzie záś bączni/ ináczéy fobie po=
20: ftepuią/ że rzeczy nád spodziéwánié przypá=
21: dłych/ dobrze zázywáią/ á fczęściu zá vpominek
22: bárzo dziękuią. Bo kiedyż wždy W. M. to
23: zdrowie fwoie y to wolność obrónić chcecie?
24: iefliż iéy teraz zániedbacie? odpowiecie mi

I ij

W. M.

strona: 68

68

O woynie Tureckiej

- 1: W. M. podobno/ że w ten czas/ kiedy gwałt
2: ofátni będzie. A iefłże który coby rozumiał/
3: áby człowiek wolny y poczcíwie národzony
4: miał mieć inłzy gwałt/ któryby go przycífnął do
5: poślugi iákiéy dobréy/ nád włtyd y fromotę zá
6: iáki zły wyłtepek? plagi bowiém/ karánia/ wię=
7: zienié cierpieć/ niewolniczy gwałt iefł/ nie ludzi
8: wolnych y godnych. Otóz/ iefliż my ná in=
9: fzy czas to odłożymy/ boię fie/ byfmy záś pozno
10: tego niezálówali/ á nie mówili: Niefpodzié=
11: wáliłmy fie tego: co więc ofáttnia wymówká
12: bywa ludzi nieoftrózných. Wierźcie W. M.

- 13: żećby siła rzeczy takich mówić Węgrowie mo=
14: gli: siła Graekowie: siła Illiryicy/ część Sło=
15: waków: y krótko mówiąc/ siła ci wzyficy któ=
16: rzy fą w niewoli v Turká. Ale do czegoby fie
17: im teraz to przygodziło rzec: Nieśpodziewałem
18: fie tego: Nie widzę. Co tak włafnie rozu=
19: mieć trzebá. Gdy fie morze wzburzy/ y na=
20: wálność wielka przypadnie/ á okręt ná morzu
21: cały/ tedy y lzyper/ y robotnicy co wiołem ro=
22: bią/ y ci co płyną/ wzyficy pilnie tego łtrzedz
23: máią/ by który z nich chcąc ábo niechcąc okrętu
24: nie wyrócił: á gdzieby téz iuz ono powie

trze

strona: 69

do Rycerftwá.

69

- 1: trze/ y oná nawálność morłka łámá okręt wy=
2: wróciła y zátopiła/ tedyc iuz nic áni po łtár=
3: łzym/ áni po lzyprze/ áni po robotnikach/ áni po
4: tych co w okręcie płynęli. Tymże łpołobem y
5: wy Pánowie Rycerftwo: pokiłmy z łálki pán=
6: łkiéy wzyficy wcale/ póki zupełną Rzeczpołpo=
7: litą trzymamy: póki siłę/ powagę/ pieniądze
8: mamy/ myłmy iákobyłmy wcale byli/ y po=
9: tomłtwo także náłzé wcale zołtáwili. Nie z=
10: chodzi nam z łálki pánłkiéy ná żadnéy rzeczy: nie
11: ná Królu/ nie ná Senacie/ nie ná dołtátku
12: woienным: co wzyłtko dobreć wprawdzie fą
13: rzeczy/ ále tak dobreć/ iefli ich dobrze vzywiećie:
14: złé/ iefli ich złe vzywiećie. Bo cóż nam pomoże
15: mieć Króla mądrego/ iefliż my práwem náłzym

- 16: odmawić będziemy woyny/ któręy z chęci y
17: darmo pozwolić mamy? Co náfzy Hetmáni y
18: Pánowie pomocni będą iefliż my/ máiac iuż
19: nieprzyacielá przed oczymá/ dopiéro difputo=
20: wác będziemy o Przywileiach y práwiéch ná=
21: fzych? y iefli z tym/ coby fie domá czáfú pokoiu
22: odprawowác miáło/ ná woynę wyiedziemy?
23: y tám dopiéro/ poniechawfzy nieprzyacielá/ o
24: tym fpierác fie będziemy/ cófmy więc czáfów in=

I iij

fzych

strona: 70

70

O woynie Tureckiey

- 1: fzych z wielką Rzeczypópolitęy náfzëy fzkodá
2: czynili? Przetóz zgolá mozem fie niczego do=
3: brégo fpodziëwác/ ázby fie tá woyná podnioflá
4: zá zezwoleniem wáfzym/ á zá władzá powagi
5: wielkiëy Królá Ie^{so} M. mądrégo/ y Pánów
6: ich M. wfzyftkich: á do tego ábyście W. M.
7: co naprędzëy/ y mimo wfzyftko z Niemcy fie
8: porozumieli/ y z nimi fie złożyli: którzy ácz go=
9: towi y chętniwi lámí przez się/ niewadzi ie prze=
10: cię pofty fwëmi obeflác/ y tym pobudkę im dác:
11: Książëtá ich tákże/ włózcíe W. M. w tę fpól=
12: ná przyiaźń/ pogódcíe ie W. M. A ponie=
13: waż táka ieft wziętość wáfzá/ iz téz obłëdnëmi
14: rządzić/ y vczyć ie możëcie: Stárayciefz fie W.
15: M. áby tá różnicá o wiarę ná infzy czás byłá
16: odłożoná: á teraz/ kiedy mieczem nie flowy
17: fpórnëmi Máhomet wiarę Páná Kryftułowę
18: burzy/ prościć/ by fie nieczęściëm wáfzym karác

- 19: nie chcieli. Záprawdę godziłoby lie y tego nie
20: cierpieć/ iż niektórzy tak lekko łobie Krześciani
21: wżysťkie ważą/ że téz rozlewáním krwie náfzéz
22: poigrywáią łobie iáko chcą: áż y náwet Książ=

23: żetá y Króle odrywáią y odwodzą od wżysť=
24: kiego obmysławánia państw y Królestw swo=
ich/

strona: 71

do Rycerstwá 71

- 1: ich/ á to próznemi queŝtiami śwými/ które/ ile ia
2: mniémam/ przeto iż ich nie karzą/ co dzień to
3: infzé iedné z drugich wymysłaią. Otóz/ niech
4: lie wżdy kiedy nád námi ŝmiłuią: niech to v ŝie=
5: bie vważą/ iáko wielkie vmnieyŝzenie Krzeŝci=
6: áńŝtwá ztąd przyŝzło: ná przeŝlélé porážki/ y ná
7: té ŝwieże niech wŝpomnią: niech weyźrzą ná
8: tę ŝwoię y náfzéz bliŝką niewolą: nas którzy dla
9: Bogá proŝimy/ niech vŝlucháią: á w tym ná=
10: ŝzym vtrapieniu/ niech lie z tym rozumem swo=
11: im niewydawáią.
12: To tedy iest Pánowie/ co lie mnie zda/ áby=
13: ŝmy vczynili/ ále to naprzód/ ábyŝcie W. M.
14: odrzuciwŝzy ná ŝtronę obmysławánié o rze=
15: czach priwatnych/ wżysťko ŝtáránie ŝwoie/
16: wżysťkę pieczę y pilność do téy woyny obrócili:
17: bo w tym ŝámym záwiŝło wżysťko dobro wá=
18: ŝzé. Y to iest/ co mi lie zdáło/ że ŝłuży poŝpoli=
19: tému dobru. Náđ to/ iefli kto co wáźnieyŝzé=
20: go ma/ niech wŝtánie/ á póki czás ma niech rá=
21: dži. A to wżysťko/ czego lie ieno W. M. vy=

22: miećie/ niech Pan Bóg przyjmie y wtwiérdzi:

23: áby fie to fczęścia náńzého y wolności náńzény w=

24: łafnie y ná wieki trzymáło.

STAN

strona: 72

72

1: STANSLAVA ORZECOWSKIEGO

2: Do Kró: Ie^{go} M. Zygmuntá I

3: o Woynie Tureckiéy

4: RZECZ DRUGA.

5: **Z** Yczyłbym był fobie te=

6: go/ NAIáfnieyfzy Miłościwy

7: Królu/ ábyś Wáńzá Kró: M.

8: życzliwość moię ku Rzeczypo=

9: fpolitéy/ á wiarę ku fobie z inąd

10: rádnieý/ niżeli z téy rzeczy mo=

11: iéy/ którą teraz przed ofobą wáńzény kró: M. o

12: woynie mieć mam/ doznác był mógl. Co ácz

13: ieft rzecz potrzebna/ nie niešie iednák w mo=

14: wie ochotę Oratorowi taką/ iákąby fie mógl

15: zálécic fłucháczewi tak zwłáfczá zacnému. Bo

16: cóż fie zda/ áby fie mniéy zéyść mogło/ iáko mnie

17: Szłáhcicowi profnému/ człówiekowi dowci=

18: pu máłego/ máłą rzeczy wiadomość máiąc/

19: przed tobą Królem Wielkim/ y zwycięztwy

20: wielkiémi zacnym/ o woynie rzecz mówić? Ale

iż fcz

strona: 73

do Rycerftwá.

73

- 1: iż łączęście moie to z łobą niołło/ że mi czasu in=
2: łzého przed tobą niepozwołiło/ ieno ten/ któreg
3: wálzá kró: M. widziłz ofátnią przygodę y po=
4: trzebę królestwá łwého: możesz łie W. K. M.
5: temu niedziwowác/ ielli pobudzony boiáźnią
6: niewolę bliłkię/ łtáwiłem łie przed máiełtat
7: wálzý Król. M. chcąc co o wojnie powie=
8: dziec: tá bowiém boiáźń/ iáko wielka iest/ łam
9: wálzá K. M. widziłz: ták iż teraz żadnégo w
10: królestwie twoim niémáłz/ któryby nierozu=
11: miał/ że mu iuż idzie o zdrowie/ o wolność/ y
12: o wólzýłtko. Céfárz Turecki bowiém/ okrutnik
13: wielki/ łcieląc łobie przedtym rozmaítémi y
14: przemyłłnémi łztukámi łwémi drógę do Polłki:
15: á do tego vczyniłz y z łobą przymiérze/ áby mu
16: ná pomoc było/ którym łobie wólzýłtkę wolność
17: ziednáł/ czynić coby chciał: połiadłz y niedaw=
18: no ziemię Węgierłką/ y Ferdynándowé woj=
19: łko wypárlz y wólzýłtkie obrony Niemieckiego
20: łudu zwoiowáłz: teraz iuż z łobą/ y z króle=
21: łtwem twoim niedáléy iest/ ieno o gránicę.
22: Tá k ten tyran/ poráziłz y tá k wiele Węgier=
23: łkiego łudu: tá k wiele wojłká pobiłz y Nie=
24: mieckiego/ náwet z tá k wielkim vpadkiem łwo=

K

ich/

strona: 74

74

O wojnie Tureckiej

- 1: ich/ z Trácię/ którą przodkowie iego nie bez
2: wielkiego krwi rozłania dołłali: otworzył ło=
3: bie teraz niedawno przez Węgry drogę do Pol=

- 4: Źki. Bo/ do czegoż inżégo mierzyły iego owé
5: krzywoprzyśiętwa/ którými ón ná wáńzý K.
6: M. przymierza wymatał/ ieno áby fortélem
7: doźdedł tego v ciebie/ czego Báiazet od bratá/
8: Mahomet od oycá/ Amurat od Źtryiá Wáńzý
9: Kró. M. mieczem dořtác nie mogli? Pytařz
10: wáńzá K. M. co ieřt tákiego? To/ ábyř wáńzá
11: K. M. oblikiem przymierza zabáwiony/ áni
12: Wołófká źiemię bronil/ áni rátował Wę=
13: grów. Y ták toruiác łobie beřpiecznie/ y wol=
14: no przez té obiedwie prowinciae drógę częřto do
15: Polřki/ teraz wźiáwřzy ztobę przymierze/ tę
16: drógę iuź áby zraz odpráwił. Ináczý téź bo=
17: wiém niemógł: y ták rozumiał/ że teğ niemógł
18: dóyřc inřzú drógá: wyiáwřzybyřmy Céfárzá tu=
19: reckiego ták řzalonego bydź rozumieli/ iżeby
20: wiedźieć nie miał/ iakiemi przed láty Króla
21: Władyřlává dořtátki/ moc wřzyřtká Amura=
22: tową byłá przełomiona y náwářtlona: tákże y
23: Káźimiérz oyciec wáńzý K. M. iákú mocá/ iá=
24: kim fercem/ y iákim dowćipem dořtał był zářię

strona: 75

do Krolá I. M.

75

- 1: źiemie Wołófkieiý pod Máhometem. Té rze=
2: czy dawné/ kiedy łobie ná pámięć przywodźi/
3: wié tákże bárzo dobrze o tych rzeczach řwié=
4: źych/ y o rzeczach wáńzý K. M. co řie dźieie.
5: Wié żeř wáńzá K. M. z tych pořzedł/ przed któ=
6: remi drźáłá Aziia. Wié żeř wáńzá K. M. ieřt

- 7: ten/ którego poddani domá wielkim Królem/
8: króm domu/ 1cześnie y zacnym woyny He=
9: tmánem w1zyftkié narody przyznawáią. Otóz
10: poniewaz widzi/ że mu dzielnością wá1zý K.
11: M. dróga do Pol1ki záváarta/ zmy1lonym przy
12: miérzem/ y zmy1loná przyiaźniá znió11zy z po=
13: 1rzodká moc y 1i1ę wá1zý Kró: M. v11a1 fobie
14: zlekká y znienag1á mocná drógę 1iemiá Węgier
15: 1ká y Wo1ófká do Pol1ki/ ná co1 wá1zá K. M.
16: 1am pátrzy1 raczy1: y czu1e1 to wá1zá kró: M.
17: dobrze 1am/ y táke1 rozumia1/ że iemu 1ie godzi=
18: 1o w1zyftko czyni1/ wá1zý K. M. tylko 1ámé=
19: mu niegodzi1o 1ie dla przymiérza iu1 w1ziétego
20: nie poczyná1. Y ták Wo1ófká 1iemię po1iad=
21: 1zy/ Węgier1ká tákże 1iemię podbiw1zy/ nie ieno
22: tych 1iem iu1 w1ziétych zwyciéżcá/ ále y króle=
23: 1twa y pá1ntwa twégo pánem 1ie liczy: y tak to
24: w gá1sci v 1iebie bydź rozumié/ że té1 iáwnie

K ij

powiá=

strona: 76

76

O wojnie Tureckiej

- 1: powiáda/ iz Pol1ká zá trzy láta/ ábo ná nawiet=
2: 1zá zá cztery zginá1 mo1e. Co iedná1/ iz ták
3: ief1/ po1e1 wá1zý K. M. Ian O1iefki/ cz1o=
4: wiek 1ercá wielkiego y godny/ wróciw1zy 1ie od
5: niego/ to wá1zý K. M. odnió11: z czego wá=
6: 1zá K. M. dobrze poia1 mo1e/ czego 1ie ón iefcze
7: 1podziewa/ co my1li. Bo kiedy1 1ie poczá1 z tá
8: mowá 1woiá otwierá1? za1 w ten czás/ kiedy
9: z Ludwikiem toczy1 wojnę? ábo y kiedy z Fer=

10: dinándem? nie tufzę: bo w ten czás wáfzę K.
11: M. zwał łobie towarzyszem y przyiaćielem: w
12: ten czás wzywał wáfzę kró: M. to ná krzciny/
13: to ná wefele/ to inźemi wźyftkimi zaloty do=
14: chodził od Wáfzý kró: M. nam niefczýlnýgo
15: przymiérza śwýgo. Azaż w ten czás co namniéy
16: o tym wfpominał/ kiedy mu ón Hetman wiel=
17: ki Ian Tarnowfki/ człowiek zacny/ wielką fła=
18: wą rzeczy woiennych dozorny: fczýściem wáfzý
19: kró: M. był odbił ziemię Wołófką: Piotrá wo
20: iewodę Wołófkýego poráziwfy? Y ná ten czás
21: namniéy o tym fłyháć nie było. bo y ná ten
22: czás prędko przybył był w rzeczy wáfzý Kró:
23: M. ná Piotrá/ á ono prawdźiwie przeciw
24: ołobie wáfzý Kró: M. lámému/ Wołochom

ná

strona: 77

do Rycerftwá.

77

1: ná pomoc. Iełliżes tedy wáfzá kró: M. przed=
2: tym záfwe bydz raczył w przyiaźni y w towá=
3: rzyftwie z Célárzem tureckim/ á teraz dopiéro
4: czáfów nie dawnych sftales fie nieprzyiaćielem
5: iego/ wáfzá kró: M. to dobrze rozumiec może/
6: żeć ón po té czáfy záfwe onými zaloty fwými y
7: przymiérzem nie téy przyiaźni fzuwał/ którą te=
8: raz wzgárdził/ ále korony Polfkiéy/ którý nie
9: bez przyczyny záfwe prágnął: Náđ którą ponie
10: waż fie iuż zewfząd wiéłza/ y poniewaź iá łobie
11: odftonił/ pobiwfy práwie w oczach wáfzý K.
12: M. okrutnie Węgry: Tákże Wołochy któreć

- 13: zdradą wydarł/ tedy fie iuż chłubi/ odpowiada/
14: grozi iako chce. Y iefli zá takimi spráwami ie=
15: go kto o nim rozumie/ áby co inżégo myślił/ á
16: nie iżeby co naprędzý do korony wpadł/ taki fie
17: bárzo myli. Nie będzie/ wierz wáżá kró: M.
18: tak szalony nigdy/ áby opuścić miał mieyfce/ y
19: czas tak pogodny/ iákiego nigdy przedtym nie
20: miał áni Amurathes przeciw ftryiowi/ áni
21: Máhomet przeciw oycu pámiéci świętý/ áni
22: Báiazetes przeciw brátu wáżéy król: M. ná=
23: wet áni ten teráznieyfzy przeciw ołobie wła=
24: Inéy wáżéy kró: M. Co ábym pokazać mógl/

K iij

profzę

strona: 78

78

O wojnie Tureckiej

- 1: profzę/ ábys mię wáżá kró: M. łáskáwie pilno
2: słuchác raczył: tym niegárdząc/ co o tym po=
3: spolitym niebezpieczeństwie mówić będe: wázák
4: to nie nowiná wáżéy kró: M. Pánu tak mą=
5: drému/ tym niegárdzić/ cokolwiek fie mówi od
6: tych którym idzie o gárdło// y o wolność: y któ=
7: rzy łą gotowi z wáżą kró: M. złé y dobré ciér=
8: pieć. To tedy com powiedział/ że pokazać
9: chcę/ iest rzecz táka/ że fie iéy koždy łácno domy=
10: ślic może: ze dwu rzeczy bowiem iednę z tych
11: Turczyn potrzebuie/ álbo áby przez ziemię Wę=
12: gierską prosto do Polski wiáchał/ álbo więc áby
13: ztąd wżyftek moc woyny/ do Niemiec prze=
14: niół. Boć ón przecię ná Węgierskiéy ziemi nie
15: przeltanie: niezápowiedziano mu téz tego/ tak

- 16: rozumiém/ áby fie niemiał ábo tám ábo fám v=
17: dáć. Ale iefli to pokażę/ że témi czáfy Niemie=
18: cka ziemiá przełpieczna ieft od niego: tedyć ták
19: rozumieć trzebá/ że o fáméy tylko Polfcze my=
20: śli. Co iefliż ták ieft/ iáko powiádam/ tedyć
21: téż tego trzebá/ ábyś wáfzá kró: M. obmyśla=
22: wác tákże raczył/ iákobyś wżyftkiémi fkárby
23: fwémi/ wżyftką rádá/ y wżyftką mocą fwoią
24: temu Turczynowi/ gdy przyiedzie/ odeprzéc

mógł/

strona: 79

do Króla I. M.

79

- 1: mógł/ chcefzli áby twoi nie zginęli. Bo/ cóż
2: tákowégo ieft zá rzecz/ czymby kto myśl wáfzény
3: kró: M. indziéy zábáwić miał: álbo kto tákó=
4: wy ieft/ coby rozumiał/ áby Turczynowi lá=
5: cniéy woyná z Niemcy niż z Polaki bydź miálá?
6: wyiáwżyby kto tákí był/ coby Niemieckiéy žie=
7: mie y Polfki nie był świádóm. Wáfzá Kró:
8: M. któryś narodu tego wiele wżywác raczył/
9: zátym téż łcżeńym pánowáníem fwym/ świá=
10: dómeś dobrze žiemie Niemieckiéy/ ták rozumieć
11: możelz o téy žiemí/ że ná odpór mocy tureckiéy
12: żadnéy rzeczy mocnieyżéy y obronnieyżéy nád
13: nię niemálz. Bo ile ia baczę/ fámá tylko Nie=
14: miecka žiemíá/ że wżyftkich bezmálá páńftw y
15: królestw táká ieft/ że oná fámá tylko może/ ábo
16: z nieprzyaciélem woynę iáwną w polu zto=
17: czyć: álbo więc z zamków y z miáft fie bronić:
18: czego ták wiele/ y ták sílá/ że fie zda iákoby miá=

- 19: Ito iedno vćifnąć drugié miáło: które miáftá tá=
20: kié fą/ że budowánié ich/ y obrony rozmáité/ o=
21: fady wielkié y gęfté/ nie vftąpią infzym wzyft=
22: kim/ gdzie ieno indziéy które fą. Tym Niemiec=
23: ka ziemiá tak dufa/ że téz koźde z nich ftáwi prze=
24: ćiw wzytkiému woyfku Tureckiému/ á fłufznie

téz.

strona: 80

80

O wojnie Tureckiej

- 1: téz. Bo któz taki ieft/ coby Bawárfką ziemię:
2: Augfpurg; Witemberg/ Lubek/ y infzych miáft
3: wiele/ które folguiąc czáfowi/ bym fie nieprzy=
4: krzył/ pułczam: kto tak wiele miáft mówię/ tak
5: zacnych/ tak obronnych rozumié/ áby ie Turek
6: pościeć mógl? ponieważ Wiédeń fam dáleko
7: od tych nierowny/ choć podwákroć hániebnie
8: do fzturmu przypułczano/ wzyftkę turecką moc
9: y gwałt wielki iednym tylko murem odpárł/ y
10: tymze iednym murem niedopuscił Turczyno=
11: wi/ áby dáleý poftąpić mógl: y tak ten tak wiel
12: ki/ iáko był wielki/ wzyftek fie ná Wiedniu fá=
13: mym zátárł/ że téz potym woyfko fwoie znędzo
14: né y náwątłone/ muśiał dwákroć do domu od=
15: wodzić: tak iż potym y powłóczenia tego y do=
16: bywánia bárzo żáłował. Ieftliż tedy Wiédeń
17: fam temu Turczynowi tak był fróg/ y tak moc=
18: ny: Cóz wáfzá kró: M. rozumieśz/ czegoby fie
19: od infzych fpodziéwał/ gdyby dáleý do Niemiec
20: poftąpił/ gdzie iuż miáftá gotowfzé y dáleko o=
21: bronniefz? które takowe fą/ że niektóre z nich fámo

22: położenie mieycá bróni: niektóre budo=

23: wánié sztuczne y ludzki przemyłł: niektóre zaś

24: gwałt ludzi łamych dzielność. Otóż/ ponie=

waż

strona: 81

do Kro: I. M.

81

1: waż o tym dobrze wie/ częścią z niefczęścia

2: łwego/ którego pod Wiedniem doznał: częścią

3: z powieści inłych/ że ziemiá Niemiecka zew=

4: łząd y włyftkimi rzeczami dobrze opátrzoná/

5: iż iey łzkodzić niemoże: tedybym to o nim ro=

6: zumiał/ żeby łwego łczęścia źle vżywał/ gdyby

7: rádniey woylko łwoié tám obrócić miał/ gdzie=

8: by mu woyná z mury/ z przekopy y z bałzty nie=

9: mnieyza iáko z ludźmi przyłzłá. Iac tak ro=

10: zumiém/ żeć podobno o żadney rzeczy mniéy

11: nie myśli iáko o téy. Czuie to bowiém do=

12: brze/ żeby mu przyłzłá łprawá dáleko z inłzemi

13: ludźmi/ niż ná ón czas byłá/ kiedy Káppadociá/

14: Cylicią y Syriá pod łwą moc podbiiał. Nié=

15: máłz tu onych ludzi z Frigiiéy/ niémáłz miał

16: ich: práwe tu Niemce naydzie/ mężtwem/ bro=

17: nią y miáły możné: o których ile kroć myśli.

18: chociaż to tak názbyt z brzegów wyléwa/ y z=

19: proftá głupi/ indziéy przecię mierzy/ indziéy my=

20: śli. Ale dayto/ by mu łie y to nieprzygodziło:

21: náwet niech y to com powiedział w lekkiey v

22: niego cenie będzie/ niech łie iáko chce tak łczę=

23: łnym rzeczy powodem óslep y bez pámiéci v=

24: noši: Cóz wáłzá kró: M. mniémáłz/ áby ło=

strona: 82

82

O wojnie Tureckiej

- 1: bie tego lekce ważyć miał/ o czym wie/ że y wá=
- 2: lzá kró: M. rozumieć dobrze raczył/ iż Niemie=
- 3: cka ziemiá vpáść niemoże/ áżby iednym rułze=
- 4: niem oraz Polłká vpádlá? Co záprawdę/ gdy=
- 5: by czego inłzého nie było/ to fámo przez się po=
- 6: budziłoby wálzę kró: M. do tego/ ábyś wálzá
- 7: kró: M. w Niemieckiéy ziemi/ y łwoié/ y łwoich
- 8: bronić zdrowie musiał. Otóz/ponieważ to
- 9: czuie/ ázaż zołtáwi wálzę kró: M. całého y mo=
- 10: cného/ ábyś wálzá kró: M. z tyłu nań vdérzył?
- 11: ázaż łie łtarác nie będzie/ iákoby przecię wálzę
- 12: kró: M piérwéy przełómił? ázaż nie drzewiéy
- 13: vderzy ná wálzé kró: M. który Królem bydl
- 14: raczył/ nie miał budownych/ ále ludzi? y fá=
- 15: méy tylko łzábli y práwicy łwéy dufálz? zaż
- 16: włyłtkiégo nie náwałli? zaż drzewiéy niż z
- 17: Węgier wyiedzie włyłtkiego nie wywróci? á=
- 18: by ták/ nie máiąc łie iuż czego bać/ y zá tą po=
- 19: mocą páńłtwá wálzéy kró: M. które mu przy=
- 20: będzie/ mógl tym łnádniéy woynę z Polłki
- 21: podnieść/ nietylko przeciw Niemcóm/ á=
- 22: le y przeciw włyłtkim narodóm. Wiédz
- 23: wálzá kró: M. że o tym wednie y w nocy my=
- 24: łli: y do tego kréfu łciągáią łie włyłtkié iego

przy=

strona: 83

- 1: przymiérza/ ábo ráczéy krzywoprzyśiętwa: do
- 2: tego fie chyli oderwánié Wołofkiéy ziemie/ y
- 3: zwycięztwo Węgierfkiéy: y tá iest przyczyná
- 4: Niemieckiéy woyny y ten koniec/ do którégó
- 5: mierzył/ y co ieno czynił/ nie áby do Niemiec puś
- 6: ćić fie miał/ ále áby Niemco z Węgier wyła=
- 7: dźił/ przez które nie bez wielkiéy prace czynił fo=
- 8: bie drógę do Polfki: którą drógę/ ponieważ iuż
- 9: ma włłaná/ lerce téż ma wielkié do Polfki/ py=
- 10: tam/ czemużby zwyciężywłzy Węgry/ puścić
- 11: fie rádniey do Niemiec miał niż do Polski? o
- 12: którégó to wié bárzo dobrze/ iż żadnych murów
- 13: nie ma/ łacny przytęp do niéy/ zamku téż żadné=
- 14: go tak mocnégo niéma/ którémuby dufác miá=
- 15: łá. A iegli do tego iefcze nie będzie miał dla cze=
- 16: go woyny zwłóczyć/ y owłzem co powiádam/
- 17: niemáło przyczyn mieć będzie/ dla których zrá=
- 18: zu do Polfki iść muśi: czemuż ná Niemce piér=
- 19: wéy niż na Polfkę vderzyć ma? Bo czegóz fie
- 20: Turczyn tak bárzo boi/ iáko tego/ ábyś fie wá=
- 21: śzá kró: M. iákimkolwiek łpofobem ná woynę
- 22: z Niemcy nie zmówił? Máiąc bowiém po=
- 23: deyrzáné łpowinowácenié niedawné wálzéy
- 24: kró: M. z Książęty Rzełkimi/ częściá złtrony

L ij

córki

strona: 84

84

O wojnie Tureckiej

- 1: córki wálzéy kró: M. Iadwigi/ częściá siółtr
- 2: którés wálzá Kró: M. w małżeńtuo wydác
- 3: raczył/ tedy teraz/ nie áby mieć miał podey=

- 4: źrzenie iákié więcý/ ále zgoła łtrách hániebny
5: go obiął/ że zá fynem wáńzýy kró: M. widzi cór=
6: kę Ferdinándowę/ z którym ón woynę wiedzie/
7: nietylko o fámo páńłtwo/ ále y o gárdło. Y
8: rozumiełzże wáńzá K. M. áby ták głupim byđz
9: miał/ á tego nie rozumiał/ że łie wáńzýy K. M.
10: niegodzi/ áni przyłtoi odbieżeć zdrowia/ páń=
11: łtwá/ y zacności Króla tego/ z którym wáńzýy
12: kró: M. záłzedł węzeł ták łwięty/ y bliłkié bár=
13: zo krwią zpowinowácenié/ by téz náwet z nie=
14: łczęłcia Ferdinándowégo/ áni wáńzýy kró: M.
15: áni królełtwo niebełpieczeńłtwá żadnégo byđz
16: niemiáło? Ale teraz rozumiejąc/ że wáńzýy kró:
17: M. z Ferdinándem/ iáko krwie zpowinowá=
18: cenié/ ták y włzyłtkié przygody łpólné łą/ pilnie
19: iuż tego łtrzeże/ był go wáńzá kró: M. álbo iá=
20: ko z tyłu/ gdyby łzedł do Rákus/ nie pożył/ álbo
21: więc gdyby przyiazł łwóy do Polłki odedniá
22: dodniá zwłóczył/ był go záł wáńzá kró: M. iá=
23: ko nieuprzedził. To tedy/ y inłzych rzeczy wie
24: le/ które krótkości łolguiąc mimo łie pułczam/

gdy

strona: 85

do Kro: I. M.

85

- 1: gdy iáwnie czuie y baczy/ nie odkłáda/ áni zwłó
2: czy: ále zwyciężywłzy Węgry/ wnetze tu przy=
3: pádnie/ áby prędkością łwoiá/ y brón wáńzýy
4: kró: M. vbieżał/ y w tę drógę którą przodko=
5: wie iego przed láty łzukáli/ y którą teraz zále=
6: dwie iuż wđdy kiedykolwiek vpadkiem Wę=

- 7: gierfkiéy źiemie łobie otwórzyl/ vdác y kończyć
8: ią mógł. Do czego/ pytam/ co mu ná przeká=
9: źie? zaż mieyłce iákie łpofobné do woyny? zaż
10: źiemią Wołofka która przed láty pewną obro=
11: ná królestwá tego byłá? ále y tá teraz włyżtká
12: w mocy tureckiéy. zaż źiemią Węgiérfka/ gło=
13: wá dóbr oyczyłtych korony Polfkiéy: łkarb téy
14: Rzeczypóspolitéy: podporá dorocznéy żywno=
15: ści: gumno Królestwá tego dawné? ále y tę
16: téż ná głowę poráżoną y pobitą przed oczymá
17: łwémi ná pował widźilż. zaż czás iáki: ále y
18: ten zátym/ iáko to iuż z Węgiér Niemce wy=
19: gnał/ pogodnieyłzy mieć niemoże/ wyiáwłzyby
20: owo co niektórzy plotá/ y cółmy máło co wys=
21: łzéy plotki bydź pokazáli/ żeby z Węgiér piér=
22: wéy do Niemiec vdác łie miał. Ták iest: wi=
23: dźimi łie/ że Turek będzie wolał piérwéy woy=
24: nę toczyć z mury Niemieckimi/ y z miałty niże=

L iij

li ná

strona: 86

86

O wojnie Tureckiej

- 1: li ná otworzyłty m polu z Polaki/ którym ze
2: dwoygá rzeczy iedná tylko zołtaie/ ábo zwycię=
3: żyć/ ábo vmrzeć/ á nád to nic trzećiego: ręká
4: mężną bowiém nie mury/ áni przekopy rołá łi=
5: łá Polfka: y przodkowie wálżéy Kró: M. nie
6: pod łtrzechá leżác/ ále w polu łie potykáiac bu=
7: dowálić ták wielkie páńłtwo. Otóź/ ielłiż Tu=
8: rek ludu łwégo pod łzánce Niemieckie łárnie
9: wáżyć nie będzie: wálżé kró: M. téż w tyl ło=

- 10: bie nie zoftáwi: przyczyny téż inżéy niemáfz/
11: czemuby fie kwápic nie miał do poftánowioné=
12: go przedsięwzięcia fwégo złégo: czymże kto
13: węptic będzie/ áby Turek Polfkę nie w Niemie=
14: ckiéy ziemi/ ále zgoła Niemiecką ziemię w Pol
15: lcze wywrócić nie miał? Cóż? zaż oštátki zie=
16: mie Węgierfkiéy/ y fám fám Piotr Wołofzyn wáfzę
17: kró: M. nieupomináią? zaż o tym nie powiá=
18: dáią zaż nieprzeftorzégáią/ ábyś wáfzá kró: M.
19: nieczęfnégo przypadku vchodził/ á przymiérzu/
20: przyiáźni/áni wierze tureckiéy niedufał? Lecz/
21: iefliż tego iefcze nie baczyfz/ choć té zdrády/ o=
22: fzukánia/ y niecnoty tureckié/ dofyć y áż názbyt
23: fą dowodné y iáfné/ że Turká przymiérza żadné
24: nieutrzymáią/ że go żadna wiárá niehámuie/

žadną

strona: 87

do Kro: I. M.

87

- 1: żadną rzeczą przywieść fie nie da/ máiąc pogo=
2: dė do woyny/ áby ią ná czás inży odłóżyć miał:
3: profzę/ wfpomni fobie wáfzá Kró: M. co były
4: zacz pofelítwá iego/ iáko fie poftowie iego ftá=
5: wili co zá rzecz ich byłá/ iefli przedtym kiedy/
6: teraz niedawno/ kiedy mężá czyftégo Bernátá
7: Pretwicá domagał fie od wáfzény K. M. z przy
8: miérza: tám wáfzá kró: M łáčno dóydźielz te=
9: go/ co zá chęci iefł przeciwko wáfzény Kró: M.
10: Ale dla czegóz fie wždy Pretwicá domagał?
11: wftyd záprawdě y powiádác: włáfnie iákoby
12: ten był przyczyną/ że między wáfzá kró: M. á

- 13: Turkiem dóyść pokóy nie może. Czemu? dla
14: tego powiáda/ że Tátáry/ gdy fie ná zad z Ru=
15: sí z ploném wráćáli/ poráził pod Oczakowem:
16: dla tego/ że fie plón wśzyftek/ że fie z zwycięz=
17: twem y z woyfkiem fwym/ zdrowo do domu
18: wrócił. Záprawdę/ piękna przyczyná gwał=
19: cenia przymiérza. Tego fie tedy częśtym po=
20: felśtwem/ fłowy furowémi bez wśtydu od cie=
21: bie nie dawno domagał. Ztąd łácno baczyć/ że
22: Turek nigdy pokoiu ztobą nie ftánowił/ ále tyl=
23: ko vczyniwśzy ztobą przymiérze/ zwłókl wáźę
24: kró: M. áż do tego czáfu łobie pogodnégo.

Teraz

strona: 88

O wojnie Tureckiej

88

- 1: Teraz bowiém/ poniewáž iuż ziemię Węgier=
2: fką pośiada/ á Niemce ztámntąd wygania/ zmy
3: śla łobie przyczyny/ y krzywdy náyduie: ták/ że
4: ztąd koždy rozumieć może/ że iuż rzeczą łámą
5: dawno z wáźą kró: M. toczy wojnę/ ále fłó=
6: wy y pośelśtwem dopiéro iá teraz przypowiá=
7: da. Bo do czegóz fie wźdy té fłowá ściągáią:
8: ROSKAZ PLON WROCIC. Czemu? Te=
9: mu że choćiáż právem przymiérze tobie służy/
10: právem iednák krzywoprzyśięgłégo przymié=
11: rza/ mój ieft włafny. PRETWICOWI KAZ
12: Z GRANIC ZIACHAC. Czemu? bo mi fie
13: áż názbýt przykrzy/ y ná wielkiéy mi przekázie/
14: że Wołochów y Tátar wźyc ná cie nie mogę/
15: iákobym chćiał. Ia wierzę/ by prawdzi=

- 16: wie zeznać chciał/ inźégoby nic nie odpowie=
17: dział nád to. Nuż ząsię owé mowy/ których
18: wźędy pełno między Senatory/ ieśliż ie Se=
19: natory nązwąć godźi: niewolnicy y cudowi=
20: dzowie Aziątyczcy: y ci poślóm wąźéy K. M.
21: ządawali/ iákoby włczypuiąc/ że wąźá król: M.
22: Tátary/ obrzezańce w okowách zątrzymawąć
23: raczyfz że żołniérzá Polłkiégo w Niemcécł pod
24: Połtowem widźieli: á że fie to fucho łyko nie o

drze.

strona: 89

do Kro: I. M.

89

- 1: drze. Wiele rzeczy tákowych ieft/ którém iá=
2: wnie potrzáfaią: o których fam wąźá król: M.
3: dobrze wiedźiec raczyfz/ co onegday do wřzu wá
4: řzény
5: kr: M. odnieřiono/ y czego iuź wźędy
6: pełno. A to wřzyftko do czegoby inźégo řcią=
7: gác fie miáło/ ieno do zguby królestwá twégo/
8: niewidzę. Ponieważ tedy zdracl tureckich ze=
9: wřząd pełno/ y iuź tu do Polłki wřzyftek náglą=
10: da: y żadna go rzecz niezątrzymá/ nie przymié=
11: rze/ nie wiárá/ nie nabożeńftwo/ nie práwo/
12: nákoniec áni obyczáié narodów inřzych/ y ow=
13: řzem wřzyftkié rzeczy łá temu przeciwné/ które
14: go ořlep do nas żoną: á naprzód czás pogo=
15: dny/
16: że zewřząd ná nas wdérzyć może: potym
17: to zpownikóvení/ y té podpory Niemieckie:
18: á co więtfza/ małżonká řyná wąźéy król: M. zá

- 19: którą czuie/ że iuż zálzłó przymierze wieczné
20: między Niemcy á Polfką. To włyftko/ ponie=
21: waż czuie/ y iálnie baczy/ nic infzého nieczyni/
22: o żadný rzeczy bárziéy nie myśli/ nic więcéy nie
23: prágnie/ áni łobie życzy/ ieno áby co prędzéy Pol=
24: fkę vbięgl. Do którýy iáko wściekły ták fie bie=
25: rze/ iż téż iuż rad nierad y tego zátáic niemógł/
26: co dawno wálzény Kró: M. myślił/ co iednák

M

wálzény

strona: 90

90

O woynie Tureckiey

- 1: wálzény kró: M. przeciw niemu ku pomocy bydź
2: może/ y ku przeltródze/ by zás iáko wálzény Kró:
3: M. niegotowého przeciwko fwéy mocy niezá=
4: ftał. Co ponieważ ták iest/ cóż iest tákiego/
5: przeczbyś wálzá kró: M. pomniąc ná dziélność
6: pámiéci świętéy oycá fwé^o y przodków fwych/
7: á naprzód ná swoię/ wždy kiedyżkolwiek iuż o=
8: cknąć/ á práwicę swoię wielą zwycięztw Aziát=
9: ckich fławną/ ná tego fwégo y króleftwá fwé=
10: go nieprzyacielá główného dobyć niemiał/ któ=
11: rąbyś od korony swoiéy mógl odrázić tę popę=
12: dliwość tyránná tego: á tę drógę/ która mu
13: przed láty zówzfé zówárta do Polfki była/ dziél=
14: nością swoią znowu zás mógl zámknąć? Wi=
15: dzífzże to wálzá K. M. iákich niebespieczeństw
16: wkoło dofyć/ y które wálzény kró: M. blifkim v=
17: padkiem grożą? owdzie z iednéy ftrony nie dá=
18: leko Tátárzyn írogi: fą Wołochy porázone: tu
19: zásię wzdłuż y wízerż skrócona Węgierfka żie=
<http://rcin.org.pl>

- 20: miá/ iuż więcéy wáńzéy kró: M. obroną bydź
21: niemoże/ iáko przedtym: ále zgołá iuż niebepie=
22: czeńftwem grozi: y iuż więcéy pomocy żadnéy
23: áni rátkunku/ ále zgołá vpadek wáńzéy kro: M.
24: y wśyftkiému páńftwu obiecuie: ci któreś przed

tym

strona: 91

do Krolá I. M.

91

- 1: tym sobie zwał życzliwé przyiaćioły/ ciż lámi
2: przeciwko tobie po turkach broń z płáczem pod=
3: nołzá/ á to przeto/ że Turek ná tym dworze
4: krześciáńfkim kładł ná nie przekłété fwoie zbro=
5: ie/ którymiby bráćią fwoię Polaki z gruntu wy=
6: wrócić: y wiarę Pána Kryftulá zbáwićielá ná-
7: lzégo/ którą w Węgrzéch krwią fwą zálali/ w
8: Polfcze tákże wygládzić mogli: poniewáz áni
9: ziemiá Niemiecka ták wielá klęfk zmordowána
10: zábronić tego niemoże/ áni lie téż nie omiefzka/
11: áby potym do Niemiec woynę z Polfki prze=
12: nieść niemiał: ták iz téż po Bodze nie w infzym
13: ieno w láméy ofobie wáńzéy kró: M. nádzieia
14: nam zoftáie. Bo cóż tákowégo ieft Naiá=
15: fnieyfzy miłóściwy Królu/ coby nas ták wielá
16: niebepieczeńftw otoczonych obronić mogło/
17: iefli nas nie rátuie mądrość wáńzéy Kró: M.
18: bofmy iednák dotąd nie ták dálece broniá náłzá
19: ltali/ iáko więcéy fczęściém y rádá wáńzéy kró:
20: M. którą Pan Bóg hoynie wáńzę kró: M. ob=
21: dárzyć raczył. Przez ten czás wśyftek páno=
22: wánia wáńzéy Kró: M. żaden nas vpór nieprzyia=

23: cielfki nie wciążył/ żadna moc nieprzyia=

24: cielfka nieufzkodziła: ále będąc mądrością wá=

M ij

széy

strona: 92

92

O woynie Tureckiej

1: széy kró: M. domá zówíze w pokoiu zá koro=

2: ná zásię/ dzielnością wálszéy kró: M. bełpiecz=

3: ni: dozłifmy z łáfki páńfskiéy tych lat ofátnich/

4: y iuż podełzłych bez wízelákiéy łzkody. Profzę

5: Náíáfnieyfzy miłóściwy Królu: Przywiedz

6: łobie wálszá kró: M. ná pámięć/ co był zá łpołób

7: lat wálszéy Kró: M. co zá połtępek Królestwá

8: twégo/ iáko bárzo niepewny/ bárzo wátpliwy/

9: y niebełpieczeństwá pełny. Iuż to rok siedm=

10: dzieśiáty łzółty/ iákoś fie wálszá kró: M. rodził/

11: á połowicę czáfu tego iuż królowác raczyłz:

12: który czás kiedy był/ profzę/ któryby iáfnie świád

13: kiem tego bydź niemiał/ żeś wálszá kró: M. Po=

14: lakóm pánem przyrodzonym/ y Królem z ofo=

15: bnéy łáfki Božéy dány? Bo ponieważ páń=

16: łtwá/ y królewkié bogáctwá dwiémá co wíęć=

17: łzémi y zacnieyłzémi rzeczámí łtoią: Naprzód

18: łczęściem/ które Pan Bóg dáie: potym mądro=

19: ścią/ którego dochodźimy zá iákimśi dárem

20: przyrodzenia nálszégo: która mądrość/ ácz po=

21: dleyfza iełt owégo piérwłzégo/ wíęćfza iednák

22: nád inłzé włzyłtkié przymioty y dáry/ które fie

23: w człowiecze okázuią. Y te dwie rzeczy im

24: wíęćfze y zacnieyłzé w człowiecze bywáią/ tym

strona: 93

do Krolá I. M.

93

- 1: fie téz rzedfzé od Bogá w iednym náyduiá. Bo
- 2: czegóz Olbráchtowi brátu wálfzý kró: M. do
- 3: onéy wielkiéy iego mądrości niedoftawáło? á
- 4: przecię nádeń nie było nigdy nic niefczęśliwífzé=
- 5: go. z drugiéy ftrony/ co kiedy fczęśliwífzého
- 6: Polfká nád Bolefławá widziáá? á wždy ten
- 7: choć go prze dziélnóść iego śmiáłym zwano/
- 8: nie ieno nie mądrym/ ále y złým był człowie=
- 9: kiem: ták iz mu téz przyfzło do ták żywotá zléğ/
- 10: którym fie my teraz wzfylcy brzydźimy. Y Ian
- 11: Olbrácht/ prze niefczęścié fwoié/ niemógł tego
- 12: do fkutku fwégo przywiéść/ co był mądrze po=
- 13: ftánowił. Bolefław tákze choć fczęlnym rzeczy
- 14: powodem był fławny/ przecię króleftwo drze=
- 15: wiéy utrácił/ nizeli fwéy zbytniéy chćiwości
- 16: mógl miaré náleść. Ale wálfzá kró: M. iáko
- 17: z ftrony ofób/ ták y z ftrony tych rzeczy obu=
- 18: dwu różnym dáleko bydź raczyfz. Dokázo=
- 19: wałéś wálfzá kró: M. rzeczy tákich/ iákich przed
- 20: wálfzá kró: M. w Polfcze álbo mało/ álbo za=
- 21: den: á wždy przecię fczęścié nigdy wiécéy w rze=
- 22: czach nie fłużyło/ iáko mądrość fłużyłá twoiá.
- 23: Wfzyfłtkié fpráwy wálfzý kró: M. iáki powód
- 24: zprzodku pewny miéwáły/ ták y dokońcá pew=

M iij

némi

strona: 94

94

O woynie Tureckiey

- 1: némi fie kończyły gránicámi: niekończyłéś bo=

- 2: wiem wálzá kró: M. gránice morzem Oceán=
3: łkim pańłtwá łwégo/ áni niebem łławy łwéy/
4: ále pokoiem/ zgodą/ y wczáfem królełtwá łwé=
5: go. Tákes łobie wálzá kró: M. nie krwią ludz=
6: ką/ áni trupy pomordowanémi łłáł drógę do
7: nieśmiertelności: ále tym/ żeś Wálzá Kró:
8: M. pilnie łtrzegł wiáry Kátholickiéy: zdro=
9: wié poddánych łwoich y wolność ich wcále zá=
10: chował. Y dla tych y tákowych rzeczy wiel=
11: kich/ poniewáz żeś wálzá kró: M. wielkie bi=
12: twy łtaczał/ częłté téż zwycięztwá odnołł:
13: któż tákowym ielł/ coby twarz wálzéy kró: M.
14: gdy ná woynę wyiędzáłz/ ináklzá widzié miał/
15: ieno iáko widzi w ten czás/ gdy łie wálzá kró:
16: M. zwycięzczą z woyny do domu łczęścien wra
17: całz? ták áni mądrość wálzéy kró: M. nieułtę=
18: powáłá łczęścieu: áni łie téż łczęście vnołłó rze=
19: czy łczęłnych powodem. Y pewna/ żebył łie
20: wálzá kró: M. w tym łczęścieu nigdy niehámo=
21: wáł/ gdyby nie byłó to przedłwzięćie/ tá
22: myłł/ y ten łpólób woyny łwoiéy/ nie ábył kró=
23: lełtwo łwoié/ ále królełtwo Páná Kryłtułó=
24: wé: nie łławę łwoię/ ále chwałę Bogá w Tróy

cy ie=

strona: 95

do Kro: I. M.

95

- 1: cy iedynégo/ áż do niebá rozłzyrzał. Złądze/
2: choćiáł wálzá kró: M. domá co mądrze/ áłbo
3: więć ná woynie co łczęłliwie łpráwił/ nigdył
4: przećię niełzukał włáłnéy łwéy chwały/ tylko z

- 5: téy łtrony/ która byłá półpolita/ że łie wiárá y
6: kościół brónił Boży. Záczył łłuznie y przy=
7: łtoynie wálzê kró: M. Królem królów Krze=
8: ściáńłkim/ nie ieno mieć/ ále zwác łie godzi: bóś
9: imięńia ták zacnégo/ nie łłowy/ ále rzeczą: nie
10: przywileymi/ ále mieczem łobie ziednał. Y wo=
11: łaleś rádniey byđż tákim królem krześciáńłkim/
12: nizeli áby cię tylko nim zwác miano: by zász wá=
13: łzá kró: M. gdyby łie nic tákiego nie náydowá=
14: ło/ coby łie z ták wielkim imięńiem niezgadzá=
15: ło/ niepopadł téy przygány y przymówki/ w któ=
16: réy łą ci/ którzy bronią łwoią/ y zwycięztwy
17: łwémi/ nie łtáráią łie o pożytek półpólnégo do=
18: brá krześciáńłkiego/ ále o łwoię zbytnią chći=
19: wość: y którzy to przezwiłko Chriřtianiřsimi/
20: ná vpadek krześciáńłtwá/ y ná zgubę imięńia
21: Kryřtułowégo obracáią: którzy gdyby rzeczy
22: imięńia tego godné czynić chćieli/ nigdyby y łá=
23: mégo Piątego Céfárzáz nieháłowáli/ áby po=
24: moc y rátowác niémiał potrzebę wielką krze=

strona: 96

96

O wojnie Tureckiej

- 1: ściáńłtwá/ które iuz ginie: náwet ániby Tur=
2: kom pomagáli ná krześciány. Które wi=
3: dząc ty o Królu/ że łrogim mieczem giną: Cóz
4: tákiego ielt/ w czymbyłmy nádzieię łwoię po=
5: kłádác mieli/ ieno w tobie? álbo do kogo łie w=
6: zdy wćieczemy? od kogo rátunku prořić bęđzie=
7: my króm ciebie? Bo cóż wždy nie nam tylko/

- 8: ále zgoła wŕzytkiému królestwu temu/ bez cie=
9: bie całego bydź może? które ponieważ żeś wá=
10: fza K: M. z wielkim fwym niebezpieczeństwem
11: aż dotąd wcale zachował: prosimy/ nie rącz=
12: że nas wáfza K: M. y czáfu tego iákoby oŕtátnié=
13: go kréfu żywotá fwégo opuŕczáć. Bo komużeś
14: Wáfza Kró: M. tę Koronę Polŕką/ témi ták
15: ŕwiétemi práwy/ y obyczáyami ták pobożnémi
16: ofzláchcił? Komuż wáfza kró: M. ták wielkié
17: królestwo wyŕtáwił? komu ie zoŕtáwiŕ? czy
18: ŕynowi fwému? który/ iáko młody/ nie ieŕt ná=
19: zbyt pewien tego páńŕtwá dla tego Turczyná/
20: który mu ŕamŕiádem ieŕt: Czyli nam? coŕmy
21: iuż práwie od ŕtráchu y fráfunku o wŕzytŕkim z=
22: wáptili? Czy inŕzému krzeŕciánŕtwu? które
23: wnétrzną woyná ginie/ iáko to ŕám ná oko wi=
24: džíŕ? Toć ie tedy podobno zoŕtáwić Turkowi

muŕiŕ

strona: 97

do Kro: I. M.

97

- 1: muŕiŕ/ bo to ŕámo tylko zoŕtáie? O mizerna
2: kondiciia náŕzá! y prózné nádzieie náŕzé. Pró=
3: zné ŕtárania y myŕli twoie o Królu/ ieŕliŕe koń=
4: cá inŕzego mieć nie będá ieno ten/ áby w króle=
5: ŕtwie twoim/ práwá/ y konŕtitucie Koronné/
6: którés ty poŕtánowił/ wiárá y naboženŕtwo
7: Ieзуfá Kryŕtuŕá/ którés do tąd brónił y wcale
8: zachował/ ŕproŕny y plugáwy Turczyn poŕŕeŕ
9: y wygładzić miał: áby w Polŕcze królestwo
10: Mahometckié poŕtáwił? áby plugáwi Báfzo=

- 11: wie/ y oni niewolnicy narodu Ottománfkiego
12: kościoły łupili/ ołtarze wálili/ groby przodków
13: náfzych wywrócáli: córki przed oczymá rodzi=
14: ców ich/ żony przed oczymá małżonków fwych
15: gwałcili: máiętność wżyftkę fżarpáli: imię pol=
16: fkie y naród wżyftek Polfki wyfcínáli y wy=
17: głádzili/ náoftátek cołmy widzieli/ co niedaw=
18: no czynił/ gdy wziął Kołożwar/ áby krwią po=
19: bitych Polaków/ konióm po koláná Máhome=
20: towi wżyftkę poświęcił ziemię Polfką/ w któ=
21: réy przodkowie twoi y królowáli/ y Páná Kry
22: ftufá chwalili/ w którój pomárli: którzy gdy=
23: by iednym głósem wżyfcy mówili/ tęby rzecz o
24: Królu do ciebie vczynili: Myfmy tu my/ kró=

N

lu Zu

strona: 98

98

O wojnie Tureckiej

- 1: lu Zygmunćie w téy ziemi/ gđzie ty teraz kró=
2: luiefz/ przed láty królowáli: tę ziemię gdyfmy
3: mieczem náfzym brónili/ y tobie w ręce poda=
4: wáli/ namnieyfmy fie nie bali/ áby co Ko=
5: ronie téy vřzkodzić mogła moc turecka/ którój
6: ořtátki ábyř ty odpráwił/ tobiefmy zléćili: boć
7: przećię po zefzćiu náfzym/ koruná tá/ nieprzyia=
8: ćielá gorřzégó nád Amuratá/ áni możnieyřzégó
9: nád Máhométá/ áni zradnieyřzégó nád Bá=
10: iázetá/ miec niemogła: ći przećię wżyfcy pokoiu
11: przez nas v Polaków prořić muřieli. Y z tą=
12: mefmy nádzieią do téy ziemié pochowáni: tu
13: ołtarze/ tu groby/ tuřmy náwet Herby dźielno

- 14: ści náleznych y rzeczy od nas dobrze pośluzonych
15: wyftawioné mieć chcieli/ á fie chowały pod
16: opieką y obroną mieczá tweğ. Co iednák wlyz=
17: tko nád mniémánié widziłz/ iáko łobą zátrzą=
18: łnęło tym poftáchem przybycia Tureckiego.
19: Iuż tedy teraz oto ten tyran przybieży/ y nád
20: námi iuż martwémi mścić fie krwie przodków
21: łwoich będzie: iuż ten okrutnik nátrząfác fie bę=
22: dzie z ołtarzów wziętych/ y z nas pogrzebio=
23: nych: á té łupy/ té korzyści/ náwet proporce
24: zwycięztwá/ którefmy my we zdrowiu turkom

odięli:

strona: 99

do Kro: I. M.

99

- 1: odięli: y którémifmy wlyzftkié w koronie téy ko=
2: ścioly y zamki ozdobili/ wykorzeni y wyrzuci z
3: kościámi y z popiołem nálezym. Do czego áby
4: nie przyzło/ tobie przyłtoi Królu/ ábys to opá=
5: trzył: á naprzód ftárał fie oto/ iákobys ten ták
6: zacny zbiór któryfmyc zoftáwili/ którego pełno
7: po kościeléch/ po mieściéch/ y po wlyzftkim kró=
8: leftwie twoim widziłz/ dzielnością łwoią/ bro=
9: nią łwoią/ y łkarby łwémi záchowác mógl:
10: Cæremoniaé święté/ y wiaré Pána zbáwiciela
11: twégo/ która v nas záwlyze z nabożeńftwem w
12: poważeniu wielkim byłá/ którąfmy wam po=
13: tomftwu nálezému zoftáwili/ wlyzákim łpofo=
14: bem obrónił. Ten náwet Polski naród/ który=
15: łmy przed láty pod obroną łwą mieli: tę oyczy=
16: znę/ dla którejefmy wiele krwie rozłali: té gro

- 17: by w których teraz odpoczywamy/ tobie złéca=
18: my. Możelz ty o Królu Zygmuncie tę wol=
19: ność obronić Polfką: wżyftkié rzeczy które v
20: káždého z nas ołobné były/ w tobie fie iednym
21: náyduią: żaden z nas nie miał nic nád cię mą=
22: drością: żaden áni łczęściém: náwet máło tá=
23: kich było/ coćby w dźielności równi byli. Prze=
24: tóż oto fkládáiąc ręce fwoie do ćiebie wyćiąga=

N ij

my:

strona: 100

100

O wojnie Tureckiej

- 1: my: ćiebie żywégo my vmárli prósimy/ ábyś ty
2: zá tákiemi dáry które małz/ tych trzech rzeczy
3: brónił. Wolności naprzód poddánych fwoich:
4: zdrowia potym twégo: náoltátek pokoju náłzé=
5: go: ábyś w koronie téy wolnéy/ y ty królować
6: mógl/ y my iuż pogrzebieni łpokoynie odpoczy=
7: wali łobie. To/ mówię/ Naiałniefzy miłó=
8: ściwy Królu/ by przodkowie wálzéry kró: M.
9: mówić mogli/ toby do ćiebie mówili. Czego
10: iż vczynić nie mogą/ tedy oto pod ziemią łami
11: leżąc/ tobie tę Rzeczpołpolitą/ tę oyczynę/ y
12: to złécáią Rycérłtwo: które rzeczy w iákim łą
13: niebelfpieczeńłwie/ łam widźiłz. Iuż bowiém
14: nie idźie nam o ziemię Rułką z Tátary/ ktorzy
15: tylko korzyści iákiéy nie królełtwá łzukáią: nie
16: idźie nam o Litwę z Mołkwą/ z którými wálzá
17: kró: M. iáko chcelz wojnę wiedziefz: nie idźie o
18: ziemię Prułką z Niemcy/ ktorzy tak cię włáfnie
19: miłuią przegrawłzy/ iáko fie łękáią wygrawłzy.

- 20: Ale zgoła maż wążá kró: M. woynę z frogim/
21: nie mówię nieprzyaścielem/ bo to iuż coś lżey=
22: lżęgo: ále z takim/ któryć wiarę złamał/ który
23: przymiérzem wzgárdził/ który iest rozbóyni=
24: kiem praw ludzkich/ zmażá y lżkodá wżyftkich

rzeczy

strona: 101

do Kro: I. M.

101

- 1: rzeczy/ które między ludźmi lą święté/ vczćiwé/
2: y porządne: który nie część iedną Polki/ nie lu=
3: dzie/ nie królestwo/ nie páńftwo cále chce ośieść/
4: ále zgoła/ áby narodu tego krwie/ y imienia
5: Polkięgo ftopy żadnéy nie było: to mieć chce/
6: tego prágnie/ o tym myśli/ áby tu Turki olá-
7: dżił: áby té kościoły Mahométoyi poświęcił:
8: áby w té miáftá/ w té wsi/ w té miáfteczka Sá
9: ráceny náfadzał: áby w popiele Królestwa te=
10: go/ y we krwi twoiéy królował: áby ztąd/
11: gdzieby chciał wolno obroćć sie mógl/ y woy=
12: nę toczyć z kimby ieno chciał. Czemu/ iefli sie
13: ty iuż o Królu nie oprzełz: iefli mu co prędzéy w
14: drógę nie zábieżyłz/ cóż zá nadzieię lynowi lwé=
15: mu/ nam/ y łobie zoftáwifz? álbo o którym Bo=
16: gu/ o którym człowiecze rozumiełz/ ábyć ná po=
17: moc przybydź miał? iefliż sie łam teraz nie rátuiełz/
18: łam siebie zániedbałz y porzućifz? zwłáfczá
19: poki ielcze síłá Koronna cáła/ póki iest o
20: czym/ y póki ielcze czás do porady iest. Czu=
21: ielz to wążá Kró: M. że iuż więcéy nie waźné
22: przymiérze? baczyłz wążá kró: M. iákim gnie

23: wem zápalony/ by wćiekły bieży ku nam? czy

24: wáźzá kró: M. nie baczy/ że iuż drógę przez Wę

N iij

gry

strona: 102

102

O woynie Tureckiej

1: gry ma do Polłki otwártą? Czy y tego niewi=

2: dżisz/ iáko sie przez Wołoską ziemię do Polłki

3: ípiełzy? Niepomniłz wáźzá K. M. co czynił w

4: Graeciiéy/ w Illiriéy y w Węgrzéch? Y więc

5: sie tu wáźzá K. M. nie lękałz? Więc tu o so=

6: bie myślić niebędziefz? czyli wáźzá kró: M. mó=

7: wić? będąiefz/ żeć przymiérze niedopusći/ ábyś

8: nań vderzył? O mizeria náłzá/ iesliżełmy ináčézéy

9: zginać niemogli/ ieno pod tym przymié= rzem.

10: Czy Turek inákłzym ípołobem w Polłcze

11: królem bydź niemógł/ áżby mu to pilné chowá=

12: nie náłzé przymiérza drógę do Polłki otworzy=

13: ło? Czy Wáźzá Kró: M. rozumiéłz áby czło=

14: wiekowi temu/ iáko ludzie pámiétáią/ naybe=

15: zecnieyłzému/ którego áni wiára/ áni przyśięgá/

16: áni włtyd/ áni boiaźń Boża od iego niecnotli=

17: wéy záwziętáy íspráwy hánować nigdy niemo=

18: gła/ téy mówię bełtiiéy/ do łtanowienia tyrán=

19: łkiégo pánłtwá iego/ co inłzého pomoc miáło/

20: nił przymiérze/ nił zdrády/ nił chytrości/ y nił

21: wízeláka zdrádá? świadkiem tego iest Graecia/

22: którój Pánem zołtał/ nie inłzą drógá/ iedno

23: przez zdráde/ á krzywoprzyśięztwo. Swiád=

24: kiem iest Wołosza/ którą wáłzézéy Kró: M. wy=

strona: 103

do Kró: I. M.

103

- 1: będąc w rzeczy przyiaćielem y łamśiádem.
- 2: Swiádkiem iest ziemiá Węgierka/ którą gdy
- 3: z gruntu wywrácał/ to po łobie pokazał/ że z=
- 4: goła wzdłędu żadnégo nie ma/ áni ná Bogá/
- 5: áni ná żadné naboženśtwo/ áni ná moc niebie=
- 6: łką/którą wżylťkié rzeczy ná swiećie y łtoią/ y
- 7: rzádzoné bywáią, Bo gdy burzył Torde/ któ=
- 8: rych niecnót nie czynił? dołtawłzy Kołóżwa=
- 9: ru/ którému z swiętych bożych przepuścił? któ=
- 10: rá swiętnicę/ które naboženśtwo/ którą wiá=
- 11: rę niezgwałćił kiedy dobywał Biáłogrodu?
- 12: Zadnéy rzeczy nie było áni ná niebie/ áni ná
- 13: ziemi/ przez którą w ten czás/ gdy tego miáłtá
- 14: dołtawał/ przyśięgáć nie miał/ że ná tym
- 15: przełtawáć miał/ áby mu miáłto tylko byli pod=
- 16: dáli potym káždému wolnym bydź miáło wy=
- 17: niść/ iść/ gdzieby kto chćiał. Ná to/ ázaż nie
- 18: przyśięgł przez thron y máiełtat Célárśtwá
- 19: łwégo? á wždy/ patrz Królu/ iáko łłowo łtrzy
- 20: mał. Wźiáwłzy Kołóżwar/ gdy iuż wżylťkié
- 21: mizerné/ y ludźie nieśczeńné/ pod tą kondicią wol
- 22: ności wyłzćia/ z miáłtá wyrzućił: tám wprzód
- 23: łwoie zá Dunay pośłał/ áby tám oné wżylťkié
- 24: ludźie którzy byli z miáłtá wyłzli poymáli: y ták

tym

strona: 104

104

O woynie Tureckiey

- 1: tym łpołobem nieśczeńné ono wżylťko zgroma=

2: dzenie/ które lie prowadziło/ z wielkim mor=
3: dem y okrucieństwem wytrącił. Y więc ty o
4: Królu rozumieć będziesz/ áby z tym człowie=
5: kiem przymierze pewné bydz miało? Y będziesz=
6: że lie ná wiare jego spulzczał? nawet to opaczne
7: y wywrotne chowanie przymierza jego prze=
8: szkoda będzie/ ábyś Wálzá Królew: M. z fkár=
9: ków swoich/ y poddanych twoich zrazić nie
10: miał/ nieprzyiacielá tegó tak spofného/ tak śmier
11: dzącego/ tak zradného? który niewiedząc nic
12: zgoła/ co iest ludzkość/ tak rozumieć/ áby dla te=
13: go ná świecie bydz miała wiara/ przymierze/ y
14: przysięga/ iżeby ich ón ná zgubę/ ná vpadek/ y
15: ná niešťczęście rodzáiu ludzkiego/ źle używać
16: miał. Bo co inzym przymierze czyni zwycięz=
17: twu koniec/ to temu samému przymierzem do
18: zwycięztwa dróga lie gotuie. á tę zdradę taką/
19: iáko ma zprzyrodzenia/ tak ma y z Mahomet=
20: ckiego práwá/ które mu tego potwiérdza/ iż
21: człowieka krześciánfkiego/ nie ieno grzechu nie=
22: máfz zabić/ ále zgoła ofzukác/ y iákimkolwiek
23: fortelnym spofobem zgładzić go/ iest rzecz
24: Turkowi bárzo pobożna. Y tym prawem tur=

czyn

strona: 105

do Kro: I. M.

105

1: czyn v ludzi wielkim iest/ y przez to zda lie być z=
2: zwycięzcą stráfnym/ gdy vczyniwfzy ztobą przy=
3: mierze/ tak rozumieć/ że mu wřzjtko czjnić wolno/
4: á tobie nie wolno. gdy przeciwko tobie/ kiedy lie

- 5: namniéy nieśpodzieiefz/ kiedy fie nieuftrzeżefz/ y
6: kiedj fie vbefpieczyfz/ czáfu pogodné^o záfwe vżyc
7: może: gdj fie te^o nie boi/ ábyś fie ty krzjwdy fwéy
8: nád nim kiedy mścíc miał: gdy wfzytko ftárání/
9: y moc twoię/ wfzeláką zdráda/ przymiérzem y
10: krzywoprzyśięftwem zbywa: gdyć nákoniec nic
11: infzég^o niezofławi/ czymbyś fie vbefpieczyć mógl/
12: ieno owę kautią/ ábyś mu zgoła niewierzył.
13: Ponieważ tedy Naiáfniefzy M. Królu
14: wfzytkié łztuki tureckié/ którémí przedtym ftał
15: fortélów vżywáiąc/ iuz fą iáfné/ y dofzedłes
16: ich wáfzá K: M. cóż przyczyną iefz/ czemu wá=
17: fzá Kró: M. te^o tyranná tu domá v siebie ták
18: prózno fiedząc/ czekác máfz? álbo co wždy prze
19: fzkadza/ czemubys wáfzá kró: M. páná Bogá
20: ná pomoc wziáwłzy/ wfzyftkich iego niecnotli=
21: wych fortélóm/ które ná cię lámégo/ y ná to imię
22: polkie gotuie/ wfzelákim ftáráním fwoim/ co
23: prędzény/ y pilnie vftrédz fie/ y od siebie odrá=
24: žíc niemiał? Co ábyś wáfzá kró: M. dokázác

O

mógl

strona: 106

106

O wojnie Tureckiej

- 1: mógl/ máfz nádziefię zupełną mieć w łáfcie pán=
2: fkiéy/ žec z łáfki fwéy Pan Bóg dopomoże/ któ=
3: régo wiárę y przyśięgę ten okrutnik naprzód
4: krzywoprzyśięftwem/ potym wfzyftkimi for=
5: telmi fwémi/ zwoiowác chce. Wierz wáfzá K.
6: M. žec to bez pomłty nie będzie: ále ten Pan/
7: którego wiárę/ caeremoniae/ y obchody brónifz/

- 8: ftáwi fie zá cię: áni dopuści/ aby vpadkiem kró=
9: leftwá twégo/ króleftwo iego/ póki świat swiá
10: tem/ zginąć miáło: y ten cię lam głósem wiel=
11: kim przyzywa/ ábyś fie nágotował/ y podnióół
12: teraz woynę/ póki cię tym zgodnym wżyftkich
13: króleftw fpiknieniem lam przełtrégác z tego
14: niebezpieczeństwá raczy: boć iednak niezwykł
15: ináčzý z námi fie vmawiác/ ieno tym pópoli=
16: tym ludzi wżyftkich głósem y mową: znáków
17: téż infzych nie vżywa/ którými nas do tego że=
18: nie/ ábyfmy fie czego wáżyli/ ieno té okkázice/
19: czáfy pogodné/ y mieyfce: y té trzy rzeczy/ kiedy
20: fie nam zdárzą wedle potrzeby náłzý/ tám iuż
21: węptic nie trzebá/ áby téż Pan Bóg przyzna=
22: wác niemiał tego czego fie domagamy/ y o co
23: fie ftáramy. Bo któż teraz Niemce podwióół
24: ná Turká? álbo kto Wołochy przymuśił/ że fie

do cie

strona: 107

do Kro: I. M.

107

- 1: do ciebie vciekáia? álbo kto rádźił y Polakóm
2: lámym/ áby gwałtem ná wáłzý kró: M. wy=
3: cífnęli/ iżebyś ná Turká woynę podnióół?
4: Wierz wáłzá kró: M. że żadného niemáíz infzé=
5: go/ okróóm tamtéy zwiérzchnéy mocy/ która to
6: ferce Polakom dáłá/ áby bliſki vpadek fwóy
7: mieczem od siebie odrázić mogli. Táíz y Niem
8: ce podwióółá/ áby Polkę która iuż ginie ráto=
9: wáli: táíz y Wołochy przymuśiła/ że ztobą pá=
10: nem krześciiańſkim wolą rádniey przeftawác/

- 11: niżeli z tym Mahometckim tyránnem: áby gdy=
12: by owdzie Wołofza/ tu Niemcy/ ztąd zásię Po=
13: lacy w koło w Węgrzéch Turká otoczyli/ w ten
14: czas dopiéro przybydź mógl łam Pan Bóg/ ze=
15: mściciel niefrzymánéy wiáry Máchometckiey/
16: obrońcá kościoła łwego/ y królestwá twégo:
17: któryby go łkaráł zá krzywoprzyśięstwo/ któ=
18: rym ón ták wiele narodów/ ták wiele królestw
19: pod się gwałtem podbił: którym Królestwu
20: Páná Kryšťufowému wielką vczynił vymę:
21: którym włyftkié rzeczy świętobliwé/ y po=
22: rządék między ludźmi wygubił y wytrácił.
23: To zezwolenié ták wielkié/ y ták wiele kró=
24: lestw/ nie stánęło Miłóściwy Królu zá rádą

O ij

ludz=

strona: 108

108

O woynie Tureckiey

- 1: ludzką/ náwet nie zá stáraniem ledáíákim Bo=
2: żym który tego zezwolenia tákiego będąc po=
3: wodem iáwnie cię głósem łwym wabi ná to/
4: co czynić małz/ czego łie wyłtrégáć małz/ y ná
5: co pilné oko mieć małz/ w ták iáwnych Turec=
6: kich zdrádách. Ale mimo to iefcze/ nie ieno cię
7: pan Bóg z tych niebełpieczeństw tákich głósem
8: ludzkim ołtréga/ áleć iefcze té narody iedna/
9: którzy łą y w łásiedztwie/ y tychże przygód bli=
10: łcy z tobą: y to nietylko té łamé/ ále y drugié/ któ=
11: rzy ácz odlegli krześciánie przecię ztobą łą/ owé
12: dziélné Hifzpany ołtréğ rozumu/ y wielkiéy wiá
13: ry ludzie: á przy tych y owé co tám kiedyś świat

- 14: wżyszték pod łobą mieli/ naród Włofki/ który y
15: łam z łwéy dobréy woléy/ y zá łtáraniem mężnéğ
16: Céfárzá Piąteğ/ obiecúie pomoc y rátunek dla
17: pofpoliteğ dobréğ. Przydałbym y Fráncuzy/ kiedy
18: by ci przodków łwych zápamiętáli ludzie nie=
19: przefzkadzáli vmyłnie Céfárzowi ná turká. Ale
20: okróm tych/ widziłzże tu wálzá kró: M. co zá
21: narody Pan Bóg wálzéy Kró: M. ziednał/ y
22: kogo zwołać raczył/ iákoby do gálzenia ognia
23: królestwá twégo? Co/ gdyby łie czáfu inłzégo
24: było tráfiło/ y tákiego którégoby niebełpieczeń=

łtwá

strona: 109

do Kro: I. M.

109

- 1: łtwá żadnégo nie było/ mogłoby bydź podo=
2: bno/ żeby káždy rozumieć mógl/ że łie to wálzéy
3: kró: M. ták z przygody/ á nie zá przyzrzeniem
4: páńskim tráfiło. Ale teraz/ poniewáz żaden in=
5: łzy wietłzégo niebełpieczeńłtwá bác łie z Wę=
6: gier nie może/ iáko wálzá kró: M. y poniewáz
7: Turek iáko wielki łeft/ łam wżyszték nie gdzie
8: indziéy/ ále tu do Polłki mierzy: łámégo téz o=
9: krutniká nie záhámuie wiára/ przyczyná mu ża=
10: dna niezákáże/ áby do Polłki wpáść gwałtem
11: nie miał: tedyć iuż miłofciwy Królu/ w téy
12: potrzebie ofłátniéy/ y w takim niebełpieczen=
13: łtwie królestwá twégo/ mułifz wálzá kró: M.
14: przyznác wielkie dobrodziéyłtwo páńkie/ że ná
15: pomoc wálzéy kró: M. y ná obronę/ máło nie
16: łwiat wżyszték pobudzić raczył. Nuż záś ten

- 17: domowy/ y fwoy włafny rátunek/ komu infzé=
18: mu wáfzá Kró: M. przypifzefz? Ze wfzyftkich
19: ftanów ludzie fą gotowi: náwet ftarzy y mło=
20: dži/ którzy fie od ciebie woyny téy domagáią/
21: ciebie profzą y poprzyfięgáią/ ábyś im pod tym
22: przymierzem ginąć niedopuscił: ktemu/ ábyś
23: w żadnéy rzeczy infzéy oítátnią nádzieię zdro

O iij

wia

strona: 110

110

O woynie Tureckiey

- 1: wia królestwá twégo nie pokládał/ ieno w téy
2: broní fwéy. Między témi fą szlachícý Polscy/
3: ieft śmierz froga/ y ftrách tureckiego narodu/ y
4: Sárácenów wfzyftkich: á w tych szlachćicach
5: ieft tá myśl/ y to ferce/ że byś téz dobrze pomo=
6: cy od támtých niemiał/ iákom powiedział/ prze=
7: cię ci zá powodem páńskim/ fpuściwfzy fie ná
8: Hetmánftwo wáfzéz kró: M. ná woýfko/ y ná
9: obronę domową/ ták rozumieią/ że dofyc goto=
10: wi fą wfzyftkiey mocy tureckiey odeprzéc: któ=
11: rzy ácz wprawdzie częfto w niezgodzie z fobą
12: byli/ tá iednák przyczyná/ y to fpólné wfzech nie=
13: bezpieczenftwo/ ták ie poiednáło/ że iáko Poł=
14: fka ftoi/ nie było nigdy w tym królestwie czáfu
15: tákiego/ któregoby wfzyfcy zgodnie ná iedno z=
16: gadzác fie mieli: y teraz infzéy rzeczy żadnéy iuż
17: nie czekáią/ ieno fkończenia féymu tego Piotr=
18: kowfkiego/ ábyś im wáfzá Kró: M. dozwołiéc
19: raczył mieczem brónić zdrowia fwégo/ wolno=
20: ści fwych/ fobie/ potomftwu y zónóm fwym/

- 21: zátym zwłáčzá/ iáko ie to Turczyn tym krzy=
22: woprzyśiętstwem fwym ofzukał/ y do tákiéy
23: trwogi y boiáźni przywiódł. Więc ferce tá=
24: kowé y myśl taką naydziefz wáfzá kró: M. nie

ieno

strona: 111

do Krola I. M.

111

- 1: ieno w tym tak mężnym Rycérftwie swoim/
2: ále tąfz ochotą gotowy iest ftan Duchowny
3: wżyftek/ który widząc wiárę Páná Kryftufo=
4: wą w niebefpieczenftwie oftátnim/ nie fą tru=
5: dni przyłóżyć fie ná tę woynę/ tym co przodko=
6: wie náfzy zá fkarb święty w kościeléch w táie=
7: mnym fchowaniu dla przygód wielkich koron=
8: nych zákopáli y záchowáli. Wfzak wáfzá Kró:
9: M. wiefz/ czym Ie^{go} M. X. Krákwfki Gám=
10: rat/ we Srzedzie ná féymiku nie dawno dał
11: fie fłyfzéc/ á to zá pozwoleniem wżyftkiégo
12: Rycérftwá Polfkiégo/ gdy zebrawfzy w iedno
13: wżyftkié przykłády/ pilnie Ich M. vpominał/
14: mówiąc że rzecz przyftoyna/ y godzi fie/ infzé
15: wżyftkié rzeczy ná ftronę odłóżywfzy/ do téy
16: fáméy woyny wżyftkim fie rzucić: ponieważ
17: w tym fámym záwiłfo wżyftko zdrowie króle=
18: ftwá tego: á ná potrzebę téy woyny/ nie ieno
19: to fámó ná kupę zniéść/ co kto w fkrzynce v fie=
20: bie domá ma/ ále y to/ coby w kościeléch rzeczy
21: świętych było. Y ná ten nie człowieczy/ ále od
22: Bogá zefłány głos táki/ nie fzepty/ ále okrzyk
23: wielki wżyftkich wobec ludzi fłyfzéc było: tak

24: wdzięczna onęgo Bifikupá wielkiego v wzyt=

kich

strona: 112

112

O woynie Tureckiey

- 1: rzecz byłá/ że zdrowie miłey oyczyzny fwéy
2: chce okupić skárby Bogu poświęconými. Ieft
3: téz okróm tego wzytka wielkość ludu miey=
4: fkiego y wieyfkiego: náwet y z napodleyfzych/
5: którzy boiáźniá teráznieyfzey niewoléy zięci/
6: fkládaiąc ręce do ciebie wyciągáią: tobie zdro=
7: wie fwoie/ siedlilká fwoie/ maiętności fwoie/
8: wolność fwoie/ żony/ rodzice fwoie y dźiatki
9: zaleciáią: do nóg máieftatu wáfzey kró: M. v=
10: bóztwo fwoie znofzą: pieniądze náwet które
11: máią/ y gárdło fwoie zá zdrowie królestwá
12: wzytkiego okázuią: iuz gotowi we zbroi fto=
13: ią: ciebie profzą/ ábys fie wždy kiedyżkolwiek
14: ocucił: Turczynowi iuz blifkiému/ abyś ząbie=
15: żał: niepewnému przymiérzu iego/ y wymatá=
16: néy wierze iego/ ábys nie wierzył: náwet te=
17: mu krzywoprzyśiętwnu tureckiemu/ ábys nie
18: dopuńczał brác gardł náfzych/ którélmy wierze
19: twoiéy/ cnoćie twoiéy/ y wiernéy twéy ręce po=
20: wierzyli. Iefliże nam/ ktorzy iuz giniemy
21: wáfzá Kró: M. zárzuciłz/ że z nim przymiérze
22: máfz: iefli rzeczełz/ żeć niedopuńci wiará tá/
23: któraś fzłubił nieprzyacielowi: profzę/ vważ
24: to Wáfzá Kró: M. dobrze/ by zás to nie była

rzecz

strona: 113

- 1: rzecz gorłza/ á táka którýby fie ćierpieć niego=
2: dźiło/ to łobie przymierzem rozumieć/ co Tur=
3: czyn łam będąc nieprzyaćielem zá przymierze
4: łobie nie bierze. Bo ponieważ fie tákich rzeczy
5: przeciw ołobie twéy waży/ które vpadek y zgi=
6: nienie królestwu temu przynofzą/ któż tákowi
7: ieft/ któryby to wálzế przymierze rádnieý przy=
8: mierzem názwać miał/ niżeli pokrytą obłudą/
9: w którý fie znákomicie wydáie otuchá wálzéy
10: kró: M. wielka/ ále téż zdrádá iego bárzo há=
11: niebna? złtrzymánie bowiém wiáry nie łłowy/
12: ále iftotą praw y przymierza łzácowác mamy.
13: Bo iefliże owé przymierzem łpoioné zowiemy/
14: które iednáż wiárá przymierzem wiąże: á któ=
15: rakolwiek z tych łtron przymierze zgwałći/ tálz
16: ie téż łamie: iákoż tedy to przy tym łtać ma/ á=
17: byś wálzá kró: M. to rzéc mógl/ żeś Turczyno=
18: wi przymierzem przywiązány/ ponieważ wá=
19: łzá Kró: M. baczy/ ze zewłząd mieczá podno=
20: sí/ y ná wálzę Kró: M. łzturmuie? Iefliże w
21: rzeczach domowych łtánowienia łamác fie mu=
22: łzą/ áżby z obu łtron łtátecznie łtrzymáné były/
23: ták/ iż gdyby/ ták/ iż gdyby z którýkolwiek łtrony co zgwał=
24: cono było/ iużby drugi nie był powinien ołtát=

- 1: ká trzymác: cóż wálzá Kró: M. rozumieć
2: małz o rzeczach tákich/ którými zgołá łtoi włzy=
<http://rcin.org.pl>

- 3: łtko dobro królestwá twégo? które im wjétfzé
4: y wázniefzé ieft/ tym to przymjérze oplákané y
5: vpadku pełné/ áni wjára żadná/ áni iftotą práwdy
6: vgruntowáné/ nie przymjérzem/ ále zdra
7: dá/ fortélem/ y podełzciem tureckim v wálzjéy
8: Kró: M. bydź ma: bo té wjzyłtkié rzeczy táj
9: fie pod tym pozornym śwjétego przymjérza i=
10: mjéniem. Którego/ poniewáz ón ná zgubę vzy=
11: wa twojé/ tedyłmy záprawdę rozum vtráćili/
12: iefliže obłudnym wjary wjzłem zmamieni y v=
13: wjkláni/ Turkowi/ chcąc práwie/ kárki fwé pod=
14: dawamy: czego iednák ón prágnie: y žyczy łobie
15: tego/ ábyś wálzá Kró: M. tego łercá był/ žebyś
16: go łobie iákoby zá przyaciéłá/ á nie zá nieprzy=
17: iaciéłá vzywác wolał/ póki z Wjgier Niemce
18: wyladza/ póki ołtátki Wjgierłkiéy žiemie płuie/
19: póki łobie przez Wjgry drógę do Polłki opátru
20: ie. Bo cóžby infžéğ odpowjédzieć miał/ kiedyby
21: go kto ták łpytał: Powjédzmi Céfárzu turecki/
22: Małz Król polłki Zygmunt przyaciéłá z łiebie
23: zá tym przymjérzem? Ma. Czemu? Temu/
24: ábym pod tym przymjérzem dołtał žiemie Wjg=

gier=

strona: 115

do Kro: I. M.

115

- 1: gierłkiey: A wjzjwłzy žiemie Wjgierłką/ cóž
2: daléy? Nic/ iedno ábym dołtał Polłki/ którjéy
3: przed láty y džiad y prádžiad/ y ojćiec mój prá=
4: gnjli. Ale przyśjégá y przymjérze łpólné z kró=
5: lem Zygmuntem záłzłó/ którjégoć fie gwałćić nie

- 6: godzi. A mnie co ná tym: mnie fie godzi co
7: Mahomet każe/ á práwo nálezé pozwala: któ=
8: ré mi to vpewnienie przymiérza tákiego/ y wiá=
9: ry/ iákoby zá sídło iákie ná krześciány podáie/
10: ábym ie przynamniéy témi czczémi y dáremné=
11: mi przezwiłki przymiérza/ wiáry/ przyśięgi/ rć.
12: gdzie bym inaczéy niemógł włowiłzy/ mógl
13: wygubić/ y wżyftkiémi mękámi wytrácić.
14: Ieśliż to tedy łam Turek zeznawa/ któż to łá=
15: mánié wiáry iego/ to iáwné krzywoprzyśięstwo/
16: y ták wielką niecnotę iego będzie śmiał
17: przymiérzem názywáć? poniewáz y łam ten
18: nieprzyaciél nie przy tego/ nieprzyaciél/ mó=
19: wię koronny/ y imięnia twégo/ Królewkiégo/
20: Turek bezecny/ którému ze wżyftkich łámému á
21: nie inżému/ to ku pomocy bárzo być może: ábo
22: kto nam będzie ták niezyczliwy/ y ták złégo ná
23: nas lércá/ coby fie czczémi słowy/ bez ifoty rze=
24: czy/ odwodzić miał/ ábyś iuż o łobie teraz my=

P ij

ślić/

strona: 116

116

O woynie Tureckiej

- 1: ślić/ nas w przygodzie wielkiéy nálezéy rátowáć
2: niemiał? ciebie náwet gwałtem do tego przy=
3: wiéść/ ábyś Koronę Polńką zdrádlwym przy=
4: miérzem powiązáná y łkrépowáná/ Turkóm
5: podáć miał? álbo kto ták zły y przewrotny/ co=
6: by widząc v Turká rzeczy wżyftkié ná cię go=
7: towé/ móglby Wáłżę Królew: M. vbefpie=
8: czáć tym práwem przymiérza iego/ rozciągáć

- 9: Ípołób vczynionégo przymierza/ powiádać/
10: że fie przymierza łamac niegodzi/ y náwet vpe=
11: wniác że y Turek wiárę fwą ftrzyma/ któ=
12: rá iáko łam Wálzá Król: M. baczyfz ginie
13: świat wżyftek? A wždy przecię y tácy fie ie=
14: łcze náyduią/ którzy w takim ftráchu/ y w tá=
15: kim królestwá tego niebełpieczeńftwie/ prze=
16: ćiw temu mówią/ y przykłády przywodzą: iá=
17: ko ftriy wálzény K. M. Władysław w tákiéyze
18: włáśnie Íprawie v Wárny polégł: tym fie fpie=
19: ráiąc/ żeby zá to flufzné karánié przegránéy bi=
20: twy odniółł/ iż przymierze z Amurathem zła=
21: mał. Ale z iákiéyze to wždy miáry ći ludzie
22: głupi to powiádaia? z téy y z tákiéy która fie zá
23: pámięci oyców náłzych džiała: przy którém był
24: Alexánder dziad mój z Ruśi/ który podrołł=

kiem

strona: 117

do Kro: I. M.

117

- 1: kiem będąc/ puścił fie téż ná tę Wárniefkú
2: woynę/ gdzie będąc człowiekiem dobrym/ y zoł=
3: niérzem czyłtym/ pozbywłzy także wżyfkiégo
4: towarzyftwá fwégó/ które był z Powiátu fwégo
5: Przemyłkiégo wywiódlł/ gdy fie był ná zad wró
6: ćilł/ to powiádał/ com łam niedawno od oycá
7: fwégo flýfzał: że Władysław máiac cóś mniéy
8: álbo więcéy około dwudziestu dwu lat/ wiel=
9: kim fercem/ y wielką fczęśliwych bitew ták był
10: vniešiony/ że téż rozumiał/ iżby żadnégo woy=
11: łká tureckiégo bydż takiégo niemiáło/ ná które=

- 12: by ón trochę ńwoich vderzyć y ńkóńztowác ńie z
13: nim niemiał. Otóż tu ile baczyłń/ nie z przy=
14: czyny złamánego przymięrza vpadł ále vpadł
15: że ńie omylił/ iáko młody. Bo gdyż tóz o to ńzło
16: Władýńławowi z Amuratem/ o co teraz wáńzý
17: K. M. z Solimanem: tēmi bowięm fortēlmi
18: przed láty dochodził Amurath źiemie Węgier=
19: ńkię/ iákiēmi teraz dochodzi Soliman Polńki:
20: á iź Amurath źiemię Węgierńką z rąk Władý=
21: ńławowych mieczem wydrzēc niemógł/ ták iá=
22: ko y wáńzý Kró: M. Soliman Polńkę: tedy
23: tąńz ńtuką/ tymże práwem Máhometckim/ iá=
24: kom wysńzý wńpominał/ musiał ńercá wiel=

P iij

kięgo/

strona: 118

118

O woynie Tureckiej

- 1: kięgo/ y myśli wielkię Królá/ zdrádą podyśc.
2: Y przetóz z nim przymięrze vczyniwńzy/ rzućił
3: ńie nań pod tymże przymięrzem ńwoim/ któręgo
4: ón nigdy zá przymięrze ńobie niemiał/ náwet áni
5: Papięc ńam/ áni Król Władýńław/ áni Kár=
6: dinał ón Capńńtranus Senenńis przymięrzem
7: to bydź rozumiał: ták iáko y to teráńnieyńzē/
8: którę wáńzá Kró: M. z tym Turkiem mieć ra=
9: czyńz/ podobnieyńzē bydź ludźie rozumieią vpad
10: kowi y nieńczęściu iákiēmu wielkiēmu/ niź ńńu=
11: ńńnému przymięrzu. Otóż tu wáńzá Kró: M.
12: widźińz/ iź ńie tu przyczyná Królá Władýńławá
13: we wńzyńtkim zgadza. z przyczyną wáńzý Kró: M.
14: Ale ięńńie żaden tego nie powiáda/ ábyś

- 15: wálzá Kró: M. tym wiárę miał złamáć/ álbo
16: ábyś w czym winnym byđź miał/ álbo żebyś
17: miał krzywoprzyśiądz/ kiedy woynę przeciw
18: Turkowi podnieśiesz/ álbo lie nań gotuiesz:
19: Y owłzem łam Pan Bóg głos táki ludzki pošyłáć
20: raczy/ którym Wálzē Kró: M. ná tę woynę
21: Íprawiedliwą/ vczciwą/ y potrzebną wyzywa:
22: Cóz ieft/ coby kto śmiał twiárdzić/ żeby Król
23: Władysław zá taką właśnie przyczyną miał
24: przymierze złamáć? Nie przymierzem tedy ono

Królá

strona: 119

do Krolá I. M.

119

- 1: Królá Władysławá było: náwet nic podobn=
2: égo do przymierza nie miało: ponieważ Amu=
3: rath wiary nie łtrzymał swoiéy: áni kondicióm
4: pokoju dofyc czynił: náwet Węgierłka ziemiá
5: od nieg zátym przymierzem bełpieczna nie byłá.
6: Niecnotá to byłá/ á iákom rzekł vpadek iákiś/ y
7: niełczęście/ ábo więc co inłzégo tákiego/ niź przy=
8: mierze/ niź wiará/ y niź święty obowięzek. Co
9: włzyłtko/ by byłó cáłé á nie zgwałconé/ y by
10: lie pod płáczykiem przymierza świętégo ten
11: gwałt/ y té zdrády nie táily iego/ nigdy to pe=
12: wna/ nie byłby był Papiész powodem do tákiéy
13: woyny: áni by był y Capiłtran ná nie rádził: y
14: łam náwet Król Władysław nigdyby był nie
15: rozumiał/ podnieść iá przeciw niemu/ álbo
16: ná nie lie gotowáć. Bo/ iełliź wielcy ludzie
17: rozłádek czyniá/ co lie álbo dobrze álbo źle słtá=

- 18: nie/ áby to wŕzyŕtko iuŕ byŕo bárzo dobrze y
19: mądrze vczyniono/ cokolwiekby on pochwalili:
20: któŕ nad Eugeniuŕzám IIII. Papieŕzám Rzym=
21: ŕkiego záwoŕánié powaŕnieyŕzy? kto poboŕ=
22: noŕciám więŕŕzy? náwet kto wiárám/ naboŕeń=
23: ŕtwem/ y vczynnoŕciám ŕwięŕŕzy? á wŕdy prze=
24: cię ten roŕkazaŕ áby ŕie woynám ná Turkám pod=

nioŕŕám:

strona: 120

120

O woynie Tureckiey

- 1: nioŕŕám: kto nád Cápíŕtranám z familiiéy Fránci=
2: ŕzkám S. lepŕzy? kto ŕtátecznieyŕzy? kto rzeczy le=
3: piéy miárkowaŕ? kto pilniéy chowaŕ práwám?
4: kto przymiérza/ y wŕzyŕtki inŕŕe powinnoŕci po=
5: toczné/ któremi ŕywot ludzki/ y rŕád iego ŕtoi?
6: ták iŕ tész y ŕam S. Fránciŕŕek przodek téy fámi=
7: liiéy nie byŕ powaŕnieyŕzy: iŕ/ cokolwiek iedno
8: Cápíŕtran vczyniŕ/ to przyznám muŕim/ ŕe nie
9: tylko przyŕtaŕo/ ále y powinno byŕo: á wŕdy
10: przečić nietylko rádzíŕ ná tę woynę/ y Króŕám
11: Wŕádyŕŕawám do tego/ áby iám ná Turkám pod=
12: nióŕŕám/ nieiákó przymuŕiŕ/ ále náwet y ŕámę ten=
13: ŕe Cápíŕtran/ tymŕe ŕercem iákim rádzíŕ/ ŕamŕe
14: odpráwowaŕ: áŕ owo/ w czym byŕ Króŕ Wŕá=
15: dyŕŕaw obŕádzíŕ/ ŕe ŕie byŕ ná Turkám puŕciŕ/
16: nań ŕie dobrze nie nágotowawŕzy/ wielkim ro=
17: ŕlanim krwi nieprzyiáciéŕŕkiéy záŕ nápráwiŕ: y
18: ón znáczny wŕzyŕtkim záŕoŕny vpadek Króŕám
19: ták męŕnégo niezliczonémi gromádámí gŕów
20: tureckich nádgrodziŕ. Ná co rzecz pewná/ ni=

- 21: gdyby był ten człowiek tak wielki ani Królowi
22: Władysławowi radził ani by był sam wojfka
23: wiódł w téyże woynie/ nawet ołtátka pozosta=
24: léy po Królu woyny/ nigdyby był z takim nie=

befpie=

strona: 121

do Kro: I. M.

121

- 1: befpieczytstwem nie kończył/ by był rozumiał/
2: że to przymierze takie króla wiązało/ albo że=
3: by ta woyna nie miała bydz sprawiedliwa y
4: wedle Boga. Przetoz/ niech iuz ci przestana
5: lzyć/ y ta nieflawa zlamaney wiary fromocic
6: naród wálzey Kró: M. niech przestana sczypac
7: te sprawe króla dobrego: niech nawet y tego
8: poniechaj/ aby to lekkiemu wważeniu przy=
9: mierza przypifowac mieli/ co raczy krewkości
10: ludzkiey/ albo samemu sczesciu/ które polpolicie
11: na woynie wiele moze/ przypifowac sie godzi.
12: Nad to/ niech y to vpatruią/ by zas vwlozczac
13: sprawam tak szlachetnego Króla/ niepfowali
14: zdania wielkich y swietych ludzi: za których ro=
15: skazaniem ta woyna Warnienska podniosla sie
16: byla/ y samiz ia toczyli. Co poniewaz tak iest
17: Naialfnyfzy Milosciwy Królu/ coz tedy wa=
18: szey K: M. przelkadzac ma? abo co wzdy walsze
19: Kró. M. od tey woyny odrywac ma? czy
20: swiety obowiazek przymierza/ y boiazn Bo=
21: za? ktorogo flyszylz/ ze oto walsze Kró: M. lu=
22: dzkimi gloly na te woynę wyzywac raczy: czy
23: oflawá między ludźmi? ktorzy wálzey kró: M.

24: to pokázuią/ że nádzieie inŹyéy żadnéy niemáfz/

Q

ieno

strona: 122

122

O woynie Tureckiey

- 1: ieno zgoła brónić fie: czyli przymiérze? które
- 2: iuż łam Turczyn dofýc wielkimi dowody po=
- 3: kazał bydź nie waźné: czyli przykłády inŹé kró=
- 4: lów drugich/ co z nim także przymiérze máią?
- 5: ále y ci dofýc iáfnie znác dáią/ że ci tylko łami
- 6: zoftáli/ którzy przymiérzem tureckim będąc v=
- 7: wikłáni/ doznawŹy iego zdrády y chytróci/ w=
- 8: czás sídeł fałéŹnéy wiáry iego vŹli: owi záfię/
- 9: którzy ná nieprzyacielá niegotowi wyŹli/ z
- 10: wielką pochwałą wprawdzie/ ále ciężką náŹą
- 11: Źzkodą vpádlí: drudzy záfię wŹyŹcy którzy o=
- 12: błudnéy ráczéy wierze niź zdrowiu Źwému fol=
- 13: gowác woleli/ Źprofnie giną: o których nędzy
- 14: iákaby byłá/ o wŹjtkich zołobná wŹpominác nie
- 15: chcę/ bym Źie záś iáko álbo nieudawał/ że wá=
- 16: Źyéy Kro: M. przypominam rzeczy té/ których
- 17: lepŹzą wiadomoŹ niź ia mieć raczyŹ: ábo więc
- 18: bym iáko nie przydawał żalu więťŹégo/ wŹpo=
- 19: mináiąc przygody nieŹczęŹné bráciéy Źwoiéy y
- 20: przyaciól. To iedno przeię powiém co praw=
- 21: dŹiwie mogę/ y com niedawno z Ich M. Pá=
- 22: nów y bráciéy Źwéy RycérŹtwá wŹyŹtkiégo z=
- 23: rozumiał/ gdym rzecz do Ich M. czynił/ iź w=
- 24: ŹzyŹtkiému RycérŹtwu iefliź co/ to im Źzło bárzo

w po=

strona: 123

- 1: w pośluch/ iż Turek żadnego nie podfzedł/ ie=
2: no tego który sie nieołtrzęgł: żaden mu sie w
3: ręce niedostał/ ieno ten który odpaławizy brón
4: swoię/ powierzył sam siebie przymierz u iego.
5: Potym zaśię iákom poczał powiadác/ niescho=
6: dzi wálzėy Kró: M. ná tych rzeczach/ które tak
7: wielkiéy woynie służą/ iáko iest żołniérz domo=
8: wy/ y żołniérz obcy: bo iefli wálzá K: M. króle=
9: stwo wsiyftko szácowác równo będziesz/ bez=
10: wątpienia/ ten szácunek/ ná co sie zemną wsiy=
11: scy zgadzaią/ wyciągnác sie może ná dwákroć
12: stó tysięcy wybránców/ y ludzi do boiu czy=
13: stych/ z których wálzá Kró: M. każdą rotę/ stá=
14: wić bezpiecznie możesz przeciw wielkim turec=
15: kim woyskóm: by ieno ten szácunek był porzą=
16: dny wedle kondiciiéy káždégo/ wedle życia/ y
17: wedle stanu. Bo poniewaz inšzy żywot/ inšzy
18: stan iest szláchecki/ inšzy kápłáński/ á od tych ró=
19: zny kmiecy: tedy téz nie iednáki tych szácunek
20: bydź ma: ále co stan káždégo niesie: szláchćić
21: niech ná woynę iedzie: kápłan niech żołniérzá
22: wyprawi: kmieć zaśię niech sie z kupcem złoży/
23: áby sie tym sposobem Rzeczypospolitéy od wsiy
24: stkich dogodziło/ tak w potrzebie domowéy/

Q ij

iáko

strona: 124

124

O woynie Tureckiey

- 1: iáko y w potrzebie woienney: áby czáfu woy=
2: ny/ gdy sie iuz Rycerstwo woyna zabáwi/ dru=

3: dzy z inŝyich łtanów ludzie domá zołtáli coby
4: rolą oráli/ rzeczy łprawowáli/ y chwałę Bożą
5: odprawowáli. A w tym łzácunku/ rzeczy miár=
6: kowánié tym łpołobem będzie łprawiedliwé/
7: gdy koždy/ łam będac łwych imion y rzeczy pá=
8: nem/ łamże téz łzácowác będzie máiętność łwo
9: ię włafną: áby pod przyłięgą onégo łzácunku
10: łwégo ná woynę wyiáchał/ że iuż maiętność ie=
11: go wedle łzácunku ná więtfzą wypráwę wy=
12: łtátczyć nie mogła. Kápłan który wiołki ma/
13: tákże/ że inŝégo żołniérzá wypráwić nie mógl
14: iáko wypráwił. A który tylko dziełięćinę bie=
15: rze/ że wedle proporciiey łwéy z częłci łwéy dał
16: tyle/ ile mu było nákazano. Tenże łpołób niech
17: będzie y kmiocy/ iefliżby bez tego chłopká vbo=
18: giégo/ y ráunku tego mizernégo woyná to=
19: czyć łie nie mogła. Tymże łpołobem y kupcy:
20: á ci rozumieć łie máią włzyłcy ci/ którzy iákim=
21: kolwiek przemyłłem łwoim żywnołci łobie ná=
22: bywaią: áby częłcią iákałkolwiek zyłku łwégo/
23: do tego łie przyłżyli/ ták iżby im przećię pie=
24: niądze włzyłtkié ich ná kłztałt gruntów łzláche=

ckich/

strona: 125

do Kro: I. M.

125

1: ckich/ wcále zołtály: náwet tych rzeczy łzácó=
2: wác nie trzebá/ któremi hándluią. Ale cóż ia
3: tu czynię? álbom ołzálał/ że o tych rzeczach
4: przed ołobą wálzély Kró: M. díputuię. Ro=
5: zumiem temu dobrze Naiáfnieyłzy M. Królu/

- 6: iákom fie iuż wálzény K: M. bárzo náprzykrzył/ á
7: że wálzá K. M. dawno czego infzého po mnie
8: czekałz: y zda mi fie/ że mię wálzá Kró: M. té=
9: mi fłowy potykác raczyłz: Cóz/ ázałmy o tym
10: wżyftkim nie wiedzieli/ ázbyś nas vpomniał.
11: Wiém o tym Naiálnieyfy M. Królu/ żeś wá=
12: ízá Kró: M. dobrze o tym wiedzieć raczył: bo
13: cóż tákowego bydź może/ coby fłużyło do rzą=
14: du dobrého koronného/ o czymbyś wálzá Kró:
15: M. wiadomości mieć nie miał? álbo która
16: rzecz ták nowa/ o którejbyś wálzá Kró: M.
17: przedtym niefłyział/ álbo którąbyś wálzá kró:
18: M. częłto w Rzeczypośpolitéy nie rozbiéał/ y
19: o niéy nie mówił? nierzkąc ábym ia wálzę kró:
20: M. páná ták mądrého w czym vpomnieć miał:
21: álbo ábym rozumieć miał/ iákoby to rzeczy no=
22: wé bydź miály v wálzény K. M. który y długim
23: rzeczy zwyczáiem wielką wiadomość wżyft=
24: kiého małz/ y wżyftkié infzé Króle/ którzy kiedy

Q iij

kró=

strona: 126

126

O woynie Tureckiey

- 1: królowáli/ mądrością wielką przechodziłz. Nie
2: iełtem ták w rozum obrány Naiálnieyfy M.
3: Królu: ánim fie ták zápomniał: ieno że ná po=
4: czątku téy rzeczy moiéy/ tom był łobie poštáno=
5: wił/ żadnéy rzeczy z tych nieprzełtąpić/ którą y
6: czás y rzecz lámá wycíłka: y przetóz znienaglá
7: przypadłem y ná to/ zem y tych rzeczy tknąc
8: musiał/ które fie táią y pokrywáią w głębokim

- 9: fercu/ wyłokiéy mądrości wálzéy Kró: M. Ná
10: to iednák wálzá kró: M. pomnieć małz/ że mi=
11: mo żołniérzá domowégo/ którégom máło co
12: wysz'éy wípomniał/ małz wálzá kró: M. ná
13: pomoc łobie inłzych połtronnych Królów y lu=
14: dži niemáło/ którzy máiętnością fwą/ wálz'é
15: kró: M. ná Turká rátuią: którą łámiż dobro=
16: wolnie do rąk wálz'éy kró: M. odfyłáią: nie ie=
17: no z pogránícznych/ ále y z owych co ie łczęśćié
18: koronné częścią przymiérzem/ częścią krwią/ y
19: powinowáctwem wálz'éy kró: M. wiąże. Iá=
20: koż iednák o wierze y chęci gotow'éy Célárzá
21: Ie^{go} M. Piát'égo/ namniéy wálzá kró: M. mo=
22: że niewątpić: tákże o towarzyłtwie y przyiáźni
23: Kró: Ie^{go} M. Ferdinandá: dáli bowiém chęci
24: łwoi'éy zakład wálz'éy kró: M. ten córk'é łwoi'é/

ów

strona: 127

do Kro: I. M.

127

- 1: ów wnuczk'é fynowi wálz'éy Kró: M. zá mał=
2: żonk'é: więc nád ten łwięty y porządny węzeł
3: małżeńłki/ przyłtępuie y to z obu łtrón łpólnych
4: przygód towarzyłtwo: ták iż Célárzá Ie^{go} M.
5: ołobno/ á Ferdinandá/ nic zł'égo podkác niemo=
6: że/ czegoby łie y wálz'éy kró: M. obawiác nie
7: trzebá: Wálz'é kró: M. tákże/ czegoby łie o=
8: ni łpodziwác nie mogli. Nie wípominam tu
9: Książąt inłzych Niemieckich/ którzy zátym nie
10: łczęłnym powodem rzeczy łwoich/ Páná Bo=

- 11: gá o to profzã/ ábyś wálzá kró: M. wípomnia=
12: wízy kiedyżkolwiek ná córkę swoię którąś w
13: małżeństwo święté Książęciu Brándeburfskié=
14: mu dał wípomniawízy ná sioftry/ którés do
15: ziemie Bawárfkiéy/ do Myfzeńfskiéy/ do Po=
16: morfskiéy/ do Legnickiéy zá mąż wydał: Náoftá=
17: tek wípomniawízy ná lámę Niemiecká ziemię/
18: która krwią narodu twégo opływa/ wždy kie=
19: dykolwiek mógl fie wywięzić z tych sídeł przy=
20: miérza tego/ którémí ná zgubę wálzély kró: M.
21: włafná/ ziemie Niemieckiéy/ y wízyftkiégo krze=
22: ściiańftwá/ wálzé kró: M. Turczyn wvikłał:
23: ábyś ták będąc wolnym od tego falefzného obo
24: wíazku iegó/ mógl záś z Niemcy zárówno zdro=

wia

strona: 128

128

O woynie Tureckiey

- 1: wia y wolności/ mieczem łobie nábywác. Nuż
2: Książętá Włofkié/ ponieważ y tym máłe iuż
3: gránice z Græciá záfzły/ ták rozumieią/ że w
4: wielkim fá wítawnie niebefpieczeńftwie. A wi=
5: dząc iż Neapolim y drugié nád morzem leżące
6: prowinciae/ témi częftémí wytarczkámi giną:
7: życzą łobie dniá tego żádného widzieć/ ábyś
8: wálzá kró: M. z iednéy ziemiá/ á owi z drugiéy
9: ftrony morzem ná tego fpólného wízech krześci=
10: iáńfkich ludzi nieprzyacielá vderzyć kiedy mo=
11: gli. Y té wálzá Kró: M. małz pomocniki ná
12: tę woynę życzliwé łobie/ iáko z ochoty/ ták y z
13: tego powinowáctwá/ y fzwágierftwá/ z ftro=

- 14: ny Królowéy Iéy M. Bony/ którą wálzá K.
15: M. zá łobą mieć raczyfz: która/ ponieważ fie
16: rodziłá we Włofzech w domu Sforców ftáro=
17: żytnym/ á máło nie równym z czáfy témi kiedy
18: Włofka ziemiá ftánęłá/ pociągnie do wálzék
19: kró: M. zá łobą nie iedno Neápolim y króle=
20: ftwo Barfkié/ ále y Weneckie páńftwa y Lám=
21: bárdiá/ onę moc y siłę ziemie Włofkiéy: náwet
22: y infzé którzy łá álbo pod témi páńftwy/ álbo
23: pod ich imięniem/ wżyfcy ci ftáwią fie wálzék
24: kró: M. iáko fkoro fie ofłyfzą/ bądź przez pofel=

ftwá/

strona: 129

do Krolá I. M.

129

- 1: ftwá/ przez líty/ przez pofły/náoftátek przez fá=
2: mé wieści/ y głofy ludzkie/ żeś ták wálzá K. M.
3: iuż poflánowił/ á że tu iuż wola wálzék K. M.
4: ieft. Co ábym tym fnádniéy było/ to mi fie zda
5: z nálfzym dobrym: ábyś wálzá K: M. Książętá
6: Niemieckie przez pofły fwé/ ludzi godné/ wa=
7: zné/ y wymowné pogodził y poiednał: niegodzi
8: fie bowiém/ y nieprzyftoi ábyfmy fie czego do=
9: brégo z téy woyny fpodziéwác mieli/ póki Nie=
10: mcy ztobą záiątrzeni ná woynę wyiezdziáią: y
11: póki o wiárę między łobą tákie trágaediae czynic
12: będą: y day Boże/ áby té díputáciae tákie miály
13: wždy kiedykolwiek albo miárkowánié iákie/ ál=
14: bo téż wierę koniec iáki: boć przecię tym od=
15: rywáni będąc Niemcy/ że ftáránia żadného o
16: Céfárftwie nie máią/ wftáwicznie témi gadka=

- 17: mi/ by w łzkole żacy/ czas prózno trawią: raz o
18: kielichu/ iefliż ǫ dąć láikóm: raz o żonách kápłán=
19: łkich/ iefliż ie mieć máią: y ták łzukáiąc łwym
20: kápłánóm żón nowych/ łami łwych łtórych z
21: dziećmi/ y z máiętnością wšzyftką pozbywáią.
22: Y ia łam/ czuię fie/żem nie łtálny/ ánim fie też
23: ták odłtrzełił bárzo od Páná Kryftułá/ ábym
24: tego przyznáwác niemiál/ że mię także tá krzy=

R

wda

strona: 130

130

O wojnie Tureckiej

- 1: wdá włzech łpólna bárzo obchodźi: ále wždy
2: przećię tóż com niedawno Ich M. Rycérftwu
3: wšzyftkiému ná zieździe náłzym powiedział/
4: powtarzam/ że mi fie zda rzecz nieprzyłtoyna/
5: teraz/ kiedy to Turek nie argumenti/ ále łzábłá
6: wiárę Páná Kryftułowá burzy/ odrywác pró=
7: znémi gadkami/ od obmyłlawánia y łtáránia
8: dobrého Rzeczypołsitéy y królestw/ Pány
9: Krześciánłkie. Czym ácz ilem zrozumiał/ o=
10: brażáią fie bárzo odemnie pánowie Niemcy/
11: ludzie godni/ iákobym ia łobie więcáy ważył
12: łprawę ludzká niź Bożá: czego ia ták nie rozu=
13: miém: ále widząc że fie częłto ziązdy duchowné
14: odwłóczą/ á my czekáiąc tych ziązdów/ prózną
15: fie nádzieią karmimy: zá powodem przećię y
16: łtáraniem Oycá świętego Papieżá Páwłá III.
17: żadnym łpołobem broni z ręku niepułczamy:
18: Niemcy tész/ ták fie bárdo o wiárę więłi/ że tész
19: máłó co dbáią/ gdzieby fie tá wiárá ošieć mo=

20: głá/ gdyby Niemiecka ziemiá vpádlá: rádźilem

21: ná ón czás Ich M. bráćieý fwéy/ co iednák y

22: teraz przed ołobą wáłzéy Kró: M. powtarzam/

23: áby oni zá powodem wáłzéy Kró: M. o to fie

24: łtaráli/ iżeby Céfarz Piąty Ie^{go} M. w ziemi

fwéy/

strona: 131

do Kro: I. M.

131

1: fwéy iákiémikolwiek byle słufznémi kondiciá=

2: mi pokóy vczynił: y choćby dobrze pokóy nie był

3: táki/ coby zniósł wśyftkié łpólne krzywdy/ ále

4: wždy táki/ którymby do czáfu vkoiwłzy té łpo=

5: ry/ mógl Niemiecką ziemię wyzwolić z téy bo=

6: iaźni/ y z tego zámiéłzania ták ludźi/ iáko y rze=

7: czy. Y niewłtyd mié tego žem ták rádźił: Bo

8: któż wždy co pozytecznieýłzého w téy ták wiel=

9: kiéy trwodze ná plác przynieść może nád to/

10: com ná ón czás powiedział? Podobno bać mi

11: fie trzeba było/ bym fie przy téy rzeczy moiéy

12: zołtał. by był Céfarz Ie^{go} M. zá radą moią wśyftkim

13: prowincióm/ wśyftkim królestwóm/

14: y wśyftkim wolnym ludźióm/ tę tak żáłońną/

15: gorzką/ y łtráchu pełną niezgodę gwałtem wy=

16: dárl/ zwłáczzá iż widzę/ że wśyłcy łczypią Cé=

17: łárzá/ iákoby ón zá máłą pracą té ták wielkié

18: łpory znieść álbo niechciał/ álbo więc niedbał:

19: wiémy bowiém wśyłcy żeby mógl. Bo gdyby

20: wzorem onych Conłtáńtinów/ Theodozyułzów/

21: y Zygmunów połtěpowáć łobie chciał/

- 22: którzy nád wolą wżyftkich/ vczyniwłzy ziazd
23: duchowny/ łácno tákié spory z Rzeczypołoli=
24: téy znałzáli/ iużbyłmy dawno wnętrnych wo=

R ij

ien

strona: 132

132

O woynie Tureckiej

- 1: ien prózni byli. Dla Bogá Naiáfniełzy M.
2: Królu/ dla zbáwićielá náłzégo Páná Iezufá
3: Kryłtułá/ dla świętéy krwié iego/ zá cié y zá
4: nas wylanéy/ weyżrzy Wáłzá Kró: M. w
5: to miełce: á ile bydź może/ opatrz to wáłzá K.
6: M. á to ták wielkié rozerwánié/ ták łprołné/
7: ták záftárzáłé/ ták niebefpieczné/ ták łzkodliwé/
8: które krześciáńftwu wielką vtrátę przyniołło
9: które Niemiecką ziemię vtrapiłło/ które Węgry
10: do łczétu wygubiłło/ które wáłzéy kró: M. Wo=
11: łółką ziemię wydárłło: to niełczęścié mówié/
12: ták łzéroko rozerwáné y rozprółzoné/ iefliż wá=
13: łzá kró: M. wżyftko z Rzeczypołolitáy krze=
14: ściáńkiéy zniéść nie moželz/ wždy vłkróm áby
15: do czáfu y vłpokóy. A gdzieby więc Niemcy z
16: łwego łtáránia nic zložyc niechćieli/ záprawdę
17: trzeba łie obawiáć/ by záś drzewiéy/ nizeliby
18: tego dołzli co chcá/ Niemiecka ziemiá nie zginę=
19: łá: poymána Polłká by w niewoli nie byłá:
20: náwet y łam Pan Bóg/ by téż dobrze chćiał/ by
21: záś y potrzebie náłzéy gwałtownéy/ y nam ła=
22: mym máłło co áłbo nic pożyteczen nie był/ iefliż
23: ták chcáć/ widzác/ dobrowolnie/ będziem chćieć
24: zgináć. Do czego áby nieprzyłzłó Naiáfniełzy

strona: 133

do Kro: I. M.

133

- 1: M. Królu/ wálzá kró: M. opátrzyć małz/ y
- 2: folgować niemałz áni pracéy/ áni ftáraniu/ áni
- 3: pilności żadnéy do tąd/ áżby poiednawfzy Nie=
- 4: mce/ mógl fie przywrócić żądny pokóy wfyzt=
- 5: kiému krześciiiánftwu: izeby zá tym wálzék K.
- 6: M. lámému/ y koronie twoiéy/ pomoc/ obroná/
- 7: rátunek mógl przybyć: gdy z Niemcy naprzód/
- 8: po nich infzy wfyfcy będąc wolni od wfelákiék
- 9: nieprzyiáźni/ y gniewu domowégo/ łácono fie ná
- 10: taką woynę zióchác/ łácono fie zgodzić mogą/ y
- 11: dáć rátunek naprzód wálzék kró: M. którégó
- 12: iuż baczą w wielkim być niebefpieczenftwie od
- 13: Turká/ który iużiuż z Węgier fie rufza/ z Wo=
- 14: łóch woynę przypowiáda/ á od Tátar grozi
- 15: fzáblą y ogniem: o którym to dobrze wiedzą/ że
- 16: mu niepomoże áni przymiérze żadné/ áni przy=
- 17: sięgá/ áni wiárá/ áni święty obowiązek żadny:
- 18: tak iż wálzá kró: M. iefliż nie komu infzému/
- 19: łobie gwóli y zdrowiu fwému ftárác fie pilnie
- 20: małz/ iákobyś Niemce drzewiéy pogodził/ niżeli
- 21: Turek tu przyiedzie/ y ftáránía twégó vprze=
- 22: dži: zwłáczá iż to wálzá kró: M. o nim czuiefz/
- 23: że to czyni/ o tym myśli/ y o to fie ftára/ iákoby
- 24: wfytkę woynę z Węgier do Polfki conapędzék

R iij

prze=

strona: 134

- 1: przeniół: iż iáko łobie przed láty przez źiemię
2: Węgierfką torował drógę do Polłki/ ták y te=
3: raz tęż áby przez Polłkę mógl do Niemiec pro=
4: wádźić/ y odpráwić. Tu naiáfnieyfzy M. Królu/
5: tu/ z tego baczenia fwégo/ y z téy rády two=
6: iéy/ łpráwić to wálzá kró: M. małz/ ábyś oyczy=
7: znę łwoię co naprędzény wybáwił: ná wálzę K.
8: M. bowiem łámégo pogłáda: wálzény K. M.
9: łie powierzyłá: bez wálzény kró: M. ołtác łie nie
10: może: náwet małz iá wálzá kró: M. do włzytkiéğ
11: gotowá: woynę toczjć/ woylko wyłtáwić/
12: y pieniędzy ile potrzebá złóżyć. Nie łchodźi te=
13: dy nic wálzény K. M. ná nas: póydzieny gdzie
14: poprowádźilz: włzjłcyłmy iuż we zbroiách: y źa=
15: den łtan/ źadné mieylce/ źaden człowiek nie źą=
16: da od wálzény K. M. rzeczy inłzény źadnéy/ ieno
17: nieprzyaciéłá/ ieno zbroie/ ieno woyny. Ale tęż
18: wálzá kró: M. tego nieprzyaciéłá w Polłcze
19: czekác nie małz/ owłzem zbroiá y mieczem
20: nań ták vderzyć//iákobyłmy nie ná gruncie ná=
21: łzym/ ále ná mieylcach poburzonych Węgier=
22: łkich woynę z nim toczyli: byłmy zász/ gdybyłmy
23: go domá przy miłych ośiádłóściách náłzych/ y
24: przy dułzach łwiętych náłzych czekáli/ ták łie nie

vdáli/

strona: 135

do Kro: I. M.

135

- 1: vdáli/ że z nim czynimy o ołtarze y domołtwá
2: náłzé: nie o páńłtwo/ áni o tę zacność/ którą nam
3: przodkowie náłzy krwiá fwą dołtawłzy zołtá=

- 4: wili. Potym zaśię/ iż wiewtża zówfze siła by=
5: wa tego/ który ná nieprzyacielá woynę podno=
6: si/ niż tego/ który fie broni: y który między mury
7: domowými woynę z nieprzyacielem toczy/ lá=
8: cno táki ferce tráci z oného frogiého żalu/ gdzie
9: oyczyzná mieczem y ogniem spułtofzona/ gdzie
10: pátrza oczymá fwými ná to/ co nád naćieższą
11: ránę człowieká bárziéy boleć muśi: á ono żoná
12: v drugiego w gárści/ córkę gwałcą/ oyczyzná
13: gore/ sieką y morduią brácią moię. Ná ták
14: gorzką/ żáłońną y ciężką rzecz pátrzyć/ co zá si=
15: lá/ co zá ferce/ co zá myśl táka być ábo moc ták
16: wielka wymyślic fie może/ któraby rzecz ták há=
17: niebna/ y ták rzeczy poftáwá strážna/ nie skáziła
18: y nieporáziła? Ale ci/ którzy dáleko od domu
19: ná nieprzyacielá dla Oyczyzny wyieźdzáią/
20: máiąc nádzieię dobrą/ nie máiąc żalu żadné=
21: go ná fercu z niefcześcia iákiego bráciéy fwo=
22: iéy/ cáli/ zdrowi/ dáleko ochotnieyfy bywá=
23: ią ná woynie/ nizeli gdyby tymże fercem takim
24: przed oczymá żón swoich/ dzietek y rodziców

poty=

strona: 136

136

O woynie Tureckiej

- 1: potykác fie mieli z nieprzyacielem zbroynym/ y
2: takim/ który iuz máło nie wygráną ma. Prze=
3: tóz Naiáfnieyfy M. Królu: tóz y wáżá król:
4: M. vczynić małz: póki iefzcze cále domá rzeczy/
5: zátrzy w imię páńkié gdzie ieno żywnie chcefz z
6: Turkiem/ byle nie domá w Polfcze: nie rzucay

- 7: wálzá kró: M. wżyftkię^o rázem przed nieprzy=
8: iacielá/ nierzucay mówię żołniérzá fwégo z któ=
9: rymby nieprzyiaciél czynić/ á żonę żołniérską
10: któraby gwałćić miał: niepodaway dżiatki nie=
11: winné ná rzeż/ y wżyftkę máiętność ich/ áby ią
12: nieprzyiaciél rozłzárpał/ domy áby pálił/ y ko=
13: ścioły Boże áby pułtofzyć miał. Ale gdy nam
14: té rzeczy domá wcale zoftaná/ tedy wżdy owé
15: rány lżejŷze będą/ których zá gránicámi doftá=
16: niemy/ y których mi áni żoná z duŷze wylękla ob=
17: wiiác/ áni córká zgwałcona widzieć/ áni nie=
18: łczęfny rodzić żáłowác nie będą: ále widzieć
19: zábitą mátkę/ y zápaloną oyczynę/ dopiéro do
20: bólu piérwżégo/ więcý bólu y żalu przybędzie.
21: ná oftátek nieprzyiaciél łam nie będą miał/
22: czymby nas rozdwoił/ iżebyłmy mu łie wżyfcy
23: cáło ná plác łtawić nie mieli/ gdy nic tákiego
24: przed námi nie będą czegobyłmy łie bać/ álbo

o coby=

strona: 137

do Kro: I. M.

137

- 1: o cobyłmy łie fráłowác mieli/ okróm onéy rze=
2: czy iednéy bárzo potrzebnéy/ byłmy iáko nie rá=
3: dniéy łprofnie w niewoléy bydź woleli/ niżeli
4: krew łzláchecká wyláwŷzy/ nadobną śmierćią
5: vmrzeć/ którą záprawdę/ álbo Wálżę Kró: M.
6: da Pan Bóg zwyciężcá vczyniemy: Co
7: day Boże: ábo więc doydżiemy tego/
8: co Pan Bóg wié/ że nam
9: ku lepszému łłuży

10: nálezému. grafika